

150 éve a pedagógusképzésért

Neveléstudományi konferencia
Absztrakt kötet

150 ÉVE A PEDAGÓGUSKÉPZÉSÉRT –
NEVELÉSTUDOMÁNYI KONFERENCIA

ABSZTRAKT KÖTET

150 éve a pedagógusképzésért – Neveléstudományi konferencia

Absztrakt kötet

Juhász Gyula Felsőoktatási Kiadó
Szeged, 2023

Szerkesztők:
Fizel Natasa
T. Molnár Gizella

Olvasószerkesztő:
Pető Bálint

© szerzők, szerkesztők, kiadó

ISBN 978-963-648-012-7 (nyomtatott)
ISBN 978-963-648-013-4 (pdf)

Kiadja:
Juhász Gyula Felsőoktatási Kiadó, Szeged, 2023

ELŐSZÓ

A Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar vezetőségének nevében tisztelettel köszöntöm a Kar és az SZTE JGYPK Alkalmazott Pedagógiai Intézet által megrendezett „150 éve a pedagógusképzésért – Neveléstudományi Konferencia” valamennyi résztvevőjét, előadóit, szervezőit, az érdeklődő kollégákat és hallgatókat.

Intézményünk az idei évben ünnepli fennállásának 150. évfordulóját. A Kari Tanács által meghirdetett 2023-24-es Jubileumi Tanévben rendezvények sorával emlékezünk meg e kerek évfordulóról: 2023. augusztus 31-én felavattuk a Trefort Parkká keresztelt Hattyas sori kampuszban Trefort Ágoston szobrát, szeptember 28-án átadtuk a kar Főépületének modern rendezvény- és konferenciatermét, a Békési Imre Termet, október 12-én és 13-án pedig e nagyszabású, 110 előadó részvételével zajló országos neveléstudományi konferenciával zárjuk ez évi központi rendezvényeinket.

A konferencia fő gondolatköre a hazai pedagógusképzés múltjára és jelenére fókuszál, de betekintést nyújt a neveléstudomány további rész- és határtudományaiba; az óvodapedagógia, az iskolapedagógia, a gyógypedagógia és a szociálpedagógia, a felnőttképzés elméletének, illetve gyakorlatának múltjába és jelenébe is.

Az intézmény, amelynek immáron másfél évszázados születésnapját két napon keresztül plenáris előadásokkal, szimpóziumokkal, tudományos előadásokkal és poszterek bemutatásával ünnepeljük, hazánk legrégebbi, 1873 óta megszakítás nélkül működő tanár- és pedagógusképzője. Az első fél évszázadot még Budapesten töltötte a Trefort Ágoston kultuszminiszter által 1873-ban alapított Pedagógium és Erzsébet Nőiskola, külön képezve a férfi és a női polgári iskolai tanárokat, majd a két intézményt egyesítette Klebelsberg Kuno kultuszminiszter, és Állami Polgári Iskolai Tanárképző Főiskolaként 1928-ban Szegedre helyezte, ezzel is hozzájárulva ahhoz, hogy napjainkra a település igazi egyetemvárossá fejlődjön.

Az évtizedek jöttek-mentek, sok minden változott 150 év alatt, a polgári iskolai tanárképzőből pedagógiai főiskola, általános iskolai tanárképző főiskola lett, majd 2000-ben az önálló főiskolából a szegedi egyetem pedagógusképző kara. Nem változott azonban a lényeg: a gyakorlatközpontú képzés, a hallgatóközpontú szemlélet és a megújulás képessége. Immáron huszonhárom éve az ország legjobb egyetemei között számontartott Szegedi Tudományegyetem kötelékében működve is igyekszünk megőrizni a jogelőd intézmény hagyományait, ápolni pedagógiai örökségét, ezzel is tisztelve a korábbi generációk előtt.

Kérem, érezzék jól magukat nálunk, a konferencián, és azt kívánom, legyenek sokáig emlékeztetésekké az itt elhangzó, magas színvonalú szimpóziumok, előadások, szakmai viták és eszmecserék, az itt elhatározott, további közös jövőbeni kutatási

együtműködések vagy kialakult kapcsolatok, barátságok. A konferencia szervezőivel együtt remélem, hogy a meghívott előadók jól tükrözik a konferencián részt vevő intézményekben folyó kutatómunkát, színvonalas, értékes kutatásokról adnak számot, és ezzel hozzájárulhatunk a honi neveléstudomány további fejlődéséhez.

Szeged, 2023. október 12.

Dr. Döbör András
dékan

PROGRAM

A konferencia fő gondolatköre a hazai pedagógusképzés múltjára és jelenére fókuszál, de betekintést nyújt a neveléstudomány további rész- és határtudományaiba, mint például az óvodapedagógia, az iskolapedagógia, a gyógypedagógia és a szociálpedagógia, a felnőttképzés elméletének és gyakorlatának múltjába és jelenébe is.

A konferencia időpontja: 2023. október 12-13.

A konferencia helyszíne: Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar Főépülete. 6725 Szeged, Boldogasszony sgt. 6.

2023. október 12. (csütörtök)

09.00–10.00 Regisztráció

10.00–10.30 Megnyitó, köszöntők

10.30–12.00 Plenáris előadások

Fizel Natasa: A 150 éves Juhász Gyula Pedagógusképző Kar története – professzionalizáció és intézményesülés

Józsa Krisztián: A motivációkutatás új trendjei

Németh Balázs: A személyiség-központú nevelés szerepe a folyamatos tanulás korában: A képességek és kompetenciák fejlesztésének trendje és kérdései a Készségek Európai Éve 2023 kapcsán

12.00–13.00 Szendvicsebéd

13.00–18.00 Szekció előadások, szimpóziumok

19.00–20.00 *Maczelka Noémi zongorakoncertje* (helyszín: SZTE Rektori Hivatal Díszterem)

20.00–21.00 *Állófogadás* (helyszín: SZTE Rektori Hivatal Aula)

2023. október 13. (péntek)

10.00–18.00 Szekció előadások, szimpóziumok, poszterbemutatók

A konferencia ingyenes, de a részvétel regisztrációhoz kötött.

Regisztrációs felület a nem előadó résztvevőknek:

<https://forms.gle/5jT7iLDUZJCwesg47>.

A konferencia főszervezői:

Dr. T. Molnár Gizella főiskolai tanár, dékáni megbízott

Dr. Fizel Natasa intézetvezető főiskolai docens

Kapcsolattartó: Oszterman Fanni közkapcsolati ügyintéző

E-mail cím: 150ev.jgypk@szte.hu

SZIMPÓZIUMOK

A XXI. század pedagógiai kihívásai

Elnök: **Petróczi Erzsébet** (GFE TK)

Opponens: **Nagyné Hegedűs Anita** (SZTE JGYPK)

Előadások:

- **Árpási Zoltán** (GFE GK): A gazdasági és pénzügyi nevelés kihívása napjainkban
- **Szabóné Balogh Ágota** (GFE PK): Digitális kultúrára nevelés
- **Homoki Andrea** (GFE ESZK): A gyermeki reziliencia fejlesztése óvodában, iskolában
- **Sándor Zita** (GFE ESZK): Kórházpedagógia kihívásai

A mai pedagógiai módszereknek igazodni kell a megváltozott életvitelhez, a modern piacgazdaság megkövetelte gazdasági és pénzügyi kihívásokhoz, a felgyorsult információfelvételhez, a vizuális észlelés hangsúlyának felerősödéséhez, az okoseszközök által háttérbe szorult verbalitáshoz, mindemellett a megnövekedett számú krónikus betegségben szenvedő, különböző problémákkal küzdő gyermekekhez. Legfőbb feladatunk, hogy valamennyi fiatal a társadalom hasznos tagjává neveljük, és minél kevesebb váljon „lézengővé, semmittevővé”. Annál is inkább, mert közös a világunk – nincs külön világ a problémamentes és a problémákkal küzdő emberek számára. Egyetlen világ van, valamennyiünknek ebben kell élni és boldogulni. A szimpóziumon elhangzó előadások az életben való helytálláshoz szükséges néhány fontosabb területet járják körül.

Árpási Zoltán (GFE GK):

A gazdasági és pénzügyi nevelés kihívásai napjainkban

Kulcsszavak: fogyasztói társadalom, pénzügyi tudatosság, pénzügyi kultúra, blokklánc, kriptovaluta, fintech, mesterséges intelligencia, Facebook, TikTok

Csak úgy röpködnek körülöttünk az újabbnál újabb technológiák, amelyek alakítják a pénzügyi gondolkodásainkat, a fogyasztási lehetőségeinket. Sok esetben még mi, felnőttek sem vagyunk a rengeteg új lehetőséggel, veszéllyel tisztában, mégis utat kell tudni mutatnunk a gyerekek számára, mert könnyű a kereszteszűrésnél rossz irányban fordulni. A gazdasági, pénzügyi tudása, ismerete ugyanis a felnőttkorú lakosságnak is csekély, és ha nem tudjuk a lépést tartani gyermekeinkkel, akkor könnyen hozhatnak olyan hibás döntést, amely a kellő ismeretek birtokában elkerülhető lett volna. A tudatos pénzügyi gondolkodásnak pedig már egészen kisiskolás korban el kell ültetni a magját, hiszen többnyire már ott találkoznak az iskolai büfével, ahol finomnak tűnő élelmiszerek csalogatják ki zsebpénzeiket. Felcseperedve a körülöttük levők fogyasztása válik egyre meghatározóbbá. Idővel pedig a „hogyan osszam be a zsebpénzemet” korból eljutunk a „be tudom-e osztani a fizetésemet” korba, amely kellő előismeret birtokában minden bizonnyal könnyebb lesz. Ahogy pedig nő az összeg, úgy nő a tét is, hiszen már nem csak egy tábla csokoládét kockáztatunk egy hibás döntéssel, hanem egy előnytelen kondíciókkal felvett hitel esetén akár a család életkörülményeit is. A tét tehát komoly, a tudás viszont olykor csekély, és ezen már fiatalkorban érdemes változtatni. A témában ezen gondolatokat és a körülöttünk lévő technológiai kihívásokat járjuk körbe.

Szabóné Balogh Ágota (GFE PK):
Digitális kultúrára nevelés

Kulcsszavak: digitális kultúra, információs technológia, gondolkodás

Az előadás célja a digitális kultúrára nevelés fontosságának bemutatása különböző korosztályok esetében. 2020-ban megjelent az új Nemzeti Alaptanterv (NAT), mely a közoktatásban is bevezette a digitális kultúra fogalmát. A kezdeti számítástechnika, majd informatika tantárgyak tartalmi bővítését szükségessé tették a digitális technológiák és alkalmazási lehetőségeinek a fejlődése. Hangsúlyosan jelentős feladat a digitális írástudás, a problémamegoldás informatikai eszközökkel és módszerekkel, az információs technológiák megismerése, az informatikai eszközök használata és ezek fejlesztése. Kérdésként felmerül, hogy milyen lehetőségek segítik a digitális kultúrára való nevelést? Milyen pedagógiai eszközök segítik a digitális írástudás (internetes kommunikáció, szöveges, rajzos dokumentumok készítése), problémamegoldás és gondolkodás (táblázatok, összetett problémák, algoritmusok, adatbázisok, programozás), információs technológiák (robotika, MI, mobil- és webes alkalmazások) megismerését. A digitális technológiák folyamatos fejlődése, megújulása újabb és újabb módszert, eszköztárat teremt a képességfejlesztésre, az oktatásra. Továbbá bemutatásra kerül, hogy milyen szerepet játszhatnak a problémamegoldás fejlesztésében a digitális lehetőségek. Hogyan integrálhatóak ezek a technológiák a gondolkodás fejlesztésében? A szerző a digitális környezetben való gondolkodásfejlesztés hatékonyságát is bemutatja a kapcsolódó mérési eredmények értékelése alapján. Ezen eredmények alátámasztják a digitális eszközök alkalmazhatóságát a gondolkodás fejlesztésében.

Homoki Andrea (GFE ESZK):

A gyermeki reziliencia fejlesztése óvodában, iskolában

Kulcsszavak: validált reziliencia skálák, gyermeki reziliencia fejlesztése, innovatív megoldások

A prezentációban a hazai gyermeki reziliencia kutatásának és mérési lehetőségeinek bemutatásán túl, az egyéni sajátosságként értelmezhető gyermeki reziliencia óvodához, iskolához kapcsolódó tényezőit ismerhetjük meg. Napjaink intenzív változásokkal jellemezhető hétköznapijában felmerül a kérdés: „Milyen is legyen a nevelés az intenzív változások korában?” Az innovatív, állandó megújulás képessége a változó körülményekhez és kihívásokhoz való gyors alkalmazkodóképesség gyermektől és felnőttől egyaránt rugalmasságot (resilience) feltételez, így a nevelési folyamatban minden szereplő esetében fontossá válik a vizsgált rendszerelméleti konstrukció. Masten (2007) „hétköznapi varázslatként” (ordinary magic) jellemzi a gyermekek környezetében „valós jelenléttel” jellemezhető felnőttek rezilienciát elősegítő tevékenységét. Liebenberg és Ungar (2011) munkatársaival fejlesztették ki a CYRM28 mérőeszközt, melynek nyelvi, kulturális magyar adaptációját (α 0,9) Homoki és munkatársai (2016) készítették el, a magyar skálák (GYIRM20/25/30) külső és belső érvényességvizsgálatával (α 0,8) egyidejűleg. A Gyermek és Ifjúsági Reziliencia Méréseszközök Iskolai alskálájának (α 0,7) alkalmazásáról és a skála/alskála köznevelési intézményekben való alkalmazásáról az intézményi keretek között megvalósítható fejlesztési lehetőségek tükrében lesz szó az előadásban. A lélektani rugalmasság iskolai eredményességgel összefüggő jellegéből adódóan az objektív tanulmányi mutatókon túl, az inklúzióra és a kortárs közösségekbe való sikeres beilleszkedésre hatást gyakorló, a szociális érzékenyítés tárgykörébe tartozó erőforrásokról, az alkalmazható speciális pedagógiai eszközökből is (Nagyné, 2022; Homoki, 2022) mintát mutatunk.

Sándor Zita (GFE ESZK):
Kórházpedagógia kihívásai

Kulcsszavak: beteg gyermekek, kórházpedagógia, képzés

A súlyos betegséggel küzdő gyermekek oktatása különösen fontos feladat, ugyanis azon túl, hogy csökkenti a gyermekek tanulmányukban való lemaradását, jótékony módon hozzájárulhat pszichoszociális jóllétükhöz, és közvetett módon a szomatikus állapotukra is kedvező hatást gyakorolhat. Az előadás célja bemutatni a beteg gyermekek oktatásának direkt és indirekt hatásait, főbb sajátosságait, valamint hazai kórházpedagógiai tevékenység aktuális kihívásait. A beteg gyermekek oktatása speciális pedagógusi attitűdöt és oktatás-nevelési eszközöket kíván meg, ugyanis egy betegség számos kognitív, lelki és szociális változást idéz elő bennük. Az oktatás sikerességéhez szükség van speciális kórházpedagógiai ismeretek elsajátítására, melyek formális, akkreditált oktatása az elmúlt évig nem volt biztosított hazánkban. Továbbá akadály, hogy aktuálisan nem minden magyar kórházban érhető el kórházpedagógiai szolgáltatás. Az otthoni lábadozás ideje alatt pedig többnyire csupán önkénteseket foglalkoztató szervezetek segítségével valósul meg a gyermekek oktatásban való támogatása. A jövő fontos feladata a kórházpedagógiai tevékenység területi egyenlőtlenségeinek csökkentése, az ellátatlan régiókban az ellátási hiányosság felszámolása, az ehhez szükséges munkakörök teremtése, a finanszírozás biztosítása. Továbbá a pedagógusok, egészségügyi dolgozók és érintett szülők körében a kórházpedagógia megismertetése, az azzal kapcsolatos nyitottság növelése. Emellett nélkülözhetetlen megfelelő képzésekkel a tevékenység színvonalának egységesítése/növelése, a jó gyakorlatok megosztása, a területen dolgozók továbbképzésének és szakmai szupervíziójának biztosítása, valamint a tevékenységre nyitott pedagógus hallgatók és gyakorló pedagógusok képzése, illetve átképzése.

Dimenziók és perspektívák a közösségi értékek és identitások formálódó világának kutatásában

Elnök: **Jancsák Csaba** (SZTE JGYPK)

Opponens: **Nagy Gábor Dániel** (SZTE JGYPK)

Szegedi Tudományegyetem, Juhász Gyula Pedagógusképző Kar, Alkalmazott Társadalomismereti és Kisebbségpolitikai Intézet

Előadások:

- **Jancsák Csaba** (SZTE JGYPK): Civilizációs korszakváltás és új ifjúsági sebezhetőségek
- **Kiss Mária Rita** (SZTE JGYPK): Tudatos polgárrá nevelés az iskolában
- **Kovács-Jerney Ádám** (SZTE JGYPK): A machiavellizmus, az időperspektíva és a munkafüggőség viszonyrendszere
- **Nóvik Attila** (SZTE JGYPK): Közösségek és identitások a magyar neveléstörténeti tankönyvekben
- **Farkas Zsuzsanna** (SZTE JGYPK): Nem formális és informális nevelés a vajdasági cserkészmozgalomban

A szimpózium előadásai a társadalmi értékek/normák formálódása, az identitások, a szocializáció és az enkulturáció, valamint a nevelés vonatkozásában vizsgálják az egyén és közösség viszonyrendszerét jelenkori pillanatfelvételek és történeti összehasonlító vizsgálatok által.

A szimpózium bevezető előadásában a napjainkban zajló civilizációs korszakváltás és az ennek nyomán megjelenő új ifjúsági sebezhetőségek jelenségvilágát, illetve az oktatási és nevelési intézményekben formálódó nemzedékek vonatkozásában az új ifjúsági trendek összefüggésrendszerét tekintjük át. Az előadás kiinduló állítása szerint a legutóbbi években a gyermekek és fiatalok életvilágát érintő társadalmi, gazdasági, technológiai, életmódbeli és civilizációs változások eredményeként jelentősen formálódott az oktatási és nevelési intézmények felé megfogalmazódó társadalmi elvárások alkotta szerepkomplexum. A szimpózium második előadása a fiatalok politikai szocializációját a részvételi demokrácia modell kontextusában vizsgálja. Axiómaként kezeli, hogy a politikai rendszer működésének minősége összefüggésben áll az állampolgárok politikai kultúrájával; az iskola világában szerzett tapasztalatok hatnak arra, hogy fiatalokban a közügyekre vonatkozóan milyen cselekvési minták és megfontolások alakulnak ki; valamint, hogy a nevelés eszközrendszere elvileg képes szerepet játszani

az állampolgári cselekvőképesség előállításában és a mentalitáskultúra formálásában. Az előadás a politikai hatalom és az állampolgár viszonyára, az állampolgári kompetenciára vonatkozó deskriptív jellegű politikaelméleti megfontolások után bemutatja az állampolgári nevelés néhány Magyarországon megvalósuló modelljét. A következő előadás empirikus forrása a Machiavelli Személyiség Skála (MPS), a Zimbardo Időperspektíva Készlet (ZTPI), valamint a Bergen Munkafüggőség Skála (BWAS) felhasználásával szerkesztett kérdőívvel 245 fő megkérdezésével létrehozott adatbázis. Az előadás célja, hogy megrajzolja a machiavellizmus, a pszichológiai időperspektívák és a munkafüggőség között kirajzolódó kapcsolatokat. A kutatás során azt konstatálhattuk, hogy a jövőorientáltakra nem jellemző a machiavellizmus. A munkafüggőség dimenziói közül a kitűnés és az elvonás dimenzió között viszont kapcsolat mutatkozott. A jelenhedonizmusra vonatkozóan pedig erős kapcsolatot találtunk a kontroll iránti vágy dimenziójánál, ám nem találtunk szignifikáns kapcsolatot a munkafüggőség dimenzióival. A szimpózium negyedik előadása alapját jelentő kutatás a neveléstörténeti tankönyvekben megjelenő közösségi és egyéni identitásokat vizsgálja. A szerző a dualizmus korától napjainkig megjelent neveléstörténeti tankönyveket vizsgálta. Célja az volt, hogy azonosítsa a megjelenő, illetve kirajzolódó „elképzelt közösségeket” és identitásokat. Az előadás mellett érvel, hogy a tankönyveket a leghangsúlyosabban nem a tudományosságra való törekvés, hanem a nevelő szándék jellemzi, elsődleges funkciójuk tehát a pedagógusjelöltek pályaszocializációja és identitásuk alakítása volt. A szimpózium záró előadásában a vajdasági cserkészmozgalom 1910–2022 közötti életrajzának bemutatása során elemzi, hogy a mozgalom által vallott értékek miképpen formálódnak a társadalmi és gazdasági változások során (háborúk, impériumváltások, társadalmi és kulturális változások), továbbá, hogy a korszak történelmi mérföldkövei (események és politikai, gazdasági, társadalmi jelenségek) milyen hatásokat fejtettek ki a szervezet életvilágára? Az elemzés kitér az ún. cserkész módszer bemutatására és elemzésére is, különös tekintettel a nem-formális és informális nevelési módszerekre, illetve ezek formálódására a tárgyalt korszakban.

Jancsák Csaba (SZTE JGYPK):

Civilizációs korszakváltás és új ifjúsági sebezhetőségek

Kulcsszavak: ifjúság, sebezhetőségek, pedagógus szerepek

Kiinduló állításunk szerint a legutóbbi években a gyermekek és fiatalok életvilágát érintő társadalmi, gazdasági, technológiai, életmódbeli és civilizációs változások eredményeként jelentősen formálódott az oktatási és nevelési intézmények felé megfogalmazódó társadalmi elvárások alkotta szerepkomplexum. E folyamat azonban korántsem zárult le. Korunk jellemzője a közmegegyezésen alapuló normák és a társadalmi értékek válsága okozta instabilitás és elbizonytalanodás. A gazdasági és politikai válságok, az új migrációs áramlatok, a politikai populizmus erősödése és a technológiai változások, a megszülető Ipar5.0 új sebezhetőségeket okoznak gyermek és ifjúsági korosztályok számára. A tömegmédiá befolyásoló hatása egyeduralkodóvá vált a fiatalok gondolkodására. Ugyanakkor a web2 és az okoseszközök megjelenésével, illetve a családban beszélgetéssel töltött idő csökkenésével együtt csökkent a család hatása a fiatalok gondolkodására, értékorientációira. A gyermekek számára felértékelődött a kortárs csoportok és a virtuális ifjúsági közösségek szerepe. A legutóbbi években pedig a valós (face-to-face) baráti közösségek helyét átvették a virtuális ifjúsági értelmező közösségek és az egyes személyt irányító influencerek. Mindezek azzal a következménnyel járnak együtt, hogy az iskoláskorú gyermekek úgy használják alapvető információforrásként az internetet és a közösségi médiát, hogy bennük jó táptalajra találnak a hoax-ok, tévképzetek, manipulatív információcsoportosítások, hamis tényállítások. Ezt a sebezhetőséget felerősíti a fokozódó izolálódás, begubózás jelensége, amely a gyermek és fiatal személy kilépését jelenti a hagyományos értelmező közösségek szűrőrendszerének a tévképzetek terjedését és a manipulációt korlátozó hatása alól. Ezen problémák, mint kiterjesztett szerepelvárások jelennek meg az oktatási-nevelési intézmények és a pedagógusok előtt. A kiterjesztett szerepelvárások az iskola hagyományos szerepein felüli szocializációs feladatokat jelentik. Míg a korábbi generációk esetében a szocializáció jellemzően az iskolán kívüli terekben és jellemzően a családban, a rokoni, illetve ismerősi körökben zajlott (Husén 2004), ma a családi-rokoni körben egyre kevésbé megvalósuló enkulturációs és szocializációs funkciók ellátását az iskolától (és a pedagógusoktól) várja a társadalom. Ezek: a társadalmi szerepekre való felkészítés körébe tartozó nevelési feladatok, mint például a megküzdési képesség, a személyes felelősségtudatra, toleranciára, empátiára, szolidaritásra, együttműködésre való képességek, kompetenciák fejlesztése. Továbbá – az előbbieken felül, a web2 kiterjedésével együtt – megjelent az információk gyűjtésére, szelektálására

és értelmezésére, a megalapozott véleményalkotásra felkészítő szocializációs szerepek, illetve a társadalmi értékek és normák iránti érzékenyítés, valamint az állampolgári kompetenciák fejlesztése.

Kiss Mária Rita (SZTE JGYPK):
Tudatos polgárrá nevelés az iskolában

Kulcsszavak: politikai kultúra, iskola és politika, állampolgári kompetencia, állampolgári nevelés

Az előadás a fiatalok politikai szocializációját a részvételi demokrácia modell kontextusában vizsgálja. Axiómaként kezeli, hogy a politikai rendszer működésének minősége összefüggésben áll az állampolgárok politikai kultúrájával; az iskola világában szerzett tapasztalatok hatnak arra, hogy fiatalokban a közügyekre vonatkozóan milyen cselekvési minták és megfontolások alakulnak ki; valamint, hogy a nevelés eszköztrendszere elvileg képes szerepet játszani az állampolgári cselekvőképesség előállításában és a mentalitáskultúra formálásában. Megközelítése kettős. A politikai hatalom és az állampolgár viszonyára, az állampolgári kompetenciára vonatkozó deskriptív jellegű politikaelméleti megfontolások után kitér az iskola és politika viszonyának a téma szempontjából releváns kérdéseire, majd bemutatja az állampolgári nevelés néhány Magyarországon megvalósuló modelljét. Ezek után arra a kérdésre keressük a választ, hogy mennyire tekinthető sikeresnek a rendszerváltás után az iskolarendszer keretei között zajló politikai szocializáció, az állampolgári tudatosságra nevelés? Milyen, a jogszabályok által biztosított továbblépési lehetőségek állnak rendelkezésre a tanórai keretek között, az iskolai demokrácia működtetése, a közösségi szolgálat, valamint az iskola és társadalmi környezete közötti interakciók során? Hogyan lehet az iskola működését megtölteni olyan tartalmakkal, hogy a közoktatás valóban a demokrácia iskolájává válhasson, ahol a fiatalok a saját életüket érintő kérdések mentén fejleszthetik ki a felnőtté és felelős állampolgárrá válás kompetenciáit?

Kovács-Jerney Ádám (SZTE JGYPK):

A machiavellizmus, az időperspektíva és a munkafüggőség viszonyrendszere

Kulcsszavak: MPS, ZTPI, BWAS, Neticle, SDG

Kutatási érdeklődésem homlokterében az állt, hogy mélyebb ismereteket szerezzek a manipuláció, az idő és a munka kapcsolata között. Jelen tanulmány célja, hogy kapcsolatot mutasson a machiavellizmus, a pszichológiai időperspektívák és a munkafüggőség között. Az elméleti háttér megalapozásában kapcsolatot kerestem a három szintér között, és az elméleti alapokban az érzelmeket mérő természetes nyelveket felismerő rendszer működését is rögzítettem. A három szintér együttes vizsgálata mellett, a felhasznált kérdőíves módszerben – három külön kérdésben – véleményeket gyűjtöttünk az érzelmeket mérő, természetes nyelveket felismerő rendszer kiaknázásához, és a kutatás emeléséhez. Az elméleti háttérre támaszkodva első hipotézisünkben erős kapcsolatot feltételeztünk a jövőorientált személyek és a machiavellizmus között, és erős kapcsolatot vártunk a munkafüggőség skálájával. Ezenfelül az első hipotézisünk mellett a jövőorientáltság és a manipuláció véleményeinek érzelmei és a munka véleményeinek érzelmei között is erős kapcsolatot vártunk. A második hipotézisünkben erős kapcsolatot feltételeztünk a jelenhedonizmus és a machiavellizmus között, és nem reméltünk kapcsolatot a munkafüggőség között. Ezenfelül a jelenhedonizmus és a manipuláció véleményeinek érzelmei között vártunk erős kapcsolatot, és nem vártunk kapcsolatot a munka véleményeinek érzelmei között. A kutatást kérdőíves módszerrel végeztük, a vizsgálatban 245 ember vett részt ($r = 245$). A kérdőívünket a Machiavelli Személyiség Skála (MPS), a Zimbardo Időperspektíva Készlet (ZTPI) és a Bergen Munkafüggőség Skála (BWAS) talaján szerkesztettük. A kérdőívben a demográfiai kérdések mellett három, a manipulációra, az időre és a munkára irányuló véleményt is kértünk a kitöltőktől. A statisztikai adatokat az SPSS 20.0 for Windows statisztikai elemző program segítségével dolgoztuk fel, a vélemények feldolgozásához a Neticle Media Intelligence szolgáltatását a Zurvey.io-t használtuk. Kutatásom során a következő összegzések tehetők: a jövőorientáltakra nem jellemző a machiavellizmus, azonban a munkafüggőség dimenziói közül a kitűnés és az elvonás dimenzió között kapcsolat mutatkozott, így hipotézisünket részben igazoltuk. A jelenhedonizmusra vonatkozóan pedig erős kapcsolatot találtunk a kontroll iránti vágy dimenziójánál, és nem találtunk kimutatható szignifikáns kapcsolatot a munkafüggőség dimenzióival. Így ezt a hipotézisünket is részben igazolni tudtuk. A kutatás eredményei a jövőben megoldásként szolgálhatnak a munkaerőpiaci kiválasztás magasabb sikerességéhez. A vizsgált dimenziók közötti összefüggések pedig a jövő problémáihoz segítséget nyújthatnak, és a kutatás eredményei a jövőben hozzáárulhatnak az ENSZ által deklarált fenntartható

fejlődési célokhoz (Sustainable Development Goals), mint a Minőségi oktatás (SDG 4), a Tisztességes munka és gazdasági növekedés (SDG 8), vagy az Egyenlőtlenségek csökkentése (SDG 10).

Nóvik Attila (SZTE JGYPK):

Közösségek és identitások a magyar neveléstörténeti tankönyvekben

Kulcsszavak: neveléstörténet-írás, tankönyvek, identitásképzés

A neveléstörténet-írás a korábbi szórványos előzményeket követően a 19. század utolsó harmadában vett lendületet hazánkban. A neveléstörténet-írás eredményeinek fontos helyei voltak a különböző pedagógusképző intézmények és a képzésekben használt tankönyvek. A nemzetközi és a hazai szakirodalom megállapításai szerint a tankönyvek célja azonban nem elsősorban a tudományosságra való törekvés, hanem a nevelő szándék volt, amit a elsősorban a „történetmesélés” módjával és klasszikusok életrajzának ismertetésével kívántak elérni. Elsődleges funkciójuk tehát a pedagógusjelöltek pályaszocializációja és identitásuk alakítása volt. Kutatásomban a dualizmus korától napjainkig megjelent neveléstörténeti tankönyveket vizsgáltam. A vizsgálat célja az volt, hogy azonosítsa azokat az „elképzelt közösségeket” és identitásokat, amelyek a hazai neveléstörténeti tankönyvekben megjelentek. Előadásomban azt mutatom be vázlatosan, hogy a tankönyvekben milyen mértékben és módon jelentek meg ezek a közösségek és identitások. Értelésem szerint a dualizmus kori neveléstörténeti tankönyvekben világosan látható a magyar neveléstörténeti kánon kialakításának, annak európai kontextusban történő elhelyezésének, illetve ezzel a pedagógusjelöltek nemzeti és európai identitása formálásának igénye. A kánon ugyan dinamikusan alakult, de annak egyes alapelemei korán megszilárdultak – abban élesebb váltás majd a második világháborút követően, az egypártrendszer kiépítésével párhuzamosan megy végbe. A tudományosságban is lezajlott ideológiai átrendeződés a neveléstörténeti tankönyvekben is új identitások és közösségek megjelenésével járt. A szovjet és marxista pedagógiai kánon beemelése azonban nem jelentette a nyugati orientáció teljes eltűnését, amelynek lassú rehabilitációja már a Kádár-korszakban megerősödött. A rendszerváltás utáni tankönyvek visszatértek a nyugati orientációhoz, azonban azok egy részében már kevésbé azonosítható a pályaszocializáció és az identitás alakításának explicit igénye.

Farkas Zsuzsanna (SZTE JGYPK):

Nem formális és informális nevelés a vajdasági cserkészmozgalomban

Kulcsszavak: cserkészzet, cserkészmódszer, transz-történelmi értékek, neveléstörténet

A cserkészmozgalom 1908-ban Angliában vette kezdetét Baden-Powell vezetésével, amely nagy népszerűségnek örvendett, gyors ütemben fejlődött, és nyert teret világszerte. A magyar cserkészzet bölcsője a Délvidékhez, Nagybecskerekhez köthető, mivel Králik László piarista gimnáziumi tanár az iskola évkönyvében jelentette meg az alapító könyvének magyar fordítását. Egy tárgyi emlék, a nagybecskereki cserkészszerep zászlója enged arra következtetni, hogy a korszakban valamilyen cserkészmunka folyt a térségben. A cserkészmozgalom térnyerését megtörte az első világháború, de a háborús körülmények ellenére is több magyarországi településen folyt a cserkészmunka. Az első világháborút követően újrászerveződött Magyarországon a Cserkészszövetség, és a Szerb–Horvát–Szlovén Királyságban is megalakult a Savez Izvidnika i Planinika cserkészszervezet. A Szerb–Horvát–Szlovén Királyságban, majd Jugoszláviában is működtek magyar nyelvű vagy erős magyar rajjal rendelkező cserkészcsapatok a Délvidéken, amelynek visszacsatolását követően több új cserkészcsapat is alakult, ezek a Magyar Cserkészszövetséghez tartoztak. A vezetőképzési rendszert az 1920-as években kezdték kidolgozni és fejleszteni magyarországi vezetők, amely azóta is alapját jelenti a vezetőképzésnek. A második világháború alatt magyarországi vezetők képezték ki a cserkészmódszerrel a délvidéki cserkészvezetőket. A második világháborút követően megalakult a Savez Izviđača Srbije szervezet, amelyhez több magyar cserkészcsapat is csatlakozott. A vajdasági magyar cserkészmozgalom 1989-ben Muzslyán kezdte meg újból tevékenységét, majd 1992-ben lett hivatalosan bejegyzett szervezet a Vajdasági Magyar Cserkészszövetség. A cserkészmódszer (kisközösségi-őrsi rendszer, cselekedve tanulás, fogadalom és törvények stb.) alkalmazásával napjainkig ifjúságnelvelő munkát végez a szövetség Vajdaságban, több mint 15 cserkészcsapatban. A történelmi sorsfordulók hatással voltak a cserkészmozgalom működésére, de a mozgalom által vallott társadalmi értékek ugyanazok maradtak.

Egészségfejlesztés felsőfokon

Elnök: **Tarkó Klára** (SZTE JGYPK, MTA-SZTE Egészségfejlesztés Kutatócsoport)

Opponens: **Benkő Zsuzsanna** (SZTE JGYPK, MTA-SZTE Egészségfejlesztés Kutatócsoport)

Előadások:

- **Tarkó Klára** (SZTE JGYPK, MTA-SZTE Egészségfejlesztés Kutatócsoport) és **Benkő Zsuzsanna** (SZTE JGYPK, MTA-SZTE Egészségfejlesztés Kutatócsoport): Egészségfejlesztő pedagógus képzés múltja és jelene az SZTE Juhász Gyula Pedagógusképző Karán
- **Osváth Viola** (SZTE JGYPK, MTA-SZTE Egészségfejlesztés Kutatócsoport), **Kis Bernadett** (SZTE JGYPK, MTA-SZTE Egészségfejlesztés Kutatócsoport) és **Lippai László** (SZTE JGYPK, MTA-SZTE Egészségfejlesztés Kutatócsoport): Lelki egészségfejlesztés a köznevelésben – utópia vagy realitás?
- **Nádudvari Gabriella Erika** (SZTE JGYPK, MTA-SZTE Egészségfejlesztés Kutatócsoport) és **Paizs Melinda Adrienn** (SZTE JGYPK, MTA-SZTE Egészségfejlesztés Kutatócsoport): Stíluskommunikáció az egészségfejlesztés tükrében
- **Mihálka Mária** (SZTE JGYPK, MTA-SZTE Egészségfejlesztés Kutatócsoport), **Mátó Veronika** (SZTE JGYPK, MTA-SZTE Egészségfejlesztés Kutatócsoport) és **Pósa Gabriella** (SZTE JGYPK, MTA-SZTE Egészségfejlesztés Kutatócsoport): Családpedagógiai tanácsadás – lehetőség vagy szükséglet?

Az Egészségfejlesztés felsőfokon című szimpózium az SZTE JGYPK Alkalmazott Egészségtudományi és Környezeti Nevelés Intézetének Egészségpedagógia és Életmód, valamint Egészségpszichológia és Mentálhigiéné Tanszékein és jogelődjeiken 1995 óta folyó és folyamatosan megújuló egészségfejlesztő szakemberképzés vetületeibe enged bepillantást. Képzéseinknek az elérendő szakmai célokat és a kiképzett szakemberek létszámát középpontba helyező áttekintését követően két jelenleg is folyó és egy indítani tervezett szak eredményességét és létjogosultságát mutatjuk be. A mentálhigiénés közösség- és kapcsolatépítő mesterképzési szakot 2019-ben indítottuk, népszerűségét, hasznosságát nem csak a jelenlegi és a végzett hallgatók visszajelzései, hanem a jelentkezők és felvettek folyamatosan növekedő száma is egyértelműen bizonyítja. A 2017-ben alapított stíluskommunikátor szakirányú továbbképzési szakunk országosan egyedülálló képzés, mely a hallgatók és a végzetek önbevallása szerint nem csak szakmai, hanem személyes tekintetben is fontos általános rezisztencia erőforrásokkal vérteli fel

a végzetteket. A szimpózium utolsó előadása a jövőbe nyújt betekintést, bemutatva a családpedagógiai tanácsadó mesterképzési szak indításának szakmai előzményeit és a kibocsájtandó szakemberek lehetséges helyét, valamint szerepét a magyar köznevelési, illetve család- és gyermekvédelmi rendszerben. A szimpózium elkészítését a Magyar Tudományos Akadémia Közoktatás-Fejlesztési Kutatási Programja támogatta.

Tarkó Klára (SZTE JGYPK, MTA-SZTE Egészségfejlesztés Kutatócsoport) és
Benkő Zsuzsanna (SZTE JGYPK, MTA-SZTE Egészségfejlesztés Kutatócsoport):
Egészségfejlesztő pedagógus képzés múltja és jelene az SZTE Juhász Gyula Pedagógusképző Karán

Kulcsszavak: egészségtan tanár, egészségfejlesztés tanár, egészségfejlesztő szakemberképzés

Az akkor még Juhász Gyula Tanárképző Főiskolán 1995-ben alakult meg az Alkalmazott Egészségtudományi Tanszék, mely 2007-ben a Juhász Gyula Pedagógusképző Kar intézetévé növekedett Alkalmazott Egészségtudományi és Egészségfejlesztési Intézetként, először két szakcsoport, majd egy tanszék és egy szakcsoport összetétellel. 2020-ban a JGYPK-n folyó strukturális átalakítások nyomán az Alkalmazott Természettudományi Intézet három tanszékének csatlakozásával, majd további átszervezéssel 2023-ban érte el mai formáját, immáron négy tanszék (Egészségszociológia és Életmód, Egészségpszichológia és Mentálhigiéné, Környezet-biológia és Környezeti Nevelés, Technika) munkájának összefogásával, Alkalmazott Egészségtudományi és Környezeti Nevelés Intézet néven. Az Intézet és jogelődjei fennállásuk huszonnyolc éve alatt a folyton változó jogszabályi környezet adta lehetőségek mentén mindig megtalálták azokat az utakat, melyek az egészségfejlesztő pedagógusok képzését tették lehetővé, akár célzott tanári (egészségtan-tanár, egészségfejlesztés tanár) és pedagógusképzés (egészségfejlesztő mentálhigiéné szakirányú továbbképzési szak, egészségfejlesztő mentálhigiénikus pedagógus szakvizsgára felkészítő szakirányú továbbképzési szak; egészségnevelés, mentálhigiéné 120 órás pedagógus továbbképzés) keretében, akár a pedagógiai előképzettség birtokában ráépülő képzésként átadva (mentálhigiénés közösség- és kapcsolatépítő mesterképzési szak; stíluskommunikátor szakirányú továbbképzési szak) vagy a sporttudományi képzési területen belül (rekreációs szervezés és egészségfejlesztés, sport- és rekreációs szervezés, rekreáció és életmód alapképzési szakok) készítve fel azokat a leendő egészségfejlesztő szakembereket, akik munkájukkal nem csak a felnövekvő generációkat, hanem a teljes lakosságot szolgálhatják. Az intézet és jogelődjei a megalakulás óta több mint 2000 egészségfejlesztő szakembert képeztek ki. Előadásunkban áttekintjük a fenti képzéseink egészségfejlesztő szakemberképzést gazdagító evolúcióját és munkánk szervesülését a Juhász Gyula Pedagógusképző Kar képzési, szakmai-tudományos és közéleti portfóliójában.

Osváth Viola (SZTE JGYPK, MTA-SZTE Egészségfejlesztés Kutatócsoport),
Kis Bernadett (SZTE JGYPK, MTA-SZTE Egészségfejlesztés Kutatócsoport) és
Lippai László (SZTE JGYPK, MTA-SZTE Egészségfejlesztés Kutatócsoport):
Lelki egészségfejlesztés a köznevelésben – utópia vagy realitás?

Kulcsszavak: egészségfejlesztés, lelki egészségfejlesztés, mentálhigiéné, közösségépítés

Az Egészségügyi Világszervezet (WHO) 1986 óta hangsúlyozza az egészséget befolyásoló egyéni és társadalmi tényezők tudatos alakításának fontosságát, egészségfejlesztésnek nevezett kezdeményezése révén. A holisztikus egészség inherens része a lelki egészség, és kijelenthető az is, hogy valamennyi egészségfejlesztő tevékenység egyúttal pozitív lelki egészség hozadékkal is jár. A lelki-egészség-betegség kérdésének egyéni és társadalmi jelentősége azonban indokolttá teszi azt is, hogy a lelki egészségfejlesztés gyűjtőfogalmába rendezzük a lelki egészség szempontjából kiemelkedő jelentőségű egészségfejlesztő tevékenységeket. A lelki egészséghez kapcsolódó egészségfejlesztési feladatok megvalósítása is döntően az életmód valamely elemének befolyásolásával történik, az egyéni, családi, kiscsoportos, szervezeti, lokális vagy virtuális közösségi szint lehetőség szerinti bevonásával. A lelki egészségfejlesztő feladatok közé éppúgy sorolhatjuk a mentálisan egészséges állapothoz kapcsolódó kiteljesedés (flourishing) támogatását, mint a sérülékeny mentális állapotból kiutat jelentő életvezetési készségek fejlesztését, illetve a veszélyeztetett állapothoz köthető preventív feladatok ellátását is. Az SZTE JGYPK Alkalmazott Egészségtudományi és Környezeti Nevelés Intézetének szakmai stábjában az elmúlt harminc évben számos pedagógusképzési, alap- és mesterképzési, valamint szakirányú továbbképzési program, hazai és nemzetközi kutatás, valamint gyakorlati projekt keretében gyűjtött egészségfejlesztési és lelki egészségfejlesztési tapasztalatokat. E több évtizedes munka eredményei az intézet mentálhigiéné és közösség- és kapcsolatépítő mesterszakának kidolgozásában és megvalósításában is hasznosultak. Előadásunk keretében felvázoljuk, hogy a mentálhigiéné és közösség- és kapcsolatépítő mesterszak kidolgozását milyen korábbi oktatási, kutatási és módszertani tapasztalatok alapozták meg. Felvázoljuk a mentálhigiéné és közösség- és kapcsolatépítő szakemberek szemléletmódjának főbb konceptuális sarokköveit és azok gyakorlati jelentőségét is. Elemezzük a nálunk képződő szakemberek kompetenciakörét az egyéni, családi, kiscsoportos, szervezeti és lokális közösségi szinteken végzett lelki egészségfejlesztő és mentálhigiéné tevékenységük során. Fontosnak tartjuk bemutatni azt is, hogy olyan szakemberek képzésére törekszünk, akik a lelki egészségfejlesztés és a mentálhigiéné a társadalmi élet minden szegmensében képesek képviselni: a közszférában és versenyszférában éppúgy, mint az egyházak, helyi közösségek és a civil szervezetek világában. Végezetül a mentálhigiéné és közösség- és kapcsolatépítő

mesterszakos képzéssel kapcsolatos tapasztalatokat elemezzük, a jelenleg is aktív és a már végzett hallgatóink visszajelzései alapján. Az előadás elkészítését a Magyar Tudományos Akadémia Közoktatás-fejlesztési Kutatási Programja támogatta.

Nádudvari Gabriella Erika (SZTE JGYPK, MTA-SZTE Egészségfejlesztés Kutatócsoport) és

Paizs Melinda Adrienn (SZTE JGYPK, MTA-SZTE Egészségfejlesztés Kutatócsoport):
Stíluskommunikáció az egészségfejlesztés tükrében

Kulcsszavak: stíluskommunikáció, önmegalkotó művészeti tevékenység, Általános Rezisztencia Erőforrások, Koherencia Érzés, egészségfejlesztés

Az SZTE JGYPK Alkalmazott Egészségtudományi és Környezeti Nevelés Intézet gondozásában működő, 2017-ben alapított, több évszázados hagyományokat és működőképes modelleket átörökítő, ugyanakkor korszerűre hangolt stíluskommunikátor szakirányú továbbképzési szak az emberi érintkezés művészetének közvetítésére vállalkozik. A négy alappillére (önismeret, megjelenéskultúra, szociális kompetencia, menedzsment) épülő képzés szervesen kapcsolódik a holisztikus szemléletű egészségfejlesztéshez. A stíluskommunikációs önmegalkotás az esztétikai megélésből származó életformaszervező értékek sűrített, performatív megjelenítése. A stíluskommunikációs szemléletvilág alapkérdése arra vonatkozik, hogyan érhető el, hogy ne tárgyiasuljon el a test, hanem sokkal inkább a lélek finom kifejeződése legyen (Nádudvari, 2017). Kutatásunk célja annak vizsgálata, hogy milyen hatással van a stíluskommunikátor képzési program a képzést abszolváló hallgatók önbizalmára. Az egészségi állapot egyik alapvető meghatározója a Koherencia Érzet mértéke, egyfajta összetett önbizalom, amelynek segítségével megéljük, hogy a bennünket körülvevő világ megérthető, rendezett, tudunk hatni környezetünkre, képesek vagyunk befolyásolni világunkat, és ehhez különböző erőforrások állnak rendelkezésünkre (Benkő, 2019). Különösen az érdekelt bennünket, hogy a félig strukturált interjú formájában megkérdezett alanyok (20 végzett hallgató) milyen, a képzés során megszerzett vagy felismert erőforrásokat (ÁRÉkat) neveznek meg, amelyek birtokában sikeresen megküzdenek a stresszhatásokkal, életük – elsősorban szakmai – kihívásait sokkal hatékonyabban képesek megoldani.

Mihálka Mária (SZTE JGYPK, MTA-SZTE Egészségfejlesztés Kutatócsoport)
Mátó Veronika (SZTE JGYPK, MTA-SZTE Egészségfejlesztés Kutatócsoport) és
Pósa Gabriella (SZTE JGYPK, MTA-SZTE Egészségfejlesztés Kutatócsoport):
Családpedagógiai tanácsadás – lehetőség vagy szükséglet?

Kulcsszavak: család, családpedagógia, tanácsadás, köznevelés

Az egészséges társadalom alapvető építőkövei az egészséges családok. A családi rendszer mentálhigiénés funkcióját tekintve, a család kiemelt színtere a családban élő egyének fejlődésének, ezen funkció betöltéséhez elengedhetetlen a családi környezet stabilitása, amelyre a mindenkori társadalmi környezet is jelentős hatást gyakorol. A családi rendszerek folyamatos változáson mennek keresztül, a változások elkerülhetetlen feladatok, minden rendszertagnak követnie kell a saját fejlődési programját és egyben alkalmazkodnia kell a környezetéhez. A fejlődéssel járó változások előre kiszámíthatóak, amelyekre fel lehet készülni, ezek normatív kríziseknek tekinthetők (Komlósi, 1989). A fejlődési szakaszokat tovább nehezíthetik az akcidentális krízisek, amelyeket nem lehet előre látni, ilyen krízisek például a közeli múlt társadalmi krízisei (Covid19 járvány, háborús helyzet, gazdasági válság), amelyek következtében a családi rendszerek jelentékeny része elveszítette az egyensúlyát, a biztonságát, amely nagymértékben hat a családokra és a családokban élő egyénekre. Ezen hatás jól érzékelhető kihívásokat jelenít meg egy sor társadalmi intézmény keretein belül, ezek közül a legérintettebb területek a köznevelés, a család- és gyermekvédelem. A területen dolgozó szakemberek nap mint nap szembenéznek a családi élet nehézségeiből eredő problémákkal, amelyek komoly kihívás elé állítják a szakembereket. A társadalom intézményei – különös tekintettel a köznevelési, család- és gyermekvédelmi intézményekre – jelentékeny feladatot kell, hogy vállaljanak a családok támogatásában. A családokat érintő problémákkal foglalkozó – ezen speciális tudással, készséggel, attitűddel rendelkező – szakember képzésére megfelelő keretet adhat a családpedagógiai tanácsadó mesterképzési szak. Előadásunkban áttekintjük mindazokat a szakmai előzményeket, amelyekre alapozva létjogosultságot nyer a családpedagógiai tanácsadó, mint önálló szakma, és bemutatjuk e szakember lehetséges helyét és szerepét a magyar köznevelési, illetve család- és gyermekvédelmi rendszerben.

Értékteremtés a szegedi logopédusképzésben

Elnök: **Tóthné Aszalai Anett** (SZTE JGYPK)

Opponens: **Magyar Adél** (SZTE JGYPK)

Előadások:

- **Tóthné Aszalai Anett** (SZTE JGYPK): A szegedi logopédusképzés története
- **Radics Márta** (SZTE JGYPK): Építkezés a múlt tapasztalataiból – A logopédusképzés gyakorlati kurzusainak megújítása
- **Pásztor Lilla** (EKKE PK): A fonológiai tudatosság és az olvasástanulás
- **Juhász Valéria** (SZTE JGYPK): Olvasástanulást támogató szintezett kiadványok összehasonlítása
- **Havadi-Nagy Marian** (SZTE JGYPK): A beszédhanghibák vizsgálata logatomokkal

A Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar Gyógypedagógus-képző Intézetében 2011 óta folyik logopédusok képzése. A műhelyszintű képzést a folyamatos fejlődés, innovatív szemlélet jellemzi. A szimpózium célja, hogy betekintést nyújtson a gyógypedagógia, a logopédia elméletének és gyakorlatának múltjába, jelenébe. Az első előadás középpontjában a szegedi logopédusképzés több mint tízéves múltja áll. Az előadás fő célja a képzés mérföldköveinek, fejlődési útjának, a képzési struktúra modernizálásának bemutatása. A második előadásban az előadó a logopédusképzés szakmai gyakorlatainak fejlesztési folyamatát mutatja be, mely során az elmúlt évek értékeléseinek elemzési eredményeire építve a gyakorlatvezetők és hallgatók bevonásával megújított, szintezett, fejlesztő értékelési rendszer készült. A harmadik előadás a nyelvi rendszerünk részét képező fonológiai tudatossággal foglalkozik, ami a hangokkal történő akaratlagos műveltségzésen túl megalapozza a sikeres olvasás- és írástanulást. A területen megjelent korszerű fejlesztő programok hatékony eszközei lehetnek a pedagógiai, logopédiai fejlesztő munkának. A negyedik előadás az olvasásfejlesztés céljából készült szintezett könyveket ismerteti, több szempontból elemzve a különbségeket. A beszédhanghibák vizsgálata fontos szerepet tölt be a logopédiai diagnosztikában. A szimpóziumot záró előadás a logatomokkal végzett logopédiai metodikát ismerteti.

Tóthné Aszalai Anett (SZTE JGYPK):
A szegedi logopédusképzés története

Kulcsszavak: logopédia, gyógypedagógus-képzés, logopédiatörténet, hagyományok

Magyarországon a logopédusok a gyógypedagógus-képzés részeként szerezhettek diplomát. Olyan szakemberek képzése a cél, akik a logopédia és határtudományai korszerű elméleti, gyakorlati, módszertani ismereteinek, a logopédiai tevékenységekhez szükséges képességeknek, valamint a szakterületi és gyakorlati ismereteknek a birtokában segítséget nyújtanak a beszéd-, nyelvi- és kommunikációs zavarral élő gyermekeknek, tanulóknak, felnőtteknek képességeik fejlesztéséhez, zavaraik korrekciójához, illetve kompenzálásához, társadalmi integrációjukhoz. Felkészültek arra, hogy tanulmányaikat a mesterképzésben folytassák. A Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar Gyógypedagógus-képző Intézetében 2002 óta folyik gyógypedagógusok képzése. A képzési struktúra és tartalom a változó társadalmi, felsőoktatási, munkaerőpiaci, szakmai igényekre reagálva folyamatos fejlődést mutat. A hallgatók három szakirány közül választhatnak: tanulásban akadályozottak pedagógiája, értelmileg akadályozottak pedagógiája és 2011-től logopédia szakirányú végzettséget szerezhhetnek kétszakos képzés keretében. A képzés tartalma a képzési és kimeneti követelményeknek megfelelően szabályozott. A logopédus hallgatók műhelyszintű képzésben tanulhatnak, melynek fontos jellemzője a gyakorlattal való szoros együttműködés. A képzési paletta 2018-ban tovább bővült a szabadkai kihelyezett szakirányú képzéssel, melynek a Vajdasági Magyar Képző Kutató és Kulturális Központ adott helyet. Így tovább szélesedett a pályára alkalmas, széles körű elméleti és gyakorlati ismerettel rendelkező logopédus szakemberek száma. Az előadás célja, hogy bemutassa a szegedi logopédusképzés kialakulásának előzményeit, jelenét. Dokumentumelemzés módszerrel ismertetjük a képzés mérföldköveit, fejlődését, struktúráját, annak fő sajátosságait. A konferenciaelőadás fontos lehetőséget kínál a több mint egy évtizedes múlt eredményeinek szakmai összegzésére.

Radics Márta (SZTE JGYPK):

Építkezés a múlt tapasztalataiból – A logopédusképzés gyakorlati kurzusainak megújítása

Kulcsszavak: logopédusképzés, szakmai gyakorlat, fejlesztő értékelés, megújítás

A gyógypedagógus-képzés sikerének egyik alapja, hogy miként érvényesül benne a képzés kiemelt célját is meghatározó gyakorlati tapasztalatszerzés. A nyolc féléves alapképzést átívelő szakmai gyakorlatok alapvetően meghatározzák a hallgatók elméleti tudásának gyakorlati elmélyítését, jelentőségük a pályaszocializáció szempontjából is lényeges. A szegedi képzésben 2012 óta szerveződnek terepgyakorlatok a logopédia szakirányon, a kurzusok tartalma és értékelése folyamatosan fejlődött. Radics és Tóthné (2023) kutatásának eredménye rávilágított a szakmai gyakorlatok értékelésének kritikus pontjaira, fejlesztési lehetőségeire. A vizsgálat során összefüggő logopédiai gyakorlathoz kapcsolódó mentori értékelő vélemény tartalomelemzését végezve arra az eredményre jutottak, hogy a numerikus értékelésben megjelenő alacsonyabb pontszámmal kapcsolatos visszajelzés ritkán jelenik meg a szöveges értékelésekben, továbbá a szöveges értékelések sem tükrözik egyértelműen a hallgató erősségeit és gyengeségeit, valamint elszórtan fogalmazódik meg, hogy miben kell még fejlődnie a hallgatónak. E tapasztalatokra reagálva 2023 májusában megkezdődött a logopédiai gyakorlatok értékelési szempontjainak megújítása, a munkaadók és a gyógypedagógus-jelöltek igényeit is szem előtt tartva. Előadásomban 15 gyakorlatvezető és a gyakorlatokat frissen elvégzett 45 hallgató körében végzett vizsgálat eredményeit ismertetem. A kikérdezés és fókuszcsoportos interjú módszerével végzett kutatás rávilágított a hallgatók terepmunka során megvalósítható képességfejlesztésének lehetőségeire. Az eredmények hozzájárultak a gyógypedagógus-képzés gyakorlatainak korszerűsítéséhez, a teljes képzési folyamat felülvizsgálatához. Ennek következménye a gyakorlatok céljainak eredményorientált szintezése, valamint az értékelési szempontok tanulási eredmény alapú meghatározása, a fejlesztő értékelés lehetőségének kibontakoztatása.

Pásztor Lilla (EKKE PK):

A fonológiai tudatosság és az olvasástanulás

Kulcsszavak: szegedi logopédusképzés, nyelvi fejlesztés, fonológiai tudatosság, olvasástanulás, tanulástámogatás

A szegedi gyógypedagógus-képzés részeként működő logopédusképzés évről évre kiemelt szerepet tulajdonít a hallgatók elméleti és gyakorlati ismereteinek legteljesebb körű, folyamatos bővítésére. A logopédia szakirány oktatói felkészítik a hallgatókat a nyelvi és beszédzavarok, továbbá a részképességzavarok (mint például a diszlexia) diagnosztizálására, kezelésére. Az általuk képviselt interdiszciplináris szemlélet különös figyelmet fordít az ok-okozati tényezők megismerésére és a fejlesztésre. Az elmúlt években a nyelvi és beszédzavarok fejlesztésének megkezdése már a lehető legkorábbi időszakban indokoltá vált, hiszen az említett területek nemcsak a kommunikáció szintjét érinthetik, hanem nagymértékben befolyásolják a kultúrtechnikák elsajátításának sikerességét is. A nyelvi rendszerünk részét képezi a fonológiai tudatosság is. Az említett képesség a hangokkal történő akaratlagos műveletvégzésen túl kihatással van a helyes olvasás- és (helyes)írástanulásra egyaránt. Az óvodáskorban végzett hangtani játékok preventív módon támogatják a megfelelő tanulást, amellyel a későbbiekben elkerülhetővé válhatnak az iskolai sikertelenségek és kirekesztések. A nyelvi területek azonban nem tekinthetők különálló egységként, mivel a kognitív területekkel is kapcsolatban állnak. Ahhoz pedig, hogy a gyermekek képesek legyenek az olvasást a tanulás eszközeként alkalmazni, indokolt a fonológiai tudatosság minél szélesebb körű ismereteinek átadása, valamint a lehető legcélravezetőbb fejlesztés időbeni megkezdése, nyomon követése. Az előadás a szakirodalmi elemzéssel a fonológiai tudatosság fogalmát, elméleteit foglalja össze. A kutatás legfőbb hozadéka elméleti aspektusok bemutatásán keresztül felhívni a figyelmet a fonológiai tudatosság jelentőségére, és ismertetni az olvasástanulással való kapcsolatát.

Juhász Valéria (SZTE JGYPK):

Olvasástanulást támogató szintezett kiadványok összehasonlítása

Kulcsszavak: olvasás, olvasásfejlesztés, szintezett olvasmányok

A szintezett olvasmányok olyan szövegek, amelyekben a szavak és a nyelvi szerkezetek előfordulásai egy adott olvasási-szövegértési szinthez igazítottak, vagyis kontrolláltak. Szintezett könyvek készülhetnek anyanyelvi olvasóknak és idegennyelv-tanulóknak. Az anyanyelvű olvasóknak készült szintezett könyvek az olvasási képességek fejlődését, az olvasástechnika begyakorlását, elsajátítását hivatottak elősegíteni, így ezek témája, a szövegekben előforduló szavak hossza, morfológiai komplexitása, jelentése, a nyelvi szerkezetek összetettségének használata optimális esetben illeszkedik az olvasástanulás kezdeti időszakaiban lévő 6-7-11 éves gyerekekhez. Előadásomban röviden bemutatom a hazai piacon található, olvasásfejlesztés céljából készült szintezett könyvek kínálatát, elemzem a köztük lévő különbségeket olvashatósági szempontból, bemutatom a témák sokszínűségét, a történetekhez kapcsolat feladatok minőségét, illetve a képek arányának változását az olvasási szinttel összefüggésben.

Havadi-Nagy Marian (SZTE JGYPK):
A beszédhanghibák vizsgálata logatomokkal

Kulcsszavak: logopédia, diagnosztika, logatomok

A beszédhanghibák vizsgálata fontos szerepet tölt be a logopédiai diagnosztikában. A hagyományos, tehát szavakkal történő vizsgálat (Juhász, szerk. 2017) mellett a logatomokkal történő 7 éves életkortól, torzításra utaló beszédhanghiba-típus esetén alkalmazható, a hanghelyettesítések megszűnése után. A beszédhangejtés általános vizsgálólapja (BHE1-HA) a magyar nyelv teljes hangzórendszerét tartalmazza. Tizennégy lingvális képzésű mássalhangzót magában foglaló változatát (BHE2-HA vizsgálólap) nyelési orofaciális miofunkcionális diszfunkció (nyelvlökéses nyelés) esetén javasoljuk. Az auditív-vizuális vizsgálat során logatomokat használunk négy fonetikai helyzetben, melyekhez állandó magánhangzók, így az [a:], [i:], [u:] kapcsolódnak, illetve az [m] vagy a [t] beszédhang biztosítja a mássalhangzó-torlódásos helyzetet (Havadi-Nagy, 2020b és Havadi-Nagy és Deme, 2021). Így például az [d] hang esetén a hangsorok a következők: [da:]-[di:]-[du:], [a:d]-[i:d]-[u:d], [a:da:]-[i:di:]-[u:du:], [a:mda:]-[i:mdi:]-[u:mdu:], [d]. A vizsgálatra utánmondással és ajaktakarás biztosításával kerül sor. A vizsgálati eredmények kiértékelése a konzisztensen normatív, tehát szabályos ejtés, a konzisztensen nem normatív, tehát szabálytalan ejtés és a variabilis, vagyis változékony ejtés kategóriáiba történő besorolással zajlik.

Generációk oktatási és kulturális megközelítésben

Elnök: **Keczer Gabriella** (SZTE JGYPK, KAPOCS)

Opponens: **Péterfi Rita** (OPKM)

Előadások:

- **Bozsó Renáta** (SZTE JGYPK), **Patkósné Hanesz Andrea** (SZTE JGYPK) és **Urbanik Tímea** (SZTE JGYPK): „Ugyana”Z” a generáció – vagy mégsem?” A szegedi fiatalok olvasási szokásainak változásai egy évtized alatt
- **Fábián Dóra** (SZTE): Az angol nyelven való olvasás és ennek népszerűsítése az általános iskolai könyvtárban
- **Sándor-Prágai Nikoletta** (SZTE JGYPK): Asszociációk az olvasásra
- **Hevesi Tímea Mária** (SZTE JGYPK): „... a vízben kell elmerítenem, majd feloldanom a verset” – Haiku-értelmezés középiskolásoknál
- **T. Molnár Gizella** (SZTE JGYPK): A néptanítók szerepe a generációk tanulásában Eötvös népoktatási törvénye után
- **Bozsó Renáta** (SZTE JGYPK), **Jármai Erzsébet** (PE) és **Keczer Gabriella** (SZTE JGYPK): A fiatalabb és az idősebb hallgatók tanulási motivációi a JGYPK levelező képzésén
- **Borsos Aranka** (SZTE): Munkaerő-toborzás és megtartás generációs megközelítésben

A szimpóziumon a Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar Művelődéstudományi Tanszékének KAPOCS – Kultúra – Könyvtár – Közösség, Andragógia, Pedagógia, Oktatás – Kutatócsoportjának Kultúrakutató és Oktatókutató Műhelyei mutatják be legfrissebb eredményeiket. Az előadások mindegyike a generációkkal foglalkozik különböző megközelítésben. Ahogyan a kutatócsoport munkájába is bekapcsolódnak a tanszék hallgatói, úgy a szimpózium előadói között is helyet kap egy-egy fiatal.

A Kultúrakutató Műhely egy trendkutatás első két állomásaként 2011-ben és 2022-ben a szegedi 10–18 évesek olvasási szokásait mérte fel. A megkérdezett több száz diák a tágabban értelmezett Z generáció első, illetve utolsó képviselői közül került ki, így válaszaik összevetése generációs sajátosságok és trendszerű változások rögzítését is lehetővé teszi az olvasási szokások területén. A kutatás néhány eredményéről számolnak be a következő előadások.

Az Oktatókutató Műhely az intergenerációs tanulás történeti aspektusai közül az olvasókörök színterét és benne a néptanítók szerepét mutatja be, a jelenben pedig az idősebb és fiatalabb hallgatók tanulóssal kapcsolatos motivációit tárja fel, valamint a különböző generációk eltérő munkahelyválasztási szempontjait és a munkahelyi elégedettségüket befolyásoló tényezőket elemzi az alábbi előadások keretében.

Bozsó Renáta (SZTE JGYPK),
Patkósné Hanesz Andrea (SZTE JGYPK) és
Urbanik Tímea (SZTE JGYPK):

„Ugyana”Z” a generáció – vagy mégsem?” A szegedi fiatalok olvasási szokásainak változásai egy évtized alatt

Kulcsszavak: olvasáskutatás, Z generáció, felső tagozat, középiskola

A KAPOCS Kutatócsoport Kultúrakutató Műhelye egy trendkutatás második adatfelvételét végezte el 2022-ben. A 10–18 éves szegedi tanulók olvasási szokásait felderítő átfogó kérdőíves adatfelvétel először 2011-ben valósult meg. Akkor papíralapú kérdőívek segítségével vizsgáltuk az első Z generációs évfolyamokat felső tagozaton és középiskolákban. 2022-ben ugyanennek a generációnak a végét sikerült elérni immár online kérdőívek útján. Mindkét kutatás alkalmával több mint 700 fiatal került a mintába. Célunk az volt, hogy a bő egy évtized alatt végbement változásokat rögzítsük az olvasás gyakorisága, eszközei, megítélése, valamint a könyvtár- és médiahasználat vonatkozásában. A válaszok többdimenziós összehasonlításra alkalmasak, hiszen lehetőségünk nyílt mindkét vizsgált évben összevetni a felső tagozatosok és a középiskolások mutatóit, de megfigyelhetjük azt is, hogy hogyan formálódott a klasszikus Z generáció 11 esztendő alatt. Követhetővé vált, ahogyan testet öltött az e-generáció, és ahogyan megváltoztak az olvasási szokások és preferenciák. Az összehasonlítások lehetőségét tovább növelte, hogy időközben országos adatfelvételek is történtek, melyekből inspirálódni lehetett, eredményeinket pedig egymásra vetíteni. Vajon hogyan alakult az olvasásra fordított idő, és hol foglal helyet az olvasás a szabadidős tevékenységek között? Mit és milyen alkalmakkor olvasnak a fiatalok? Milyen kedvenc könyveik, szerzőik vannak a felső tagozatosoknak és a középiskolásoknak? Hogyan változott a könyvtári tagság és a kötelező olvasmányok megítélése? Milyen irányú változásokat eredményezett az időközben lezajlott pandémia? Ilyen és ehhez hasonló kérdéseinkre kapott válaszok révén mutatjuk be a Z generáció két végét és világítjuk meg annak belső tagoltságát, remélve, hogy lehetőségünk lesz folytatni a trendkutatást immár az alfa-generáció vizsgálatával pár év múlva.

Fábián Dóra (SZTE):

Az angol nyelven való olvasás és ennek népszerűsítése az általános iskolai könyvtárban

Kulcsszavak: angol, olvasás-népszerűsítés, általános iskola, könyvtár

Előadásomban azt vizsgálom, hogy az általános iskolai könyvtárak milyen szerepet játszanak az angol nyelven való olvasásban, illetve magának a nyelvnek a népszerűsítésében. Kutatásom fő motiváló erejét két kutatás adta. Az egyik a Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Karának kutatócsoportja által készített, 2022-es olvasási szokásokra vonatkozó kérdőív volt. Továbbá, erre a kérdőívre egy másik dolgozat is épült, melyet Ocskó Andrea készített „Szoktál-e idegen nyelven olvasni?” címmel. Továbbgondolva az eddigi kutatási eredményeket, bennem is megfogalmazódott néhány kérdés a témát illetően. Milyen olvasási szokásokkal találkozhatunk az általános iskola felső tagozatos diákjai között angol nyelvből? Hogyan járul hozzá az általános iskolai könyvtár a nyelv népszerűsítéséhez? Mivel szolgálhat egy általános iskolai könyvtár az angol nyelv iránt érdeklődő fiatal diákok számára? Ilyen és ehhez hasonló kérdésekre keresem a választ ebben a témában. Készülő szakdolgozatom az idegen nyelvi olvasási szokások mellett vizsgálja a diákok motivációját, a könyvtárak angol nyelvre vonatkozó kínálatát, az idegen nyelvet népszerűsítő lehetséges programokat, valamint a könyvtárostanárok, illetve angoltanárok szerepét ebben a folyamatban. A kérdések megválaszolásához használom a kvalitatív és kvantitatív módszereket egyaránt, azaz az interjút és a kérdőívet. Ami a választott iskolákat illeti, szegedi általános iskolákban veszem fel az adatokat. A kérdőívemben megfogalmazott kérdések a felső tagozatos diákok olvasási és idegen nyelvhez kapcsolódó szokásaira vonatkoznak, illetve az iskolai könyvtárhoz fűződő viszonyukra. Az interjúk során az iskolákban dolgozó könyvtárostanárokkal és angoltanárokkal beszélgetek, akikkel fényt derítünk néhány érdekes kérdésre. Angol-könyvtárostanár osztatlan tanári szakpárral rendelkező hallgatóként tehát fontosnak tartom az angol nyelv általános iskolai könyvtárakra vonatkozó kérdéskörét körbejárni.

Sándor-Prágai Nikoletta (SZTE JGYPK):
Asszociációk az olvasásra

Kulcsszavak: olvasáskutatás, asszociáció, általános és középiskola

Az olvasás egy tanult készség, amit az általános iskolában sajátítanak el a kisgyermek, s ezt sokat kell gyakorolni. Ennek a folyamatnak a része, hogy az értő olvasás kialakul. Ez a készség nélkülözhetetlen és kiemelt figyelmet kell rá fordítani. A tájékozottság és a tudás alapvető pillér a fejlődéshez, ami az élethosszig tartó tanulás része. Ez a tevékenység számos pozitív hatással bír. Emellett azt is fontos meghatározni, ki számít jó olvasónak. Ez egy hosszú folyamat, aminek az alapköve a család, de a pedagógusok szerepe is kiemelten fontos. Ezenkívül a korosztályoknak ajánlott dokumentumtípusok segítik ennek a szintnek az elérését. Így a tanuló képessé válik az élményszerző olvasásra; a tájékozódás, információgyűjtés és a feladatközpontú olvasásra. Az eddig felsorolt tényezők hatását vizsgáltam meg a 2022-es szegedi olvasáskutatásban szereplő nyitott kérdésre adott válaszok alapján. A kérdés a következő volt: „Tegyük fel, hogy meghallod a szót: 'OLVASÁS'. Mi az a három dolog, ami először eszedbe jut ekkor?“. A kutatásban két általános iskola és két középiskola tanulói vettek részt. Az intézményenként kapott szavak elemzése után a válaszokat összevettem egymással. Ennek alapja a saját szempontrendszerem volt, az általam fontosnak vélt aspektusokkal. Az olvasáskutatás asszociációs kérdésére adott tanulói válaszok alapján egyértelmű, hogy az olvasás megszerettetése és az olvasóvá nevelés kiemelt terület továbbra is. A digitális fejlődés hatása miatt az olvasási szokások átalakultak, ezért van szükség ezek vizsgálására.

Hevesi Tímea Mária (SZTE JGYPK):

„... a vízben kell elmerítenem, majd feloldanom a verset” – Haiku-értelmezés középiskolásoknál

Kulcsszavak: absztrakt gondolkodás, szimbólum, haiku, középiskolás tanulók

Az absztrakt gondolkodás szintje nagymértékben összefügg a tanulmányi eredménnyel. A magas absztrakt gondolkodási szint alapján jó eredmények várhatóak a matematika és a természettudományok területein (Shayer, 1999; Nurjannah és Kusnandi, 2020). Az absztrakció folyamatát tekintik a számítástechnikai gondolkodás magjának (Zehetmeier és mtsai., 2019). Az absztrakt gondolkodással rendelkező tanulók képesek deduktív és induktív módon gondolkodni, tudják elemezni a lehetőségeket és jól hasznosítják az absztrakt gondolatokat (Velasquez, 2013). Magas fokú absztrakcióval jár a szimbólumok értelmezése (Kapitány és Kapitány, 2020). Szepes (2014) úgy véli, hogy a haiku műfajban írt költeményben a verset éppen szimbolikus képi jellege teszi műfajilag haikuvá, amikor a vers érzékileg észlelhető képi síkja mögött meghúzódik egy átvitt, gondolati sík is. Kutatásunkban az absztrakt gondolkodást vizsgáljuk középiskolás fiatalok haiku-értelmezései alapján. Fodor Ákos Elkészítési javaslat című, haiku műfajban írt költeményében a víz szimbólumának értelmezését elemezzük három szegedi gimnáziumban tanuló 306 középiskolás válasza nyomán. Vizsgálatunkat a témában végzett, a KAPOCS Kutatócsoport 2022-es olvasáskutatásának adatai alapján végezzük el. Kutatásunkban arra keressük a választ, hogy a középiskolás tanulók mennyire használtak elvont fogalmakat a víz szimbólumának az értelmezésénél? Kérdőíves kutatásunk adatait egyrészt kvantitatív szempontból, másrészt a nyílt kérdésre adott válaszokat kvalitatív tartalomelemzés módszerével dolgozzuk fel. Az adatok elemzése folyamatban van. A kutatás relevanciája, hogy a haiku-versek tanítása, értelmezése az absztrakt gondolkodás fejlődése által segítheti a matematikai, a természettudományos és a számítástechnikai gondolkodás fejlődését.

T. Molnár Gizella (SZTE JGYPK):

A néptanítók szerepe a generációk tanulásában Eötvös népoktatási törvénye után

Kulcsszavak: generációs tanulás, népoktatás és néptanítók, ismeretterjesztés, olvasókörök

A modern polgári állam legfőbb törekvése a kultúra terén mindenütt az új, a modernizáció követelményeinek megfelelő oktatáspolitikai kidolgozása, az analfabetizmus felszámolása, a lakosság általános és szakmai műveltségi szintjének emelése. A kiegyezést és az 1868-as tankötelezettségi törvény bevezetését követően hazánkban is nagyobb lendületet vett ez a folyamat, mert bár az iskoláztatás a reformkor óta egyre szélesebb körben terjedt, még 1880-ban is analfabéta volt a hat éven felüli lakosság közel hatvan százaléka. Ezt súlyosbította, hogy nem volt elegendő iskola és tanító, így a lakosság alacsony közműveltségi szintje akadályozta a modernizációt, ami elsősorban a paraszti népesség körében volt tapasztalható, főként a tanyás vidékeken, ahol sokkal nehezebb volt az oktatáshoz való hozzáférést megoldani, hogy legalább az elemi ismereteket elsajátíthassa a lakosság. A törvény nyomán létesült tanyai iskolák köré hamarosan közösségek szerveződtek, amiben nagy szerepe volt az ott működő tanítóknak, hiszen abban, hogy minden környékbeli lakos a magáénak érezhette az iskolát, és nemcsak a gyermekek, hanem a többi generáció számára is az információhoz, a kultúrához való hozzáférést jelentette, komoly része volt a tanítók szervezőmunkájának. Eötvös kultuszminiszter számított is a tanítóság ilyen jellegű elhivatottságára már a tankötelezettségi törvény megalkotásakor – tudta, hogy az elkötelezettebb néptanítók már a reformkorban vállalták ezt a feladatot –, sőt 1870-ben körrendeletben buzdította a tanítókat, hogy segítsék a műveltségben elmaradottakat az írás, olvasás, számolás és egyéb elemi ismeretek elsajátításában. Sürgette a tanítókat és a községeket, hogy alakítsanak népnevelési egyesületeket, ahol a felnőttek is megszerezhetik azokat az ismereteket, amelyeknek elsajátítását önhibájukon kívül gyermekkorban elmulasztották. A tanítók feladataként pedig a tankötelezett gyermekek oktatása mellett az általános műveltség és közhasznú ismeretek terjesztését éppúgy megjelölte, mint az analfabéta tanfolyamok szervezését és vezetését, valamint a helyi társadalmi, kulturális és közösségi szerveződésekben való aktív közreműködést. Így a tanítók feladatai a tanításon kívüli, a közösséget szolgáló tevékenységekre is kiterjedtek, s ez így volt a következő évtizedekben is, hiszen a két világháború közötti időszakban is hasonló elvárásokat fogalmazott meg Klebelsberg Kuno kultuszminiszter a tanítók felé, akik egy-egy kisebb szellemi központot teremtettek az egyre több – bár korántsem elegendő – népiskolában. A közmegebecsülésnek örvendő tanító a közösségi tanulás számos formáját (olvasókörök, ismeretterjesztés, színjátszás) valósította meg az iskola falai között, ahol

így lehetőség nyílt az intergenerációs ismeretátadásra, a mezőgazdasági ismeretterjesztésre éppúgy, mint a szórakozásra. Az előadás ezt a folyamatot, benne a tanítók szerepét mutatja be közelebbről, néhány Szeged környéki tanyai iskola, olvasóköri, gazdaköri példáján keresztül.

Bozsó Renáta (SZTE JGYPK),

Jármai Erzsébet (PE) és

Keczer Gabriella (SZTE JGYPK):

A fiatalabb és az idősebb hallgatók tanulási motivációi a JGYPK levelező képzésein

Kulcsszavak: motiváció, tanulás, generációk

A motivációkutatás nem csak a vezetéstudomány vizsgálati terepe, mára szinte tudományos univerzáléként tekinthetünk rá, hiszen a gazdaságtudományoktól a pszichológián át a neveléstudományig számtalan területen kiemelt kutatási téma. Jelen esetben a felsőoktatásban tanulók motivációit vizsgáljuk, közülük is azokét, akik levelező tagozaton végzik tanulmányaikat. Ahhoz, hogy előremutató döntéseket lehessen hozni a képzéseink tartalmát, szervezését és az oktatási módszereinket illetően, szükséges a tanulás indítékainak rendszeres vizsgálata. Ez indult el karunk (SZTE JGYPK) érintett hallgatói alapsokaságán.

A 2022/23-as tanévben a 900 fős levelező tagozatos hallgatói állományból teljes körű mintavételt követően 150 fő válaszait elemezve igyekeztünk felderíteni, hogy a különböző korcsoportok esetében kimutatható-e és ha igen, milyen mértékű és jellegű eltérés az adott képzésre jelentkezés okait illetően. Vajon kiket vezérelnek karriercélok, kiket a tudásvágy, vagy mely hallgatókról mondható el, hogy inkább külsőleg motiváltak és kiket vezetett intrinzik vagy habituális tényező a felsőoktatásba? Mutatkozik e tekintetben különbség az eltérő korú, nemű hallgatók között vagy annak alapján, hogy rendelkeznek-e már felsőfokú végzettséggel? Ilyen és ehhez hasonló kérdésekre kerestük a válaszokat azért, mert kutatási indítékunk a meggyőződés, hogy a tanulási motivációk, a képzés során tapasztalt sikerélmények és nehézségek, a környezettől és egymástól kapott vagy éppen hiányzó támogatás felderítése hozzásegít bennünket a hallgatói tábor mélyebb megismeréséhez és ennek révén a hallgatóközpontú oktatás fejlesztéséhez.

Borsos Aranka (SZTE):

Munkaerő-toborzás és megtartás generációs megközelítésben

Kulcsszavak: munkaerő-piac, generáció, toborzás, munkaerő megtartás, motivációs eszközök

Előadásomban a munkaerőpiacon jelen lévő generációk – az X, Y és Z – eltérő munkahelyválasztási szempontjait és a munkahelyi elégedettségüket befolyásoló tényezőt mutatom be. Témaválasztásomat indokolja, hogy a hazai szervezetek jelentős része munkaerőhiánnyal küzd, ezért fontos tisztában lenniük azzal, hogyan tudják magukhoz vonzani, megtartani és elkötelezetté tenni a különböző korú munkavállalókat. Előzetes feltételezésem volt, hogy a különböző generációk eltérő elvárásokat támasztanak a munkáltatók felé, ezáltal az egyes korosztályokat specifikusan érdemes kezelni mind a szervezethez vonzás, mind a megtartás-menedzsment eszközök kidolgozása és alkalmazása során. Kutatási módszerem a kérdőíves megkérdezés volt, 215, munkahellyel rendelkező vagy azt kereső, 18 év feletti kitöltőt értem el hólabda módszerrel. Kutatási eredményeim azt mutatják, hogy elsősorban a megfelelő bérezés és a megbecsülés határozza meg az ideális munkahelyet minden korosztály számára, ugyanakkor érdemes kiemelt figyelmet fordítani más típusú, belső motivációs eszközökre is, hiszen a hosszú távú elégedettség csupán ezek kombinálásával érhető el. Megállapítást nyert, hogy a munkavállalók számára az anyagi ösztönzőkön túl a legfontosabbak, amiket kínálhat egy meglévő vagy leendő munkahely, az a rugalmas munkaidő, a home office lehetősége, a munka-magánélet megfelelő egyensúlya és az oktatás. Ha az egyes generációk munkáltatókkal szembeni elvárásai kapcsán egy-egy kulcsszót vagy kifejezést emelünk ki, az az X generáció kapcsán a megbecsülés, az Y generáció esetén a rugalmas munkavégzés, míg a Z generáció vonatkozásában a szakmai fejlődés.

Képzésfejlesztéssel a sikeres együttnevelésért

Elnök: **Hosszu Tímea** (SZTE JGYPK)

Opponens: **Tóthé Aszalai Anett** (SZTE JGYPK)

Előadások:

- **Hosszu Tímea** (SZTE JGYPK) és **Ladányi Lili** (SZTE JGYPK): Válaszok a sokszínűség kezelésére a köznevelésben
- **Krausz Anita** (SZTE JGYPK): Gyógypedagógusok IKT-ismeretének jellemzői
- **Mucsiné Erdei Mónika** (SZTE JGYPK): Tananyagfejlesztés az együttnevelésben dolgozó pedagógusok digitális módszertani kultúrájának megújítása érdekében
- **Köböl Erika** (SZTE JGYPK): Élmény, pedagógia, élménypedagógia. Az élményalapú oktatás lehetőségei az integráció, inklúzió szolgálatában

2020 és 2023 között a Mórahalmi projekt keretében zajlik az SZTE JGYPK Gyógypedagógiai Tudásközpont – képzési portfólió fejlesztése elnevezésű projekt. A projekt egyik lába „A sajátos nevelési igényű gyermekek és tanulók köznevelési intézményrendszerben történő inklúzióját segítő pedagógus-továbbképzési tartalmak kidolgozása, akkreditációja” című alprogram. A program célja az együttnevelésben dolgozó pedagógusok személyes és szakmai megerősítése, inspirációk és praktikák nyújtása az iskolai és osztálytermi befogadás (inklúzió) folyamatához. E cél megvalósítása 30 órás akkreditált pedagógus-továbbképzések, 15 órás pedagógus-továbbképzések és 3–8 órás műhelyfoglalkozások fejlesztésével és lebonyolításával valósul meg. A képzések elsősorban a köznevelési intézményekben dolgozó pedagógusokat célozzák meg (általános és középiskolai tanárok, tanítók, gyógypedagógusok, kollégiumi nevelők, óvodapedagógusok, szociálpedagógusok stb.), akik gyakorlati munkájukat az inkluzív szemlélet jegyében végzik. A szimpózium első előadása bemutatja a projekt három és fél éves munkájának eredményeit, a képzésfejlesztés folyamatának lépéseit, számba veszi a kidolgozott, a megtartott és a még hátralévő képzéseket. A második előadásban egy olyan pilot kutatás eredményei kerülnek bemutatásra, amely a gyógypedagógus hallgatók IKT-ismereteit mérte fel. A kutatás alapján a hallgatók kurzusokon elsajátított ismeretei, készségei gyakran megkopnak, mert nem minden esetben van lehetőségük alkalmazni ezt a tudást a gyakorlatban. Mindez megalapozza azt a törekvést, miszerint nagy szükség van a pedagógusok, sőt a hallgatók digitális tudásának fejlesztésére. Ehhez kapcsolódik a szimpózium harmadik előadása, melyben a pedagógusok digitális módszertani kultúrájának megújításáról és a már megvalósult képzés tapasztalatairól

lesz szó. Az előadás arra is kitér, mennyire fontos a sajátos nevelési igényű tanulók számára a motiváló tanulási környezet, ami a digitális oktatással, a robotikával kedvezően alakítható. A következő előadás egy olyan nyolcórás tréning anyagát mutatja be, amely nagy népszerűségnek örvend a képzések között. A többségi iskolák pedagógusai nem rendelkeznek speciális módszertani tudással, ennek köszönhetően a fonomimika, mint sajátos olvasás-írás tanítási módszer iránt jelentős az érdeklődés. A módszer rövid összefoglalásán túl hatékonyságának igazolásáról is szó esik. Az olvasástanulás meggyorsul, a hang- és betűkapcsolat stabilá válik, az összeolvasást segíti a mozdulat, a fonomimikai jelek az önálló szóírást biztonságosabbá teszik. Szignifikánsan javul a fonológiai tudatosság a zöngesség és a beszédhangok időtartama esetében. A módszernek köszönhetően a tanulók motiváltsága látványos. A szimpózium utolsó előadásában egy rövidebb műhelyfoglalkozás mutat praktikákat arra, hogyan lehet az élménypedagógia módszereivel a sajátos nevelési igényű tanulók megváltozott tanulási környezetének kihívásaihoz alkalmazkodni. Az előadás a mese és dráma, a művészeti nevelés és az állatasszisztált intervenció területéről villant fel jó gyakorlatokat.

Hosszu Tímea (SZTE JGYPK) és

Ladányi Lili (SZTE JGYPK):

Válaszok a sokszínűség kezelésére a köznevelésben

Kulcsszavak: integráció, inklúzió, pedagógus-továbbképzés, heterogenitás

A sajátos nevelési igényű gyermekek együttnevelésének a többségi pedagógusok pozitív attitűdje mellett további feltétele az ismeret és a tudás. Ahhoz, hogy a sokszínűség megértése, elfogadása és tisztelete egy befogadó intézményben megvalósuljon, elengedhetetlen a pedagógusok képzése és továbbképzése. A Szegedi Tudományegyetemen 2020–2023 között valósul meg az SZTE JGYPK Gyógypedagógiai Tudásközpont – képzési portfólió fejlesztése című projektje, melynek egyik alprogramjában a sajátos nevelési igényű gyermekek köznevelési intézményrendszerben történő inklúzióját segítő pedagógus-továbbképzési tartalmak kidolgozása, akkreditációja, a képzések megszervezése és lebonyolítása zajlik. A képzések célcsoportja a dél-alföldi régió többségi intézményeiben dolgozó pedagógusok köre. A képzések típusának, tartalmának meghatározása érdekében a pedagógusok körében 2020 tavaszán online igényfelmérést végeztünk. A kitöltők nagy számából (N = 103) egyértelműen kirajzolódott az ismeretszerzés igénye. A válaszadók többsége (72,8%) a magatartászavart és annak kezelését jelölte meg, de nagy arányban jelent meg az igények között témaként az atipikus fejlődésű gyermekek az óvodában és iskolában, az idegennyelv-tanítás sajátos nevelési igényű tanulók számára, a tanulói különbségek hatékony kezelése, a szemléletformálás fortélyai az óvodában, iskolában, valamint az IKT, mint az inkluzív oktatás eszköze. Ezen igényekre reagálva az SZTE JGYPK Gyógypedagógus-képző Intézetének munkatársai a projekt négy éve alatt különböző óraszámú képzési formákba öntötték a felmérésben igényként jelentkező témákat, és 30 órás akkreditált pedagógus-továbbképzéseket, 15 órás pedagógus-továbbképzéseket, továbbá 3–8 órás műhelyfoglalkozásokat dolgoztak ki. Jelen előadás számba veszi az alprogramban megvalósult képzésfejlesztés folyamatát, a megvalósult képzések témáit, a képzéseken ingyenesen részt vevők számát, tapasztalatait, illetve a tervezett további képzéseket.

Krausz Anita (SZTE JGYPK):
Gyógypedagógusok IKT-ismeretének jellemzői

Kulcsszavak: IKT, gyógypedagógia, gyógypedagógus hallgatók

Az utóbbi években gyökeresen megváltozott az oktató-nevelő intézmények eszközparkja, az infokommunikációs technológia (IKT) eszközei egyre nagyobb teret kapnak életünkben (Virányi, 2014; Buda, 2017a; Buda, 2017b). A Covid19 világvjárvány számos újítást hozott a területen. Napjainkban már az általános iskolás diákok is gyakran használnak digitális eszközöket, infokommunikációs technológiát, sok esetben már iskoláskoruk előtt elsajátíthatják ezek használatát (Virányi, 2014). Nincs ez másképp a sajátos nevelési igényű gyermekek esetében sem (Aknai, 2020). Hazánkban a tudományos források, melyek gyógypedagógiai vonatkozásban vizsgálják az IKT-eszközöket, meglehetősen szűk körűek, kevés kutatást találunk a terület vizsgálatára (Virányi, 2014). Jelen kutatás az egyetemistákra fókuszál, célunk feltárni a gyógypedagógus hallgatók IKT-vel kapcsolatos attitűdjét. Magyar és mtsai. (2020) pedagógusokat vizsgálva, az egyetemi kurzusok szerepét emelték ki, hiszen a későbbi munkavégzést nagyban befolyásolja a kurzusok tartalma. Vizsgálatunk mintáját gyógypedagógus hallgatók alkották (N=16), akik a Gyógypedagógus-képző Intézet képzésfejlesztő munkájának eredményeként, egy az inkluzív szemléletet a nyelvoktatás és az IKT-használat szempontjából megalapozó kurzus keretében tanultak az IKT-ről. Mérésünk két részből állt, az első a kurzuson való részvétel időszakára tehető, majd egy utánkövetéses kérdőívet töltöttek ki a hallgatók. A hallgatók más, kötelező vagy szabadon választható kurzuson is betekintést nyertek az infokommunikációs technológiába, voltak, akik a tanítási gyakorlatok során ki is próbálhatták az intézményben található IKT-eszközöket. A válaszok alapján, a kurzus tananyagtartalmát jól alkalmazható ismeretként jelölték, de az utánkövetés során csak kis számban jelezték, hogy alkalmazzák is a félév során megismert applikációt vagy programot. Összességében a fiatalok fontosnak tartják az IKT-ismeretek beépítését a gyógypedagógiai gyakorlatba, azonban bizonytalanok azok használatát illetően. A tanítási gyakorlatok során a tárgyi feltételek hiányosságát több hallgató jelezte, az intézmények személyi feltételét viszont pozitívan értékelték az IKT tekintetében. A hallgatók egyetértettek abban, hogy mindenképpen motiváló hatással bír az SNI-tanulók munkavégzésére az IKT jelenléte az intézmény oktató-nevelő munkájában. Eredményeink alátámasztják Comi és mtsai. (2017) kutatását, amelyvel a pedagógusok szerepére hívják fel a figyelmet. Az oktatás hatékonysága erősen függ az aktuális feladatoktól, illetve attól, hogy a tanárok mennyire tudják integrálni az IKT-módszereket a tanítási folyamatba. Ennek érdekében az egyetemi évek alatt be kell vezetni a hallgatókat az IKT rejtelmibe.

Mucsiné Erdei Mónika (SZTE JGYPK):

Tananyagfejlesztés az együttnevelésben dolgozó pedagógusok digitális módszertani kultúrájának megújítása érdekében

Kulcsszavak: 21. századi oktatás, sajátos nevelési igény, módszertani megújulás, IKT, oktatási robotika

A 21. századi környezet innovatív pedagógiai szemléletet igényel az oktatási rendszertől, hiszen a felnövekvő generáció újfajta tapasztalatokkal érkezik az iskolába, a „digitális bennszülöttek” motiválása módszertani megújulásra készíti a pedagógusokat. A tanulási nehézségekkel küzdő tanulók számára, illetve egyes SNI-diagnózisok esetén az újszerű, személyre szabható digitális tanulási környezet kifejezetten kedvező alapot jelenthet (Gyarmathy, 2011). A sajátos nevelési igényű tanulók több csoportjánál jellemző, hogy egyes végrehajtó funkciók diszfunkcionalitása esetén jellegzetes viselkedéses tünetek azonosíthatók, mint pl. nehézség a műveletek tervezésében, szervezésében, az önirányításban (Csépe, 2021). E viselkedéses tünetek befolyásolása, valamint a problémamegoldó gondolkodás, mint legfontosabb 21. századi készség támogatása, egyaránt megvalósítható az oktatási célú robotok alkalmazásával (Mucsiné, 2022; Mucsiné, 2023). A sajátos nevelési igényű tanulók inklúziójának támogatása érdekében az SZTE JGYPK Gyógypedagógus-képző Intézetben kidolgozásra került egy a pedagógusok digitális képességének fejlesztésére irányuló, 15 órás felnőttképzési program, illetve egy 30 órás akkreditált pedagógus-továbbképzés, melyekben a legkorszerűbb programok és eszközök jelennek meg, valamint jelentős hangsúlyt kap az oktatási robotika. A képzésfejlesztés fő célja, hogy a sajátos nevelési igényű tanulókat integrált közegben oktató, fejlesztő pedagógusok, gyógypedagógusok korszerű elméleti ismeretekhez és sajátélményű gyakorlati tapasztalatokhoz jussanak tanulóik legjellemzőbb fejlesztési területeinek támogatása érdekében. Az előadásban a képzés céljainak, a képzésfejlesztés folyamatának bemutatása mellett a 15 órás képzés első megvalósítási tapasztalatai is bemutatásra kerülnek.

Köböl Erika (SZTE JGYPK):

Élmény, pedagógia, élménypedagógia. Az élményalapú oktatás lehetőségei az integráció, inklúzió szolgálatában

Kulcsszavak: sajátos nevelési igény, integráció, inklúzió, élménypedagógia

„A tanulás nem felkészülés az életre, a tanulás maga az élet” (*John Dewey*).

Minden gyermek, így a sajátos nevelési igényű gyermekek fejlesztése során is alkalmazkodnunk kell a megváltozott tanítási környezet kihívásaihoz. A sajátos nevelési igényű gyermekek esetén alapvető gyógypedagógiai szemlélet a változatos, saját élmények megtapasztalásán alapuló képességfejlesztés, ismeretközlés, attitűdformálás. Ez a pedagógiai attitűd azonban minden tanuló számára motiváló, és lehetőséget teremt az egyéni képességstruktúrákban rejlő értékek feltárására, kiaknázására. Az élményalapú oktatás szemlélete reneszánszát éli, hiszen a reformpedagógia alapelveit használjuk fel, majd ötvözzük az új lehetőségekkel. Tudatosan használjuk az egyén biztonságos komfortzónáján kívül a tanulói zónát a fejlesztéshez, de nem jutunk el a pánikzónáig (*Kispéter és Sövényházi, 2008*). Célunk a tanulói zóna tágítása, a képességek sokrétű fejlesztése, többek között az önismereté, az önértékelésé, a felelősségvállalásé, a szociális kompetenciáé. Olyan tanulási utak nyílnak meg, ahol a gyermekek közötti különbségek új kontextusba kerülhetnek, átértékelődhetnek. Az SZTE JGYPK Gyógypedagógus-képző Intézetben az inklúzió támogatására kidolgoztunk egy workshopot, melynek keretében olyan feladatokat mutatunk be az integrációban tanító többségi pedagógusok számára – főként a mese és dráma, művészeti nevelés és az állatasszisztált intervenció területéről –, melyek a sajátos nevelési igényű gyermekek számára is ideálisak, segítségükkel egyrészt a tanulók fejlesztése, másrészt integrálásuk folyamata is támogatható. Előadásunk során áttekintjük az elméleti alapokat, illetve néhány jó gyakorlat segítségével bemutatjuk, hogyan illeszthető be az élményalapú oktatás a tanórán kívüli és a tanórai keretekbe.

TEMATIKUS ELŐADÁSOK

Ackermanné Kelő Kamilla (KRE PK):

A polgáritól a gyakorló iskoláig. 20. századi szegedi tanártörténet

Kulcsszavak: polgári leányiskola, gyakorló iskola, rajztanítás

Az előadás Guckler Hedvig (1896–1965) szegedi rajztanár életútján és pedagógiai munkásságán keresztül mutatja be a polgári leányiskolától a tanárképző gyakorló iskolájáig vezető hosszú szakmai utat. Guckler a szegedi Római Katolikus Elemi Tanító-nőképzőben szerezte első képesítését, ahol a nevelés célja a későbbi erkölcsös, vallásos életvitel, valamint a haza, az egyház és a család szolgálatában álló pedagógusi identitás kialakítása volt. A Képzőművészeti Főiskolán a magas minőségű szakmai tudást és az egyéni útkeresés bátorságát sajátította el, amely önálló, differenciáló módszertan megalkotására sarkallta. A Nőiipariskolában pedig a társadalmi szerep- és felelősségvállalás eszméit tette sajátjává. E három intézmény formálta őt hitvalló, tudatos, ugyanakkor változni és fejlődni képes rajztanárrá. Az I. világháborút követő traumatizált társadalmi és gazdasági helyzetben kezdte rajztanári pályáját a Szegedi III. Kerületi Állami Polgári Leányiskolában. Itt fejlesztette ki a modern pedagógiai elveken alapuló, egyéni képességfejlesztésre törekvő rajztanítási módszertanát. Hűséges maradt a polgári leányiskolához a szakmai szempontból inséges időkben is. Az iskolatípus megszűnésekor azonban, 1948-ban Guckler az Állami Pedagógiai Főiskola Gyakorló Általános Iskolájának szakvezető tanára lett, mely feladat újabb szakmai útkeresést tett szükségessé. Jelen előadás célja, hogy a feltárt értesítők, a tanári előadások fennmaradt szövegei, tantestületi jegyzőkönyvek, oktatásügyi és személyes dokumentumok alapján, a rajztanári életutat követve bemutassa a polgári leányiskolai nevelés célját és eszköztárát, összehasonlítva a tanárképző gyakorló iskolájának praxisával. A kutatómunka gerincét a Szegedi III. Ker. Margit-utcai Állami Polgári Leányiskola értesítői, a Szegedi Állami Tanítóképző Intézet iratai, valamint személyes emlékezések adták, mint primer források.

Ács Marianna (PTE BTK):

Gazdasági szakember vagy aktát faragó beamter? A hazai felsőoktatási intézmények hallgatóinak pályaeorientációja Klebelsberg Kuno minisztersége idején

Kulcsszavak: klebelsbergi oktatáspolitikai, felsőoktatás, pályaeorientáció

„A szerző-pályán gazdasági szaktudással és törhetetlen energiával magának utat törő, családjának jómódot biztosító magyar legyen az újjáépítéskorabeli nemzedék új eszményképe, és nem a hivatalos szobában aktát faragó beamter” – írja Klebelsberg Kuno a Nemzeti Újság 1925. augusztus 26-i számában. Az előadásban azt kívánjuk bemutatni, hogy Klebelsberg Kuno fent kifejtett álláspontjának milyen következményei lettek a hazai felsőoktatás alakulására a Trianont követő első évtizedben. E kérdés megválaszolásához másodlagos forrásokat tekintünk át, melyek segítségével képet alkotunk Klebelsberg felsőoktatás-politikájának főbb jellemzőiről (Ujvári, 2018, 2014; Ladányi, 2000). Kvalitatív módszertant alkalmazó tartalomelemzésünk Klebelsberg Kuno azon írásaira fókuszál, amelyekben a szerző a trianoni Magyarország új eszményképére vonatkozó jellemzőket határozza meg (Klebelsberg, 1930, 1928, 1927). Kvantitatív módszerrel történő elemzésünk középpontjában pedig a hazai felsőoktatási intézmények hallgatóinak létszámadatai állnak. A Magyar Statisztikai Évkönyv aktuális számai (1922–1931) rámutatnak arra, hogy Klebelsberg miniszterségének idején hogyan nézett ki a hazai felsőoktatás szerkezete, mely típusú intézményekben milyen létszámokban tanultak a diákok. A létszámadatok elemzésével azt kívánjuk igazolni, hogy vajon sikerült-e és milyen mértékben megvalósítani azon célját, hogy a fiatal nemzedék elsősorban ne az állami állások megszerzésére törekedjen, és ne a jogi, hanem a gazdasági és a műszaki pályákon helyezkedjen el, ezzel is erősítve a „sok éve parlagon heverő gazdasági életünk” felvirágoztatását.

Bajzik Éva (Fontanus Tudományos Módszertani Kutató és Oktatási Központ):
Kognitív képességfejlesztés felnőtt korban – absztrakt stratégiai társasjátékkal

Kulcsszavak: stratégiai gondolkodás, kognitív flexibilitás, munkamemória

Vizsgált csoport: a 90 fős vizsgálati mintába 16–57 éves korú emberek kerültek. Iskolai végzettség szempontjából szakmunkásképzőt végzettekől egyetem végzettségig vegyesen vettek részt a felmérésben. Végül 83 fő vizsgálati adatai voltak alkalmasak a vizsgálat elejétől a végéig a mérések felhasználására. Módszer: a három csoport minden tagjával először kognitív képességfelmérő tesztekkel végeztünk, majd a csoportok adott időkereten belül adott számú játszmat játszanak a Castle of Mind társasjátékkal. A játék absztrakt logikai-stratégiai táblás játék két személy részére. Konfrontatív játék, vagyis a két játékos egymás ellen játszik, csak az egyikük győzhet. A vizsgált időszak végén ismét vizsgáltuk a kiemelt kognitív képességeket ugyanazon standardizált tesztek segítségével. Eredmények: a csoportok eredményeit külön vizsgálva értékeltük, hogy a magasabb játékszám hogyan hat a teszteredményekre. A játék szignifikánsan fejlesztő hatású felnőttek esetében mind az absztrakt gondolkodás és kognitív flexibilitás képességeire, mind a vizuális észlelés esetében, mind a munkamemória tekintetében. Az eredmények nem mutattak korrelációt az iskolai végzettséggel és a nemmel sem. További felvetések: mivel több vizsgálat igazolta, hogy „mind a kognitív flexibilitás, mind a munkamemória központi szerepet játszik az iskolai teljesítmény sikerességében” – felvetődik, hogy ezek korai fejlesztése jelentősen hozzásegítheti a gyerekeket a tanulásban való sikerességhez.

Bajzik Éva (Fontanus Tudományos Módszertani Kutató és Oktatási Központ):
Koordinációs képességfejlesztés 11–16 éves korosztályban – Balance² mozgásterápiás edzésmódszerrel.

Kulcsszavak: koordinációs képességek, szignifikáns eredmények, orvosilag alátámasztott módszer

Vizsgált csoport: short track gyorskorcsolya-versenyzők – 11–16 éves korosztály. Alapvizsgálatok: stabilometriai mérések, Balance²-felmérés. Kiindulás: a vizsgálat csoport tagjai minimum egy éve gyorskorcsolya-versenyzők. Ennek megfelelő edzésprogramban vesznek részt, amely tartalmaz jeges edzést, erősítést, gyorsasági edzésprogramot. Felmérés előtt a hajlékonyság deficitjét gondoltuk alap kiindulópontnak. A felmérés során az derült ki, hogy a koordinációs képességek generalizáltan fejleszthetők. A csúcsnövekedés előtt álló gyerekek oldalirányú stabilitása még kielégítő volt, a csúcsnövekedés közben és után viszont nagyfokú instabilitást mutattak mindannyian. Módszer: heti két alkalom kiegészítő mozgásként Balance² mozgásterápiás edzésen vettek részt. Eredmények: mindegyik gyereknél szignifikáns javulás észlelhető már tíz alkalom torna után a statikus és dinamikus egyensúlyban, az elülső és hátsó izomláncok összmunkájában, a törzsstabilitásban. Jelentősen javult a gyerekek testtartása – súlyvonal vizsgálattal. További vizsgálat iránya: Balance² mozgásterápiás edzés bevezetése 11–14 éves korosztály számára tanévenként tíz alkalommal.

Bakti Mária (SZTE JGYPK):

A szaktárgyi kommunikációs kompetenciák szerepe a tartalom és nyelv integrálásában, a történelem tantárgy példáján

Kulcsszavak: CLIL, történelem, szaktárgyi kommunikációs kompetenciák

A tartalom és nyelv integrálása (ide tartozik minden olyan eset, amikor a tanulók a szaktárgyi tartalmat nem az anyanyelvükön tanulják, angol rövidítéssel CLIL (Content and Language Integrated Learning)) egyre nagyobb szerepet játszik a hazai és az európai köznevelésben. A módszer számos előnyét ismertette már a szakirodalom, azonban ez a módszer számos kihívást is jelent mind a tanulók, mind a tanárok számára; ezek közé tartozik például az, hogy a tanulók a szaktárgyi szókinccs mellett a szaktárgyi kommunikációs kompetenciákat is elsajátítsák. A jelen előadás célja, hogy a magyar Nemzeti Alaptanterv alapján bemutassa a történelem szaktárgyhoz kapcsolódó szakmai kommunikációs kompetenciákat. Ezek a kompetenciák megjelennek a történelem tantárgyhoz kapcsolódó alapelvek és célok között, illetve a tanulási eredmények között. Ahhoz, hogy a két tanítási nyelvű iskolákban tanuló diákok is sikeresen elsajátítsák ezeket a kompetenciákat, szükség van arra is, hogy áttekintsük a két tanítási nyelvű iskolák célnyelvre vonatkozó szabályait. A fenti két célrendszer tükrében példákat mutatok be a történelem szaktárgyhoz kapcsolódó kommunikációs kompetenciák fejlesztésére a két tanítási nyelvű iskolák célnyelvi óráin és a célnyelven tartott történelemórán. Az előadás a történelem szaktárgyhoz kapcsolódó idegen nyelvi kommunikációs kompetenciák fejlesztését célzó általános javaslatok megfogalmazásával zárul.

Ballai Ottó (Kolping Oktatási és Szociális Intézményfenntartó Szervezet, KRE):
Látencia a pedagógiai munkában

Kulcsszavak: látencia, hatás, fraktálpedagógia

„Az, hogy az iskola – benne a tanár – milyen volt, csak jó tíz évvel az iskola elvégzése után kezd kiderülni. A tanár nem is tudja – fogalma sincs –, hogy mikor hat igazán a növendékre, egy gesztussal, egy szóval, odavetett tréfás megjegyzéssel” – írja Németh László. Arról – az eddig alig vagy nem kutatott – pedagógiai eljárásokról kívánok beszámolni, melyekkel a távlati eredmény jobbá tehető. Ezeket a pedagógiai eljárásokat a gyakorlatból származtatom. Úgy gondolom, hogy a megfelelő hatás kialakításának vizsgálata egyben egyfajta fraktálpedagógiai attitűd is, hiszen a rész magában hordozza az egészre jellemző tulajdonságokat. Annak mikéntjét vizsgálom, mit tehet a pedagógus, mit tehet az igazgató azért, hogy mindent kihozzon a reá bízott növendékből, tanulókból, kollégájából. Számomra a legjobb útmutatást Goethe írta, ezen néhány sorát amúgy egyfajta szellemi iránytűként alkalmazom saját munkámra: „Ha egy embert olyannak veszünk, mint amilyen, tulajdonképpen rosszabbá tesszük. De ha olyannak vesszük őt, amilyennek lennie kell, akkor azzá tesszük őt, amivé lehetne.” Az elvárásoknak ugyanis valóságalkító hatásuk van, mert az álmok valóra válnak, válhatnak megfelelő pedagógiai eljárásokkal. Pedagógusként, igazgatóként, óraadó egyetemi oktatóként, egy iskolafenntartó szervezet szakmai vezetőjeként jelentős tapasztalatokat szereztem, s előadásom ezen tapasztalatok esszenciáját kívánja bemutatni. Ezek közül most a legkisebb pedagógiai hatás elvét említem, amelyet kiemelkedően fontosnak tartok a későbbi eredmények elérésére.

Balog Edit (SZTE JGYPK),
Barnak Mariia (SZTE JGYPK) és
Daróczi Tamás (SZTE JGYPK):

Üzleti és gazdasági szaknyelv oroszul: nyelv – kultúra – szakma – személyiségfejlesztés (Профессиональное деловое общение на русском: язык – культура – профессия – личностный рост)

Kulcsszavak: üzleti orosz, tartalomalapú nyelvoktatás, szakképzés idegen nyelven, személyiségfejlesztés alkalmazott művészetpedagógiai eszközökkel, kelet-európai kulturális kapcsolatok

Tanulmányunkban az SZTE JGYPK Orosz szakcsoportja elmúlt öt esztendejének szakmai eredményeit kívánjuk bemutatni a megtett út mérföldköveire szorítkozva. Ismertetjük a piaci igényeket kielégítő orosz üzleti nyelvi, gazdasági és szervezeti viselkedési szakképzési programjaink alapelveit, pedagógiai és szakoktatási módszereit, valamint eredményeit. Felvázoljuk egy tiszta idegen nyelvű szakképzési program – az SZTE BTK szlavisztika BA: orosz üzleti nyelvi szakreferens specializációja (SLAOR-SN-U, 2018) – beindításának és megvalósításának módszertani és személyi alapjait, valamint betekintést engedünk az Orosz szakcsoport szakképzési, piaci és nemzetközi együttműködési tevékenységének távlataiba. Bemutatjuk a kari orosz nyelvű szakképzések támogatásának céljából 2019 őszén létrehozott „Felsőoktatás az Orosz Kultúra- és Szaknyelvoktatásért Alapítvány” (FOKUSZ-RUS) működését és eddigi eredményeit. Ismertetjük a Moszkvai Szociálpedagógiai Főiskola alkalmazott pszichológia – művészetterápia szakos hallgatóinak részképzéseit a JGYPK-n (2018 és 2020), valamint az Orosz szakcsoport külföldi partnerként megvalósított részvételét a Vologdai Állami Egyetem és az Orosz Földrajzi Társaság orosz elnökipályázat-nyertes „Időkoordináltak” c. projektjében (2021-2022), illetve felhívjuk a figyelmet orosz partnerintézményeink együttműködési és publikációs lehetőségeire.

Balogh Evelin (SZE):

A sajátos nevelési igény (SNI) és a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézség (BTMN) témakörének megjelenése a hazai tanítóképzésben

Kulcsszavak: pedagógusképzés-kutatás, integráció, sajátos nevelési igény; beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézség

Napjainkban a magyar köznevelési rendszer intézményeiben az együttnevelés, integráció dominál. Ennek hatására a mai, felgyorsult világunkban a gyakorló pedagógusok egyre magasabb számban találkoznak olyan gyermekekkel, akik korosztályuktól eltérő tanulási és viselkedési jellemzőik miatt kiemelt figyelmet, különleges bánásmódot igényelnek. Ebből kifolyólag kiemelkedően fontos lenne, hogy a pedagógusképző intézmények ehhez igazodva a tantervükbe beemeljék a sajátos nevelési igénnyel és a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel kapcsolatos ismereteket. Kutatásomban arra keresem a választ, hogy a hazai tanítóképző intézmények milyen mértékben készítik fel a leendő pedagógusokat az atipikus fejlődésmenttel bíró tanulókkal való differenciált foglalkozás tervezésére és kivitelezésére. Az előadásom áttekintést kínál a sajátos nevelési igény és a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézség témakörének megjelenéséről a hazai tanítóképzésben. Elemzi a tanító alapképzési szak jelenleg is hatályos (63/2021. [XII. 29.] ITM rendelet a pedagógusképzés képzési terület egyes szakjainak képzési és kimeneti követelményeiről) Képzési és Kimeneti Követelményeit, valamint a 12 hazai felsőoktatási intézményben megvalósuló tanítóképzést a jelzett terület kapcsán. Az analitikus jellegű és teoretikus típusú kutatásom módszere a dokumentumelemzés. A képzőhelyek mintatantervének és tantárgyi tematikáinak vizsgálatakor arra kerestem a választ, hogy a képzésben milyen mértékben kerül tárgyalásra a sajátos nevelési igény és a beilleszkedési, tanulási és magatartási nehézség fogalma, alcsoportjai, tünetei, a gyermekek ellátása és képességfejlesztésük. A képzőhelyek mintatanterveit elemezve egyfajta törekvést vélek felfedezni a tekintetben, hogy minden általam vizsgált tanítóképző képzési repertoárjában eltérő szinten ugyan, de megjelenik a sajátos nevelési igényű, gyógypedagógiai ellátást igénylő gyermekek, tanulók témaköre. Ezzel szemben a köznevelési törvény meghatározása szerinti beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséget mutatók problémaköre a legtöbb képzőhelyen egyáltalán nem mutatkozik meg. Ez többek között azért is aggasztó, mert a Nemzeti Köznevelési Törvény 2019. nyári módosítása értelmében a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő tanulókat megillető fejlesztő pedagógiai ellátás a felzárkóztatási részében az adott tantárgyat tanító pedagógus feladata, a készségfejlesztési részében pedig a fejlesztő pedagógusé. Elengedhetetlen lenne, hogy a pedagógusképző helyek is felismerjék: a sajátos nevelési igény mellett a beilleszkedési, tanulási, magatartási

nehézség problémakörének is meg kell jelennie a pedagógusképzésben. A kutatásban részt vevő tanítóképző intézmények részére visszajelzett eredmények segíthetik a képzésük megújulását.

Balogh Ramóna (Bács-Kiskun Megyei Pedagógiai Szakszolgálat) és

Tóthné Aszalai Anett (SZTE JGYPK):

Dadogó gyermekek az iskolában. A dadogó tanulókkal kapcsolatos pedagógiai tudás megismerése

Kulcsszavak: beszédfolyamatossági zavarok, dadogás, logopédus, együttműködés

A dadogás a beszédfolyamatosság zavara, melyben a tünetek nem csupán a teljes kommunikációt, hanem a tanulási folyamatokat és az iskolai teljesítményt is érintik. Kedvezőtlen hatást gyakorolhat a társas kapcsolatok alakulására, a szocializációra. Ezen területek fejlesztésére mindig különösen nagy figyelmet kell fordítani. A befogadó nevelés-oktatás minden életkorban a pedagógus, a gyógypedagógus, logopédus hatékony együttműködését feltételezi. A kommunikációs-nyelvi akadálymentesítés a mindennapi kommunikációs helyzetekben és a tanórai munkában az oldott, biztonságos légkör, a gondolatok átadására fordított többletidő segíti a beszédfélelem csökkentését, és jelentősen növeli a gyermekek teljesítményét. Kutatásunk célja az volt, hogy megismerjük a pedagógusok ismereteit és attitűdjét a dadogásról. Kutatási kérdéseink a következők voltak: Milyen tudással rendelkeznek az általános iskolai pedagógusok a dadogásról? Milyen attitűddel rendelkeznek a dadogó diákjaikkal kapcsolatosan? Az empirikus kutatásunk online írásbeli kikérdezéssel történt 2022 novemberében, amelyhez 15 kérdéses kérdőívet, valamint attitűdskálát használtunk (Hobbs, 2012; Irani és Gabel, 2008). A mintát 83 fő általános iskolai pedagógus alkotta. Az eredmények szerint a pedagógusok ismeretei a dadogással kapcsolatban hiányosak, bizonytalanok. A pedagógusok 30%-ának nehézséget okozna egy dadogó gyermekekkel való kommunikáció. A válaszadók 77%-a szorongást érezne, ha egy dadogó tanuló venne részt az óráján. A vizsgálati személyek fele úgy gondolja, hogy a dadogó tanulók gyengébb teljesítményre képesek a többiekhez képest. Az eredmények felhívják a figyelmet a dadogó gyermekekre, a pedagógus és logopédus szakemberek együttműködésére, a szemléletformálásra.

Bernáth András Gábor (SZTE JGYPK):

***A gyógypedagógiai angol szaknyelv oktatása: kommunikációfejlesztés, nemzetközi-
esítés és integráció***

*Kulcsszavak: nyelvtanítás, gyógypedagógia, kommunikációfejlesztés, nemzetköziesítés,
integráció*

A tanulmány a gyógypedagógiai angol szaknyelv oktatásának mintegy egy évtizedes tapasztalatairól számol be az SZTE Juhász Gyula Pedagógusképző Karon, tehát a hazai pedagógusképzés közelmúltjára és jelenére fókuszál, elsősorban a gyógypedagógus-képzés keretein belül, de a tanítóképzés, a tanárképzés és részben a felnőttképzés területeit is érintve. A Modern Nyelvek és Kultúrák Tanszék 2013-ban kezdte meg a gyógypedagógus hallgatók számára az angol szaknyelvi kurzusok oktatását, majd ezeket általánosan művelő tárgyként és Erasmus-kurzusként is meghirdette, a levelezős oktatásban pedig felnőttek számára is elérhetővé tette. A kurzusok fő célja az idegennyelvi kommunikációfejlesztés, elsősorban a szakszókincs fejlesztése, de a szakszövegek olvasása, a beszédképesség és az írásképesség fejlesztése is. Mindez illeszkedik a kar nemzetköziesítési törekvéseihez, hiszen így a magyar hallgatók is könnyebben tudnak a nemzetközi programokba bekapcsolódni, ugyanakkor a külföldi hallgatóknak is megfelelő kurzusokat nyújtunk. A tananyag révén a kurzusok kapcsolódnak a gyógypedagógus-képzés szakirányaihoz, az értelmileg akadályozottak és a tanulásban akadályozottak pedagógiájához, ahol a hallgatók megismerhetik a vonatkozó angol nyelvű szakirodalmat, illetve a témákról angolul is kifejtethetik a véleményüket. A kezdő gyógypedagógus hallgatók és az egyéb pedagógus szakok hallgatói ugyanakkor az idegennyelvi készségek fejlesztése közben viszonylag átfogó bevezetést kapnak a gyógypedagógia tárgyáról is. Ez egyben a pedagógia integrációs törekvéseihez is kapcsolódik, hiszen a sajátos nevelési igényű hallgatók számának növekedése, az integrált, illetve inkluzív oktatás fejlődése miatt minden pedagógushallgató számára fontosak a gyógypedagógiai ismeretek, még az idegennyelv-oktatás keretei között is. A tanulmány a tematika és a módszertan tárgyalása során kitér arra, hogyan illeszkednek a kurzusok a különböző hallgatói csoportok igényeihez, illetve hogyan fejlődnek a hallgatóknak nemcsak a nyelvi készségei, hanem a szakmai ismeretei, sőt a nézőpontjuk is. Erre nemcsak az idegen nyelvű, főként amerikai tananyag nyújt lehetőséget, hanem bizonyos esetekben a különböző szakos, illetve különböző nemzetiségű és anyanyelvű hallgatók közös tanulása is.

Brzózka Marek (SZTE JGYPK):

„Tyúk vagy a Tojás?” Figuratív és non-figuratív felfogás a szegedi művészetoktatás hajnalán

Kulcsszavak: Tápai Antal, Winkler László, szegedi művészetoktatás

„Számadást téve: ötven évi munkám talán alapnak, talajelőkészítőnek jó volt nemezebb palánták számára” (Tápai Antal: Életutam c. [1983] önéletrajzi írás, részlet). „Én a történelmet éreztem mindig vezérfonálnak törekvéseimben. Amennyire tőlem tellett, belevetettem magam az előre futó áramlatokba, de a gondolataim hullámai minduntalan visszagyűrűztek az ezermozgású tömegbe, s vele küszködve jutottam hol hátra, hol előre” (az 1982-es Vinkler László- emlékkiállítás katalógusszövegének részlete). A múlt és a jelen kapcsolatát kereső művészetoktatási kutatásom középpontjában két Szegedhez kötődő alkotóművész alkotói és pedagógiai tevékenysége áll. A hazai és a szűkebb körben a szegedi művészeti élethez köthető két kiemelkedő alkotó, Tápai Antal szobrászművész (1902–1986) és Vinkler László festőművész (1912–1980) nem csak a szegedi művészetoktatásért tett kezdeményezésekben jelentős, de életművükkel és alkotói kvalitásukkal több generációra meghatározó irányt és példát adtak a művészeti tevékenység számos területén. Az eredményeiket sok publikáció feldolgozta, de ezeken túl sok tanulsággal szolgálhat stílusaik ellentétességének és párhuzamainak összehasonlítása az oktatási eredmények tekintetében. A szóellentétként meghatározott figurális és absztrakt stílus bár művészettörténetileg jól meghatározható, fogalmi megjelenése az emberiség történetének kezdetéhez köthető. Az alkotóművészet már lehetőséget adott a történelmi idők első emberének a kifejezésre, de a gyermeki fejlődés során is az első ingerek között jelenik meg a gondolkodás, az érzelmek jeleként a manuális tevékenységen keresztüli formák, alakzatok, foltok létrehozásában. Hogy a természet másolása vagy az absztrakt alakzatok megalkotása vonzotta a történelmi idők emberét, nehéz eldöntenünk, hatékonyabb a kronológiai vizsgálattal szemben a művészeti gyakorlatban elért eredményt vizsgálni. A XX. század történelmi és szellemi viharaiban Tápai figurális szobrászművészként és Vinkler non-figuratív festőművészként képes volt önálló alkotói munkásságán túl a jövő generációinak oktatására és a mesterségbeli tudás átadására elég figyelmet szentelni. Tápai 1945-ben Vlasics Károllyal megszervezi a szegedi Tábor utcai képzőművész kört, és 1962-ben megalapítja a szegedi Tömörkény István Gimnázium Képzőművészeti tagozatát. Vinkler pedig 1947-ben megalapítja a szegedi Tanárképző Főiskola Rajz-Művészettörténelmi Tanszékét, így kezdetét veszi a művészetoktatás Szegeden. A pályatársak eltérő lehetőségei és stílusuk ellenére a város gimnazistái és főiskolai hallgatói számára képesek voltak a művészeti képzésre intézményi lehetőséget biztosítani. Az összehasonlító vizsgálat hipotézise

nem a stílusok kvantitatív összehasonlításából következő eredmény, hanem az az alkotói és pedagógiai szabadság, amit a művészet stílusoktól független, korlátok nélküli gyakorlása adhat. Kutatásom azt a rizómarendszerű kép bemutatását célozza, mely a gyakorlatban nem a stílusok ellentétét kiélező mester és tanítvány viszonyon alapul. Azt a pedagógiai rendszert és annak életművekben megjelenő eredményeit vázoló, melyben a művészeti és oktatói mintavétel biztosítja az újabb generációknak a szabad, színvonalas alkotói gondolkodást. (A művészeti összehasonlítás leegyszerűsített problémáját az alkotók „Tavaszi” című alkotásai szemléltethetik. A 150 évre definiált múlt művészeti innovációjában az ábrázoló és a non-figuratív szemlélet erősen megosztotta a kor emberének véleményét, de a XXI. századra a mesterséges intelligencia, az ipari gyártás és más technikai vívmányok jelenében a stílusok nem relációt, hanem egy más minőségbeli értéket jelentenek.)

Dráviczki Sándor (NYE):

Középfokú tanítóképzés Nyíregyházán a XX. században

Kulcsszavak: középfokú tanítóképzés, nyíregyházi középfokú tanítóképzők, iskolatörténet

A tanulmány a nyíregyházi középfokú tanítóképzést vizsgálja a XX. században. A városban a jelzett időszakban kettő tanítóképző működött, az 1914-ben alapított Nyíregyházi Állami Elemi Tanítóképző és az 1928-ban létesített Kálvineum Nyíregyházi Református Tanítónőképző. A dolgozatban a két intézet életével kapcsolatos legfontosabb tényezőket vizsgálom. Elsődlegesen levéltári forrásokkal törekszem megállapításaimat bizonyítani, az iskolák életét bemutatni. A tanulmány első részében a képzők kialakulását, megszervezését vázoló röviden, majd a képzők tárgyi feltételeinek alakulását mutatom be. Ezt követően a tanítóképzésben végbement szervezeti változásokat tárom az olvasó elé, kitérve az 1948-ban bekövetkezett államosításra a leányintézet vonatkozásában. A következő részben a személyi tényezők alakulását (tanulók, tanárok) vizsgálom. A tanulók vallási hovatartozását, szociális származását, anyanyelv és lakóhely szerinti megoszlását, valamint felvételi követelményeit tárom fel. A tanárok vonatkozásában a feldolgozás közben időszakaszolást alkalmazok, hogy mélyebb elemzést tudjak végezni. A későbbiekben az intézetek életének vonatkozásában az oktató-nevelő munkát vizsgálom a tantervek, a képesítővizsgálati szabályzatok, a rendtartási szabályzatok, az óratervek, a nevelési dokumentumok és színterek bemutatásával, elemzésével. A nevelőmunka vonatkozásában a nevelés legfontosabb szinterei a tanórák, az internátus, a köztartás, az ünnepélyek, a könyvtárak, a kirándulások – vagyis a tanulói lét „mindennapjai” – voltak. A dolgozat utolsó részében az ifjúsági egyesületek és szervezetek működését taglalom.

Fejes József Balázs (SZTE BTK, MTA–SZTE Olvasás és Motiváció Kutatócsoport; Gyermeki fejlődés nyomon követését segítő mérőeszközök fejlesztése kutatócsoport),
Vígh Tibor (SZTE BTK, MTA–SZTE Olvasás és Motiváció Kutatócsoport),
Szenczi Beáta (ELTE BGGYK, MTA–SZTE Olvasás és Motiváció Kutatócsoport, Gyermeki fejlődés nyomon követését segítő mérőeszközök fejlesztése kutatócsoport) és **Hódi Ágnes** (SZTE JGYPK):
Pedagógusi nézetek az olvasási stratégiák hasznosságáról és alkalmazhatóságáról

Kulcsszavak: olvasási stratégiák, tanári nézetek, pedagóguskutatás

A szövegértés támogatásában az életkor előrehaladtával egyre inkább az olvasási stratégiák tanítására kellene helyezni a hangsúlyt, a folyamatos fejlesztéshez pedig elengedhetetlen, hogy a pedagógusok tantárgyukba integrálják az olvasási stratégiák tanítását. A nemzetközi szakirodalom alapján elmondható, hogy az olvasási stratégiák osztálytermi alkalmazásának gyakorisága, minősége és az alkalmazott stratégiák köre általában elmarad a kutatók elvárásaitól (pl. *Anmarkrud és Braten, 2012; Klette és Carlsten, 2012; Concannon-Gibney és Murphy, 2010*). A korábbi munkák kevés kivételtől eltekintve (pl. *Duffy, 1993*) jellemzően az olvasási stratégiák alkalmazásának gyakoriságáról gyűjtöttek adatokat, ugyanakkor e megközelítés csak korlátozott képet adhat arról, milyen akadályai vannak az olvasási stratégiák tanításának. Annak ellenére, hogy a Nemzeti alaptanterv és néhány kerettanterv is nevesít olvasási stratégiákat (*Tary és mtsai., 2022*), a magyar pedagógusok vélekedéseiről az olvasási stratégiák tanítása kapcsán nem rendelkezünk információkkal. Empirikus kutatásunk célja a pedagógusok nézeteinek megismerése az olvasási stratégiák tanításáról. Kényelmi mintavételen alapuló online felmérésünkben 262 általános iskolai és középiskolai pedagógus vett részt. A nemzetközi szakirodalom alapján 15 olvasási stratégiát választottunk ki, amelyek hasznosságát és alkalmazhatóságát ötfokú Likert-skálán értékelték a pedagógusok. Eredményeink szerint a hasznosság és a megvalósíthatóság szempontjából egyaránt az összefoglalás, az olvasottak megbeszélése, a monitorozás/javító stratégiák, valamint a kiemelés esetén voltak a legmagasabbak az átlagértékek (a hasznosság esetén $4,65 \leq M \leq 4,73$, a megvalósíthatóság esetén $4,05 \leq M \leq 4,37$). A pedagógusok a legkevésbé hasznos stratégiának a szöveg átfutását ($M = 3,63$) és az előzetes áttekintést ($M = 3,91$) tartották, a legkevésbé megvalósíthatónak a szöveg átfutását ($M = 3,52$) és a kritikai elemzést/értékelést ($M = 3,56$), vagyis főként az olvasás előtti stratégiák tűnnek a számukra kevésbé lényegesnek. A stratégiák hasznossága és megvalósíthatósága között a szöveg átfutása és az előzetes áttekintés kivételével minden további stratégia esetén a különbség szignifikáns ($p < 0,001$), a megvalósíthatóság szempontjából az átlagok alacsonyabbak, és a legnagyobb eltérések az összefoglalás, az olvasottak megbeszélése,

a monitorozás/javító stratégiák esetén azonosíthatók ($0,51 \leq \text{Cohen } d \leq 0,62$), ami azt jelzi, hogy a pedagógusok leginkább ezek esetén szorulhatnak támogatásra a szövegértés tanórai fejlesztése során. Annak ellenére, hogy a magyar tanulók szövegértése a PISA-vizsgálatok szerint a nemzetközi átlagtól elmarad (pl. *Csapó és mtsai.*, 2019; *Tary és mtsai.*, 2022), a stratégiák tanításának módszertana alig ismert a hazai gyakorlatban. Eredményeink beavatkozási pontokat kínálnak az olvasási stratégiák osztálytermi alkalmazásának támogatásához.

A tanulmány elkészítését a Magyar Tudományos Akadémia Közoktatás-fejlesztési Kutatási Programja, a kutatást pedig a Szegedi Tudományegyetem Interdiszciplináris Kutatásfejlesztési és Innovációs Kiválósági Központ (IKIKK) Humán és Társadalomtudományi Klaszterének IKT és Társadalmi Kihívások Kompetenciaközpontja támogatta. Fejes József Balázs és Szenczi Beáta a Gyermeki fejlődés nyomon követését segítő mérőeszközök fejlesztése kutatócsoport tagja.

Gál Anikó (SZTE JGYPK):

Pedagógusmesterség – szociálpedagógus-mesterség, egy konkrét kurzus bemutatásának tükrében

Kulcsszavak: szociálpedagógus-hivatás, pályaismeret, hallgatói munkák elemzése

A hivatástudat kialakulása a pályafejlődés folyamatában megy végbe. E folyamatban a pályával, a pedagógus/szociálpedagógus hivatással történő azonosulás alakulása a hivatástudat fejlődésének egyik meghatározó vonulata. Minél nagyobb szerepet játszik a pályaismeret és az önismeret a pályaválasztásban, annál valószínűbb a pálya kívánalmainak való megfelelés, a választott pályával való fokozatos azonosulás (Dombi, 2004). Jelen előadás egy konkrét, a „Pedagógusmesterség” című kurzushoz kapcsolódik, melyben a vizsgált kérdéskört a Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar Alkalmazott Pedagógiai Intézet, Szociálpedagógus-képző Tanszék 3. évfolyamos, szociálpedagógia szakos hallgatók által készített gondolattérképek bemutatásával elemezzük. A kurzus tartalmi feldolgozása a következőképpen valósult meg: a szorgalmi időszak első felében került sor a kurzus témaköreihez kapcsolódó elméleti ismeretek közös áttekintésére, majd a második felétől a gyakorlati rész feldolgozására. A gondolattérkép egy rendkívül hatékony tanulási eszköz, mivel egy nagy, összetett kép, ezáltal egyszerre nyújt lehetőséget asszociációra, téri ingerre, csoportosításra, egészek alkotására (Gyarmathy, 2001). A gondolattérkép-készítés során a központi fogalomnak a szociálpedagógus személyiségére, szakmai tevékenységére kellett fókuszálni. A hallgatók teljesen egyedi, személyre szabott formában készíthették el a térképet, és az elkészítés módját, technikáját is szabadon választhatták meg. Jelen előadás tehát módszertani fókuszú, és elsősorban a szociálpedagógia szakos hallgatók produktumainak nézőpontjából ismerteti a központi kérdéskört.

Gubán Gyula (DUE TK):

A műszaki szaktanárképzés fél évszázada a Dunaújvárosi Egyetemen

Kulcsszavak: szakmai tanárképzés, statisztika, szerkezeti változások, tudományos kutatás

Hazánkban több mint százéves hagyománnyal rendelkezik a műszaki pedagógusképzés, így a mai szaktanárképzés a korábbi képzési változatok tapasztalataira épül. Az első intézményes tanárképzés a József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetemen indult újtárá 1936-ban, majd az 1950-ben alapított Ipari Szaktanárképző Intézetben folytatódott a képzés egy rövid ideig. 1961-ben a Budapesti Műszaki Egyetemen létrehozták a korábbi hagyományokat követő Pedagógiai Tanszéket. Az 1970/71-es tanévben pedig egy kormánydöntés alapján – a már meglévő budapesti képzés mellett, Győr és Pécs képzőhelyekkel együtt – a frissen átalakult Dunaújvárosi Főiskolai karon, műszaki tanár szakon, nappali tagozaton és műszaki oktató szakon, valamint levelező tagozaton megkezdődött a szakmai pedagógusképzés. Egy évvel később a műszaki tanárszak levelező tagozatán is megindult az oktatás, melyet 1970 szeptemberében a frissen szervezett Pedagógiai tanszék oktatói szerveztek és irányítottak. Ma már csak kevesen tudják, hogy egy nagyszerű szervező, dr. Jáki László kapta a megbízást a szak alapítására és a tanszék létrehozására. A hét munkanapjain két gyakornokra nehezedett az akkor indult szakoktatóképzés adminisztrációs és óraterhelése, és minden héten – órarend szerint – a tanszék óraadó tanárai biztosították a sok száz hallgató számára a szakmai képzés magas színvonalát. Nehéz feladatot jelentett a kialakulatlan infrastruktúra miatt a pedagógusképzés megindítása a kohászati, gépészeti felsőoktatási közegben. Ki emlékszik ma már például a másológépen előállított tananyagokra, a tantárgyi útmutatókra, hallgatói tájékoztatókra, amelyeket hibátlanul kellett legépelni, és aztán kézi úton, ún. stencil eljárással sokszorosítani több száz példányban? És persze az első nappalis, műszaki tanár szakos évfolyamra, akik abban a kivételes helyzetben voltak, hogy nekik kellett kivívni a tanárképzés „létjogosultságát” egy műszaki intézményben, és nekik kellett megteremteni a szak hagyományait is. Ma már furcsán hangzik a „tanköri rendszer” megnevezés, és csak nehezen fogható fel, hogy a tankörök rendszeres találkozója egy igazi közösséget kovácsolt össze – segítséget jelentett a tanulásban, a nehezebb élethelyzetekben, a hagyományok alakításában, ápolásában. De ugyanilyen nehezen képzelhető el az is, hogy a több mint ötven éve folyó képzés során milyen gyakran kellett szervezeti formát váltani, modernizálni a képzés körülményeit, megteremteni a tudományos munka feltételeit. Előadásomban ennek az elmúlt több mint ötven évnek néhány szervezési, tartalmi kérdését szeretném feleleveníteni a szemtanú szemüvegén keresztül, így érzékeltetve azt a nagy és eredményes utat, amelyet napjainkig megtettünk.

Herbszt Mária (SZTE JGYPK):

Gondolatok az újraindított szegedi tanítóképzés kezdeti időszakáról (1999–2015)

Kulcsszavak: az újraindítás indokoltsága, a szegedi modell, a Bologna-rendszerű tanítóképzés, jövőbeni feladatok

Az előadás a bevezetőben a képzés előzményei közül röviden felidéri a szegedi tanítóképzést megszüntető 1963. évi kormányrendelet közvetlen következményeit, valamint a Szegedi Tanítóképzőt Végzetek Baráti Körének azokat az erőfeszítéseit, amelyek az egykori képzés szellemi örökségének megőrzését és ébrentartását szolgálták, s amelyek erős ösztönzői voltak a több mint három évtizedig szünetelő, a képzés újraindításáért folyó küzdelemnek.

Az előadás középpontjában az újraindított szegedi tanítóképzésnek a vizsgált időszakra terjedő elemzése áll az alábbi megközelítésekből:

Az újraindítási kérelem indokai az 1990-es évek felsőoktatási, s benne tanítóképzési környezetében

- A megszüntetett és újraindított képzés közti főbb különbségek
- Az újraindított tanítóképzés helyi sajátosságai (szervezeti struktúra, oktatói háttér, a tanterv kialakítása)
- Tanító-tanár szakos képzés, a „szegedi modell” sajátosságai
- Eredmények és a 2005-ös szakakkreditációs döntés(ek)
- A Bologna-rendszerű képzés kialakítása a karon
- A 2007. évi nagy kari strukturális átalakítás hatása a képzésre
- Az ún. „hálózatos” szerkezetű oktatásszervezés előnyei és nehézségei
- A 2012-es szakakkreditáció eredményei, tanulságai
- Mi segítette elő, hogy a szegedi képzés a 2010-es évekre az országos élvonalba kerüljön?

Zárásként a magyarországi tanítóképzéssel kapcsolatos azon főbb szakmai kérdések számbavételére kerül sor, amelyek már hosszabb ideje rendezetlenek, de megválaszolásuk, megoldásuk elengedhetetlen a képzés javítása és fejlődése, valamint a 21. századi közoktatási elvárásoknak való megfelelés elérése érdekében.

Hódi Ágnes (SZTE JGYPK),

Tary Blanka (MTA-SZTE Olvasás és Motiváció Kutatócsoport),

Szenczi Beáta (ELTE BGGYK, MTA-SZTE Olvasás és Motiváció Kutatócsoport, Gyermeki fejlődés nyomon követését segítő mérőeszközök fejlesztése kutatócsoport),

Vígh Tibor (SZTE BTK, MTA-SZTE Olvasás és Motiváció Kutatócsoport),

Fejes József Balázs (SZTE BTK, MTA-SZTE Olvasás és Motiváció Kutatócsoport, Gyermeki fejlődés nyomon követését segítő mérőeszközök fejlesztése kutatócsoport):

Tanárok és tanárjelöltek olvasási stratégiái: szisztematikus szakirodalmi áttekintés

Kulcsszavak: PRISMA, olvasási stratégiák, tanárok, tanárjelöltek, nemzetközi szakirodalom

Az olvasás területén a stratégiákat úgy határozhatjuk meg, mint specifikus, megfontolt, célirányos mentális folyamatok vagy viselkedések sorozatát, amelyek irányítják és módosítják az olvasónak a szöveg dekódolására, a szavak megértésére és a szöveg jelentésének megalkotására irányuló erőfeszítéseit (Anastasiou és Griva, 2009). A pedagógiai folyamatokban előforduló szövegértésre irányuló tevékenységekben a pedagógusoknak fontos szerepük van. Nem csak az olvasási stratégiák konkrét modellezésében állhatnak példaként diákjaik előtt, hanem saját tudásukkal, azzal, hogy saját maguk milyen olvasók is modellek diákjaik számára (Akyol és Ulusoy, 2010). Bár a tanári tudás lényegi szerepét több kutatás is vizsgálta, a szövegértéssel összefüggésben ez egy elhanyagoltnak mondható terület, mely a kortárskutatásokban kevésbé jelenik meg (Broemmel és mtsai., 2019). Kutatásunk célja, hogy feltárjuk és elemezzük a pedagógusképzésben részt vevő hallgatók és gyakorló pedagógusok olvasásstratégia-használatát vizsgáló nemzetközi kutatások eredményeit. A szakirodalmi áttekintés módszertani alapját a PRISMA protokoll képezte (Page és mtsai., 2021). A szisztematikus áttekintés céljainak megfelelően vizsgálatunkba azokat az empirikus tanulmányokat vontuk be, amelyek a tanárok és tanárjelöltek által saját olvasásukban használt stratégiákra vonatkoztak anya- és idegen nyelven. Vizsgálatunkba a Web of Science Core Collection Science Citation Index Expanded, Social Science Citation Index, Emerging Sources Citation Indexébe besorolt, Q1-Q4-es folyóiratokban megjelent empirikus tanulmányokat vontuk be. A kulcsszavas keresés 3334 tanulmányt azonosított, amelyekből a befoglalási és kizárási kritériumok mentén történő szűrés eredménye alapján 12 tanulmány került be elemzésünkbe. Eredményeink rámutatnak arra, hogy a pedagógusok és hallgatók olvasási stratégiáinak kvalitatív (4), kvantitatív (4) és vegyes (4) módszerekkel való vizsgálata a köznevelés teljes spektrumát érintően megjelenik mind az anyanyelvi, mind a második nyelven történő szövegértés kapcsán. A vizsgálatokban részt vevők specializációi a társadalomtudományoktól az élettudományokig 23

területet fednek le. A stratégiahasználat vizsgálatához használt szövegek döntő többsége folyamatos formátumú, a kevert és nem folyamatos elrendezésű szövegek aránya marginális. A stratégiák kategorizálása több szempont alapján történhet, ezek közül leggyakrabban használt az, hogy azok alkalmazása az olvasás folyamatának mely szakaszában történik (l. előtte, alatt, utána), de megjelenik a specifikus stratégiakombinációk technikaként történő azonosítása és vizsgálata is. Az általánosítható következtetések levonásának egyik akadálya, hogy a munkák nem kínálnak viszonyítási pontokat a résztvevők stratégiahasználatának megítéléséhez. Emellett a felmérések során alkalmazott szövegek lényeges jellemzőinek közlése is gyakran elmarad. Eredményeink a területen végzett jövőbeni empirikus munkák kutatási dizájnjának tervezéséhez nyújthatnak jelentős segítséget.

A tanulmány elkészítését a Magyar Tudományos Akadémia Közoktatás-fejlesztési Kutatási Programja, a kutatást pedig a Szegedi Tudományegyetem Interdiszciplináris Kutatásfejlesztési és Innovációs Kiválósági Központ (IKIKK) Humán és Társadalomtudományi Klaszterének IKT és Társadalmi Kihívások Kompetenciaközpontja támogatta.

Hosszu Tímea (SZTE JGYPK):

A ki nem mondott szavak és a társadalmi inklúzió összefüggései. A „fogyatékos ember” fogalmának vizsgálata metaforakutatással

Kulcsszavak: társadalmi inklúzió, fogyatékos, metaforakutatás, a fogyatékos modelljei

Szavainknak súlya van. Az, ahogy a fogyatékos emberekről gondolkodunk, beszélünk, írunk, segítheti vagy akadályozhatja társadalmi inklúziójukat, a mindenkit megillető tisztelet megteremtésére irányuló erőfeszítéseket. Az előadás egy vizsgálatot mutat be, melynek célja, hogy a metaforakutatás módszerével feltárja a vajdasági magyar nyelvű pedagógusok fogyatékos emberrel kapcsolatos fogalmait, gondolkodását. A metaforára tekinthetünk gyorsíró eszközként, ami egy teljes kontextust rajzol körbe, amikor egy kategóriát szeretnénk kiemelni. Esetünkben a módszer segítségével mélyebb érzelmi viszonyulásokat tudunk felfedezni, illetve a metaforákat fogyatékosági modellekbe tudjuk kategorizálni. A metafora megelőzheti a fogalmak alkotását, a „még ki nem mondott” jelölésére is képes (Vámos, 2001). A gyógypedagógiai fogalmak feltárására a módszer relevanciáját több hazai és nemzetközi szakirodalom (Pénzes, 2008; Örley, 2011; Tamás, 2017; Levent, 2016; Aszalai, 2018) alátámasztja. Vizsgálati mintánkat a Vajdaságban élő, magyar nyelvű pedagógusok alkotják (N = 72). Legfontosabb kutatási kérdésünk, hogy milyen fogalmi kategóriákba sorolhatók a kitöltők metaforái (mihez hasonlítják a fogyatékos személyt), illetve, hogy a fogalmak mélyebb elemzésével mely fogyatékosági modellek szemlélete azonosítható a metaforákban. Metaforakutatásunkban alkalmazott eszközünk a „Fogyatékos személy olyan, mint...” mondatkezdmény volt, ezt fejezték be a kitöltők. A pedagógusok által alkotott metaforák elemzése tartalomelemzéssel történt. Az elemzés alapján a pedagógusok fogyatékos emberekről alkotott képeit a következő tíz fogalmi kategóriába soroltuk: ember (39,68%), növény (25,39%), állat (9,52%), a társadalom része (6,33%), táj (4,76%), tárgy (3,17%), Isten akarata (3,17%), természet (3,17%), jelenség (3,17%) és élőlény (1,58%). A mondatbefejezések mélyebb elemzése során meghatároztuk, hogy a hasonlatok pozitív, negatív vagy semleges jelentéstartalmúak-e, illetve, hogy a fogyatékosági modellek közül melyik modellhez állnak közel. A pedagógusok metaforáiban hangsúlyosan jelen van a fogyatékos korai, medikális modelljének szemlélete, megtalálható a szociális modell szemlélete, illetve elenyésző mértékben fellelhetők az emberi jogi modell szempontjai. Vizsgálatunk eredményei azt mutatják, hogy a vajdasági magyar pedagógusok vizsgált mintája többnyire elfogadó a fogyatékos irányában, de a fogyatékoságról való gondolkodásuk, fogalmaik hangsúlyosan a medikális modell szintjén helyezhetők el, ami nehezíti az iskolai inklúzióban részt vevő tanulók befogadását, valamint globálisan a társadalmi inklúzió esélyeit.

Joó Anikó (DRHE) és

Molnár-Tamus Viktória (DRHE):

Pedagógus-továbbképzés a Debreceni Református Hittudományi Egyetemen

Kulcsszavak: pedagógus, továbbképzés, preferenciák, elégedettség, fejlesztés

A pedagógusok továbbképzéséről, a pedagógus-szakvizsgáról, valamint a továbbképzésben részt vevők juttatásairól és kedvezményeiről a 277/1997. (XII. 22.) kormányrendelet rendelkezik. A pedagógusnak hétévenként 120 óra (45 perces tanóra) továbbképzési kötelezettsége van, amelyet teljesíthet 30–60–120 órás akkreditált pedagógus-továbbképzési program, pedagógus-szakvizsga, illetve pedagógus munkakör betöltésére jogosító felsőoktatási képzés (alap-, mesterképzés vagy szakirányú továbbképzés, részismereti képzés) keretein belül. A teljesítési kötelezettség mellett a továbbtanulási szándékot jelentősen befolyásolhatja a pedagóguspálya, valamint az élethosszig tartó tanulás melletti elköteleződés, továbbá az a tény is, hogy a továbbtanulás egy prevenciósi lehetőség a pedagógust fokozottan érintő 'burnout' elkerülésére. A Debreceni Református Hittudományi Egyetemen (DRHE) – ahol a hitéleti képzések mellett tanítóképzés folyik – a Felnőttképzési Központ szervezi és működteti a pedagógusok továbbképzésére irányuló szakirányú továbbképzési szakokat. Előadásunkban, illetve tanulmányunkban – a képzési portfólió bemutatása mellett – az elmúlt öt év statisztikáit dolgozzuk fel, különös tekintettel a képzésekben részt vevő pedagógusok demográfiai jellemzőire, a küldő köznevelési intézmény fenntartói formájára, valamint a hallgató és intézménye közötti képzési költségmegosztásra. Vizsgáljuk továbbá a DRHE felé irányuló elkötelezettséget (az első diplomáját is az intézményben szerezte a hallgató, esetleg a második, harmadik szakirányú továbbképzésre iratkozik be), a szakok népszerűségét, a lemorzsolódást. Arra is kíváncsiak vagyunk, hogy megfigyelhető-e trendek a szakirányú továbbképzések iránti érdeklődésben, illetve, hogy a NAT 2020 hatályba lépése befolyásolja-e a választási preferenciát. Végezetül a hallgatói elégedettségmérés eredményeit mutatjuk be, és feltárjuk a képzésekben rejlő további lehetőségeket, kijelöljük a fejlesztés irányait.

Kapusi János (DE TTK, DSZC Bethlen Gábor Közgazdasági Technikum, Tóth Árpád Gimnázium Nemzetközi Érettségi Program):

Kétnyelvű földrajzoktatás a hazai középiskolákban egy kérdőíves felmérés tanulságain keresztül – szaktanári és kutatói szemszögből

Kulcsszavak: idegen nyelvű tantárgyoktatás, kétnyelvű iskolák, középiskolai földrajztanítás, oktatásföldrajzi kutatás, tanárképzés

Hazánk középiskoláiban a kétnyelvű oktatás különböző formáinak jelentős tradíciói vannak. Több mint 120 intézményben működnek két tanítási nyelvű, nemzetiségi és nemzetközi tanrendű programok 10 idegen nyelven. Iskolatípusok, tannyelvek és képzési formák terén meglehetősen színes a paletta, ami közép-európai összehasonlításban is kiemelkedő. Bár a kétnyelvűséget képviselő iskolák népszerűsége ismert, az eredményességüket megalapozó idegen nyelvű tantárgyoktatás eredményei meglehetősen kevés figyelmet kapnak. Különösen igaz ez a földrajz idegen nyelven történő tanításának gyakorlatára, amely mindhárom képzési formában jelen van, de a közoktatást érintő kutatásokban szinte láthatatlan. Jelen vizsgálat egy készülőben lévő, korábban publikált rész kutatásokkal rendelkező doktori dolgozat része, melynek kérdéseit, célkitűzéseit az idegen nyelvű földrajzoktatásban gyakorló tanárként szerzett tapasztalataimra és a témában végzett vizsgálataimra alapozom. A kutatás elsődleges célja az idegen nyelvű középiskolai földrajzoktatás gyakorlatának megismerése és a szaktanári munka eredményességét meghatározó tényezők feltárása. Bár alapvetően oktatásföldrajzi kutatásról beszélünk, a neveléstudományi és tantárgypedagógiai szempontokra is szükség van az idegen nyelvű tantárgyoktatás szerepének értelmezéséhez. Előadásomban az eddigi rész kutatások tanulságain és egy friss kérdőíves felmérés eredményein keresztül kívánom bemutatni a kétnyelvű középiskolai földrajzoktatás helyzetét, hátterét és kihívásait. Az adatgyűjtésre 2022. augusztus 15. és 2023. január 31. között került sor, a földrajzot idegen nyelven tanító középiskolai tanárok (n=73) részvételével, ami területiség, település- és iskolatípus, tannyelv és életkor vonatkozásában is egyenletes eloszlású mintának tekinthető. A felmérés a pedagógiai tevékenységek széles spektrumára kiterjedt. A szaktanári vélemények a legtöbb esetben alátámasztják vagy árnyalják az idegen nyelvű tantárgyoktatás helyzetéről általánosan kialakult képet. A válaszadók döntő többsége szerint a földrajz idegen nyelven tanítása rendkívül motiváló, tanár és tanuló számára egyaránt kihívást jelentő feladat, amely során a szaktárgyi tudás megszerzésén túl széles körű nyelvi fejlesztésre is lehetőség nyílik. Ugyanakkor az idegen nyelvű tantárgyoktatás köznevelésben elfoglalt helyével, a taneszköz-ellátottsággal, a tanárképzés szerepével kapcsolatban megoszlanak a vélemények, sőt a földrajzoktatás gyakorlatát érintő szaktanári tapasztalatok képzéstől és tannyelvtől függően jelentős

különbségeket mutatnak. A kutatás oktatásföldrajzi jelentőségén túlmenően célom, hogy a fenti eredmények publikálásával, az idegen nyelvű földrajztanítás – és általában a tantárgyoktatás – értékeinek és jelentőségének „láthatóvá” tételével egy széles körű diskurzus és hálózatosodás induljon el az érintett intézmények, tanárok, valamint az egyetemi képzőhelyek és egyéb szakmai közösségek részvételével.

Kegyessné Szekeres Erika (SZTE JGYPK):

Az anyanyelvi kompetencia és a digitális közösségi kommunikáció összefüggéseiről a magyartanárok szemszögéből

Kulcsszavak: anyanyelvi kompetencia, nyelvpedagógia, nyelvi változások, nyelvi attitűdök

Számos kutatás bizonyítja, hogy a magyar nyelvre is erős hatást gyakorol a digitális kommunikáció (Veszelszki, 2011, 2013), és a közösségi kommunikáció, a digitális alkalmazásokra jellemző nyelvi jelenségek egyre inkább uralják a hétköznapi kommunikáció valamennyi területét. A digitális világ kommunikációs szokásai megváltoztatják a nyelv szókészletét, felülírják a helyesírási szabályokat, és megingatják a mondatalkotás szabályos rendjét, sőt még a társas nyelvi szokásaink pragmatikai rendszerét is felborítják. A nyelvi változások átalakítják a nyelvet használók nyelvi attitűdjeit, és erősen befolyásolják nyelvi tudatosságát, illetve a nyelvi változásokhoz való hozzáállását. Számos tanulmányból ismerjük a digitális kommunikáció fiatalok nyelvhasználatára gyakorolt hatását (Kruzslíc, 2013; Veszelszki, 2009). De vajon hogyan vélekednek erről a pedagógusok és főképp a magyar nyelvet tanító tanárok? Az előadás nyelvpedagógiai szempontból foglalkozik a pedagógusok nyelvhasználatának feltérképezésével, kutatva mindazokat az aktuális változásokat és értékrendjüket, amelyekkel a pedagógusoknak a saját nyelvhasználatukban is szembesülniük kell, és amelyeket a tanulók részéről a napi iskolai kommunikációban is tapasztalnak. A kutatás fő kérdése az volt, hogy a pedagógusok, a magyar nyelvet tanító tanárok nyelvhasználatába milyen mértékben olvadtak bele a „digilektusok” (Veszelszki, 2011) nyelvi elemei, hogyan viszonyulnak ezekhez a változásokhoz, hogyan minősítik saját nyelvhasználatukat és diákjaikét. A kérdőíves felmérés egyik kérdése kitért arra is, hogy módszertanilag hogyan kezelik a magyartanárok az óráikon a „digilektusokat”, és milyen értékrend alapján fogadják vagy utasítják el azok aktuális jellemzőit. Milyen viszonyban áll tehát a saját nyelvhasználatuk a közvetített tartalmakkal és nyelvi értékekkel? Az eredmények fontos anomáliákra és korrelációkra mutatnak rá, amelyek mentén az anyanyelvet használók és az azt tanítók attitűdjei mintázatokba rendeződnek, s ennek következményeként változások állhatnak be az iskolai anyanyelvpedagógia aktuális feladataiban is. A pedagógusok, különösen az anyanyelvet közvetítők nyelvi mintája meghatározza a fiatal generáció nyelvi változásokra adott reakcióját, s jelenleg az az érdekes helyzet állt elő, hogy az anyanyelvet közvetítők éppúgy részesei a nyelvi változás folyamatainak, mint a tanítványaik. Az előadás konklúziójaképpen a tanári nyelvi kompetencia, a digitális nyelvi kompetencia tankönyvekben közvetített modelljének és a magyartanárok anyanyelvi kompetenciáról alkotott véleményének ellentmondásosságára derül fény.

Kelemenné Nyári Mónika (SZTE Juhász Gyula Gyakorló Általános és Alapfokú Művészeti Iskolája, Napközi Otthonos Óvodája):

Miért van így, miért ez történik? Fogalomalkotás egyszerűen, természetismeret órán, alsó tagozatban

Kulcsszavak: fogalomalkotás könnyedén, tapasztalati tanulás, problémamegoldó gondolkodás, egyszerű kísérletek

A mai és mindig változó világban – új NAT, új szemlélet, új tankönyvek, más generáció (Z és alfa), más technikai/informatikai eszközök, más motiváltság, eltérő innovációs lehetőségek mellett – meg kell találnunk a változatos, hatékony, fejlesztő tanulási és tanítási módszereket. Az emberi alaptermészetre viszont az jellemző – így a pedagógusokra is –, hogy a sok átalakulás, átalakítás mellett szeretnénk találni egy biztos pontot, ahova újra visszatérhetünk, ahonnan újra elindulhatunk. A változás és állandóság közötti vívódásom során kidolgoztam egy egyszerű, a mindennapokban és mindig kezdőpontként használható, „fogalom és kutatásalapú” szemléleten nyugvó tanítás-tanulási lehetőséget. Ennek segítségével a természetismeret órán, alsó tagozaton előforduló témakörök feldolgozása úgy valósul meg, hogy a tanulók a fogalmakat tapasztalati úton ismerik meg. A fogalmakhoz kerestem olyan egyszerű kísérleteket, kutatásalapú feladatokat, amelyeket a gyerekek könnyen, tanteremben, rövid idő alatt (45 perces órakeretben), mindennapi eszközökkel elvégezhetnek. Így a fogalomalkotás nem a tanító által megfogalmazott kijelentésekkel, tevékenységekkel, hanem a gyerekek által megvalósuló kísérletekkel, felfedezésekkel; lényegre törő, problémamegoldó, rendszerező képességek fejlesztésével; együttműködő, toleráns, elfogadó szemléletű tanulással; fejlesztő szintű értékeléssel történhet. A felfedező tevékenységhez, könnyű fogalomalkotáshoz szükséges kísérleteket, munkálatokat szeretném bemutatni a publikációmban.

Kerpics Judit (SZTE JGYPK):

Mindennapi olvasmányok – Két kalendárium a 1850-es, 1860-as évekből

Kulcsszavak: művelődéstörténet, kalendáriumirodalom, hétköznapi olvasmány, irodalmi piac

Előadásomban a 19-20. századi magyar művelődés egyik meghatározó műfajával, a kalendáriummal foglalkozom két konkrét kötet közelebbi vizsgálatán keresztül. A 19. század közepére a magyar kalendáriumirodalom egyre gyarapodott, és új attribútumokat is felvett. Az eredeti időjelző funkció, vagyis az év napjainak számlálása, jeles napok és ünnepek felsorolása, éves időjárás-előrejelzés mellett egyre több praktikus tanács, ismeretterjesztő írás és szépirodalmi szöveg került be ezekbe az eredendően olcsó, széles néprétegekhez eljutó kiadványokba. Olyannyira, hogy a tulajdonképpeni naptár olykor teljesen eltűnt a kötetekből, és egy évente megjelenő, vegyes műfajú szövegeket egybegyűjtő, hétköznapi olvasásra szánt, gyakorlati célokkal bíró kiadvány lett belőle. Podmaniczky Frigyes és nővére, Jósika Júlia (szül. Podmaniczky Júlia) mindkettőn kipróbálták magukat a kalendáriumszerkesztésben: Podmaniczky Frigyes az 1857-es Délibáb Képes Naptár, míg Jósika Júlia az 1861-es Hölgnaptár szerkesztője volt. Egyikük sem folytatta a vállalkozást az első kötet után, és mindketten egy-egy hetilaphoz kapcsolódó kiadványt szerkesztettek. A szerzői gárda közt is van átfedés, de egymástól nagyon eltérő célközönségnek készültek igen különböző kivitelben. Míg a Délibáb Képes Naptára a munkás- és paraszti réteg művelődését célozta meg, mégis díszes, gazdagon illusztrált és drága kalendárium volt, addig a Hölgnaptár a középosztály művelt hölgyeinek készült egyszerű, kevés képpel ellátott, olcsó kivitelben. Az ellentmondás feloldásához a 19. század közepi olvasóközönség összetételét, elvárásait és a kiadói gyakorlatokat vizsgálom meg. Előadásom a korszakra jellemző olvasási szokásokra, művelődési lehetőségekre és az irodalmi piac sajátos működéseire világít rá két, egymáshoz időben közeli példán keresztül.

Kórus Péter (SZTE JGYPK),
Krisztin Német István (SZTE JGYPK) és
Pintér Klára (SZTE JGYPK):
Szendrei János – a tudós, a tanár és a közéleti ember

Kulcsszavak: Szendrei János, matematika, matematikatanítás, matematikadidaktika, JGYTF története

Dr. Szendrei János (1925–2011) meghatározó személyisége volt a Juhász Gyula Tanárképző Főiskolának. Két időszakban is betöltötte a főigazgatói posztot, és évtizedekig vezette a Matematika Tanszéket. Matematikatanár-generációk tanulták tőle az algebrát és azt is, mit jelent tanárnak lenni. Szaktudását a szegedi egyetem Bolyai (matematikai) Intézetében alapozta meg, ahol tagja volt az akkor induló szegedi absztrakt algebrai iskolának. Munkássága során végig igyekezett is megtartani a főiskola és az egyetem kapcsolatát. A Matematika Tanszéket a kezdetektől fogva bevonta a matematikatanítás országos reformjába, a köz- és a felsőoktatás szintjén is. Az oktatási anyagokkal és a tehetséggondozással kapcsolatos munkássága is figyelmet érdemlő volt. Fontos feladatának tartotta a gyakorló tanárok munkájának segítségét is: hosszú éveken át tartott továbbképzéseket, elnöke volt a főiskola Módszertani Közlemények c. folyóiratának, és fontos munkatársa volt más, az oktatással kapcsolatos folyóiratoknak is. Termékeny kapcsolatokat épített ki külföldi társintézményekkel. Komoly tisztségeket töltött be a matematikát és annak oktatását koordináló helyi, országos és nemzetközi szervezetekben. Egyik létrehozója volt az országos Matematika-didaktika Doktori Iskolának. Szerteágazó tudományos, oktatási és szervezői feladatai mellett szerepet vállalt helyi közéleti társaságokban is. Szendrei János munkásságát számos díjjal és kitüntetéssel ismerték el. Országos megbecsültségét jelzi, hogy 2010-től az ő nevét viseli az Óvó- és Tanítóképzők Egyesületének évenkénti országos matematikaversenye, aminek szervezésében, zsűrizésében hosszú évekig részt is vett. Előadásunkban a fellelhető dokumentumok és személyes visszaemlékezések anyagainak összefoglalásával próbáljuk bemutatni ezt a példaadó életművet és annak utóéletét.

Kovács-Berta Renáta Andrea (SZTE JGYPK):
A szexuális nevelés helye és szerepe a pedagógusképzésben

Kulcsszavak: szexedukáció, pedagógus, pubertáskor, szexuális egészségnevelés

Az iskolai szexuális nevelés társadalmi hatékonysága jelentős vitákat vált ki mind politikai, mind egészségügyi szempontból. Világszerte probléma az egyre korábbi időszakra húzódó nemkívánatos terhességek száma, a szexuális úton terjedő betegségek terjedése, a fogamzásgátló módszerek nem megfelelő ismerete, amelyek megoldása a fiatalokkal foglalkozó szakemberek együttműködésében valósulhat meg. Mi sem jelzi jobban a korai szexuális élet kezdetének problémáit, mint azok a hazai és nemzetközi adatok, melyek szerint Magyarországon a 15 éves tanulók közül a lányok 27%-a, fiúk 29%-a beszámolt szexuális kapcsolatról. A szexuálisan aktív serdülők 14,2%-a nem használ semmilyen védekezési módszert, és a 10–14 éves terhesek körében 63,4% terhességmegszakítással végződik (Varga-Tóth, Németh és Paulik, 2019). Személyiségfejlődésünk elválaszthatatlan része a pszichoszexuális fejlődés, amely születésünktől kezdődik. A gyermekek szexuális ismereteket explicit, még inkább implicit módon kapják a családból, a szülők szerepe ezen a téren megkérdőjelezhető, tekintettel arra, hogy nagy többségük saját szexualitáshoz való attitűdje nem megfelelő, ismereteik hiányosak, leggyakrabban hátrító magatartás jellemzi őket. Ezután az iskola közvetít szexuális ismereteket, aminek meghatározó szerepe van az adekvát információ átadásában. Annak ellenére, hogy a szexualitás átlengi a mindennapjainkat, és mindannyiunk életében jelen van, még mindig hiányos az iskolai szexuális nevelés. Orvosok, egészségügyi dolgozók, önkéntesek és védőnők vállalják fel a szexuális felvilágosító előadások megtartását a pubertás korosztálynak, ez korántsem elegendő. A korosztály körében egyre inkább begyűrűző pornográf tartalmak, social media és közösségi felületek káros hatásait ezek az alkalmak kevéssé ellensúlyozzák. A szexuális nevelés korábban (1970-ig) inkább felvilágosító jellegű volt, mellőzve a védekezést. Jelenleg a NAT része a családi életre nevelés területe, melynek keretében a természetismeret, biológia, osztályfőnöki és erkölcsstan órákon foglalkoznak a pedagógusok a családi élettel, a párkapcsolatok jellegzetességeivel, a szaporodó szervrendszer biológiájával, a testi higiénáival, a szexuális kultúrával. Az iskolai szexedukációs tartalmú egészségnevelő és -fejlesztő programoknak holisztikus szemléletű, nemzetközi szervezetek által kidolgozott iránymutatásokat felhasználó, komplex stratégiát kell kidolgozniuk, mely képességek és készségek fejlesztését tűzi ki célul, pozitív megközelítésben, tudományosan megalapozottan, életkori sajátosságokat és emberi jogokat szem előtt tartva. Ehhez felkészítést a pedagógusok a pedagógusképző egyetemi képzésben vagy a számukra elérhető akkreditált továbbképzéseken szerezhetnek.

Kovács Krisztina (SZTE JGYPK):

Kisgyermekek óvodával való elégedettségének és attitűdjének vizsgálata

Kulcsszavak: kisgyermekkor, óvoda, elégedettség, attitűd

Hazánkban az óvodás gyermekek körében végzett kutatások nem új keletűek, ugyanakkor kevésbé elterjedtek. Ennek okai között szerepel az a vélekedés, hogy a korosztályra jellemző kompetenciakorlátok jelentősen behatárolják a választható vizsgálati eljárásokat (vö. *Böddi*, 2019). Az óvodás gyermekek óvodával kapcsolatos elégedettségének és attitűdjének vizsgálata kevésbé kutatott téma, az utóbbi évek során került a hazai és nemzetközi neveléstudományi kutatások homlokterébe (pl. *Titze és Lemkuhl*, 2010; *Sommer-Himmel, Titze és Imhof*, 2016; *Vargáné*, 2000; *Golyán*, 2019). A kismintás empirikus vizsgálat célja volt az 5-6 éves gyermekek elégedettségének és attitűdjének feltárása egy nagyvárosi óvodában. Vizsgáltuk, hogy hogyan gondolkodnak az óvodások a saját óvodájukról, hogyan élnek meg az óvodai mindennapokat, illetve milyen asszociációkat társítanak az általuk elképzelt jó óvodához. Az alábbi kérdésekre kerestük a választ: (1) Mennyire képesek a vizsgálatban részt vevő gyerekek szubjektíven a saját óvodájukat értékelni? (2) Mit szeretnek a saját óvodájukban és mit nem, hogy érzik ott magukat? (3) Milyen emócióval kötődnek a vizsgálatban részt vevő gyerekek a saját óvodájukhoz? (4) Hogyan képzelik el a jó óvodát? Olyan vizsgálati módszer kiválasztására törekedtünk, amelyik igazodik a kisgyermek életkori sajátosságaihoz (vö. *Janek*, 2019; *Andresen*, 2012). Félig strukturált (irányított) interjút végeztünk előre meghatározott kérdések alapján. Diszkurzív interjúval kezdeményeztünk rövid beszélgetést előre kidolgozott szempontok alapján. Az adatfelvétel három részből állt: (1) rövid bevezető, motivációs rész; (2) fő rész és (3) befejező, lezáró rész. Az interjúhoz kidolgozott mérőeszköz alapját egy német kutatáshoz kifejlesztett kérdéssor képezte, aminek a kérdéseit a magyar óvodai nevelés és a vizsgálatban részt vevő óvoda sajátosságaihoz adaptáltuk. A vizsgálatot egy óvoda három vegyes életkorú óvodai csoportjában végeztük el, melyben összesen 35 óvodás gyermek vett részt. Az adaptált mérőeszköz alkalmas volt arra, hogy a gyermekek az irányított kérdések segítségével szóbeli közlés formájában elmondhassák véleményüket a saját óvodájukkal kapcsolatban. A kapott eredmények a vizsgált korosztály alapképességeinek és fejlettségi szintjének ismeretében értelmezhetők. Eredményeink szerint a vizsgálatban részt vevő óvodáskorú gyerekeknek vannak elvárásai a saját óvodájukat illetően, illetve a valóság és a képzelet elemeit ötvözve sajátos elképzelésekkel rendelkeznek a jó óvoda „kritériumairól”. A jó óvodáról alkotott elképzeléseiket befolyásoló attitűdjükben pozitív érzelmeik dominálnak. A vizsgálat eredményei jó reflexiók lehetőségét nyújtanak a

vizsgált óvodában folyó nevelőmunkára vonatkozóan. Jelentős hozama, hogy tovább finomította az ismereteket az 5-6 éves óvodás kisgyermekek óvodához fűződő viszonyának minőségi indikátorairól.

Magyar Adél (SZTE JGYPK):

A kisgyermekkorai beszéd- és nyelvi fejlesztés szegedi úttörői: a Vekerdi nővérek munkássága

Kulcsszavak: nyelvi fejlődés, óvoda, logopédia, Vekerdi nővérek

Vekerdi Iréne szegedi óvónő 1981-ben a Magyar Fonetikai, Foniátriai és Logopédiai Társaság évenként megrendezett kongresszusán bemutatta beszédhanghallást fejlesztő, játékos óvodai fejlesztő programját és a szegedi próbaprogram eredményeit. A társaság elnöksége a szegedi eljárást az Országos Pedagógiai Intézet elé terjesztette, országos bevezetésre ajánlva a tudatos beszédhallást fejlesztő programot. Az OPI – az Óvodai Nevelési Program tartalmi kialakításakor – az anyanyelvi képzés keretében minden óvoda számára ajánlott eljárásaként tervezte bevezetni. A terv nem valósult meg, hiába támogatták nyelvészek (Török Gábor, S. Meggyes Klára, Kassai Ilona), kiemelve, hogy „Vekerdi Iréne kísérlete azt bizonyítja, hogy az életkornak megfelelő módszerek megtalálása a metanyelvi tudatosság kialakításában jelentős tényező” (S. Meggyes, 1980). A gyakorlatból induló és abban visszajelző tapasztalatokat szerző kísérlete néhány szegedi óvoda módszertani repertoárját gazdagította. De a magyarországi gyermeknyelvi kutatás és a fonológiai tudatosság tudományos igényű feltárása ezt követően indult el. Vekerdi Zsuzsanna 1957-ben a szegedi Ifjúsági Ideggondozó munkatársa lett, ahol az iskolaérettségi vizsgálatok során gyakran szűrt ki beszédhibás gyermekeket. 1968-ig első és egyetlen logopédusként tevékenykedett Dél-Magyarországon. Ebben a szükségyszerű helyzetben alakította ki a tanácsadás különböző formáit szülők, gondozónők, védőnők, pedagógusok számára. Létrehozta az újszegedi logopédiai centrumot és hat alcentrumot. A Magyar Fonetikai, Foniátriai és Logopédiai Társaság 1963-as megalakulása után a Dél-magyarországi Csoport vezetője lett. Az ajak- és szájpadsadékos gyermekek ellátásában a Fogászati Klinikán dolgozott orthodontus szakorvosokkal, fogorvosok számára tankönyvet írt. Beszédkészséget és olvasási készséget fejlesztő, képes olvasókönyvet szerkesztett, a hallássérült gyermekek számára pedig hallásnevelési és szájról olvasási programot dolgozott ki. A logopédiai tevékenységet a legtágabban értelmezte és gyakorolta: pedagógusok, orvosok, pszichológusok, szülők voltak ebben a partnerei – és testvére, Iréne, akivel mindketten a kisgyermekkorai nyelvi fejlődés kutatói és gyakorlati segítői voltak. Történeti kutatásomat a Vekerdi család tulajdonában levő szellemi hagyatékként dokumentumainak feldolgozásával végzem.

Magyar Ágoston (SZTE JGYPK):

Tananyagfejlesztés a könnyen érthető nyelv szabályrendszereinek alkalmazásával – európai kitekintés

Kulcsszavak: tananyagok, könnyen érthető nyelv, szabályrendszerek, nemzetközi gyakorlat

Akadálymentesítésre sok példát fel tudunk sorolni, mint a mozgáskorlátozott személyek számára a rámpa vagy a látássérült személyek számára a vakvezető kutya. Az értelmileg akadályozott személyek számára nélkülözhetetlen infokommunikációs akadálymentesítés azonban ritkán kerül bele a felsorolásba. Ez is alapvető emberi jog, hogy mindenki értse a neki szánt szövegeket. Éppen ezért a kutatásom célja annak feltárása, hogy hogyan valósítható meg az infokommunikációs akadálymentesítés a tananyagfejlesztés során. A könnyen érthető kommunikáció elsődleges célcsoportja az értelmileg akadályozott személyek (Farkasné, 2018). Jelenleg Magyarországon külföldi szabályrendszerek alapján készülnek könnyen érthető anyagok, ezért fontos összehasonlítani ezek tartalmát, és megvizsgálni a nemzetközi példákat a tananyagfejlesztés területén. Szisztematikus szakirodalom-elemzésen keresztül kutatom, hogy milyen kapcsolódási pontokat találhatunk a könnyen érthető nyelv és a tananyagok között. Figyelembe veszem az egyre népszerűbb elektronikus tananyagok mellett a hagyományos (például: tankönyv) formában való megjelenés lehetőségeit is. Fontos megjegyezni, hogy bár a kutatás a könnyen érthető nyelv szabályait és módszerét mutatja be, más tényezőkre is figyelmet kell fordítani a sikeres tanulási eredmények eléréséhez (például: tanulási környezet, tanulási eszközök, motiváció). Az értelmileg akadályozott tanulók esetében a tankönyvek sikeres használata mindig a gyógypedagógus szaktudásával együtt működik, ezért keresem a lehetőséget a pedagógusok munkájának könnyebbé tételére. Ebben az összefüggésben vizsgálom a Handbook of Easy Languages in Europe (Lindholm és Vanhatalo, 2021) kézikönyvet, melyben 21 európai ország osztja meg tapasztalatait a könnyen érthető nyelv megvalósításának lehetőségeiről, alkalmazásának területeiről, valamint az általuk használt szabályrendszerekről. A témám fókuszára tekintettel a 'teaching', 'teaching aid', 'textbook', 'learning material' kifejezésekhez kapcsolódó részeket áttekintve keresem a kapcsolatot a tananyagok és a könnyen érthető nyelv között. Az elemzés során ezeket a kifejezéseket tartalmazó szövegrészek alapján különböző elemzési kategóriákat állítok fel. Az elemzés első eredményei alapján már most megállapítható, hogy Európában a könnyen érthető nyelv alkalmazása a különböző tananyagok készítésénél egyre fontosabb kezdett lenni az utóbbi időben.

Maisch Patrícia (PTE BTK):

A női olvasás kritikáinak felekezeti megközelítése a reformkorban

Kulcsszavak: olvasóvá nevelés, reformkor, lánynevelés, sajtóvita

A 18-19. századi lánynevelés ügyének egyik, az eddigiekben marginalizáltan megjelenő kérdése az olvasóvá nevelés, a női olvasás problematikája. Az eddigi kutatások nyomán a nyilvános diskurzust (is) foglalkoztatta, hogy a nők mikor, milyen műveket és milyen céllal olvastak, mindebben pedig – a nevelés ügye mellett – jelentékeny szerepet töltött be a nemzetiségi kérdés, a magyar nyelvújítás problémaköre, a nők művelődéshez, szabadidő-eltöltéshez való joga is. A reformkorra jellemző, hogy a sajtó, a folyóiratok a népnevelés eszközeiként kezdtek funkcionálni, így a vizsgálat elsősorban a nem formális nevelési térre összpontosít. Jelen kutatás a reformkori disputákat felekezeti megközelítésben kívánja vizsgálni, vagyis arra a kérdésre keresi a választ dokumentum- és diskurzuselemzés módszerével, hogy a sajtóvitákban megnyilatkozó publikációiban mennyiben befolyásoló a felekezeti hovatartozás (mind a saját pozíciójukból adódóan, mind pedig a megszólítottakra vonatkozóan); van-e különbség e téren a téma horizontján, a női olvasás funkcióját és a nők olvasáshoz való jogát illetően; mennyiben domborodik ki a felekezeti szempont és cél a vélemények és tanácsok megfogalmazásakor. A kutatás primer forrásait a Tudományos Gyűjtemény és a Felső Magyar Országai Minerva releváns cikkei (különös tekintettel a Tudományos Gyűjtemény nővitájára, mely az első hazai nyilvános diskurzus a témában) jelentik, melyek az eddigiekben olvasástörténeti, művelődéstörténeti és neveléstörténeti szempontból kerültek vizsgálat alá. E vertikumot fogja kiegészíteni a felekezeti megközelítés. A két folyóirat korábbi művelődéstörténeti elemzései, Fehér Katalin olvasástörténeti analízisei saját kutatásainkhoz köthetők, a téma nőnevelés-történeti beágyazását többek között Kéri Katalin, Pukánszky Béla és Virág Irén eredményei jelentik, a felekezeti megközelítést pedig Frauhammer Krisztina és Sári Szabó Katalin publikációi segítik. Az elemzés eredménye várhatóan komplexebb képet nyújt az olvasóvá neveléshez kapcsolt eddigi vizsgálatokról. Feltételezhetően – az eddig nem érintett – bibliai, vallási tartalmak az érvrendszerekben markánsabban kidomboríthatók, és új eredményekkel, szempontokkal gazdagíthatják a téma szakirodalmát.

Maisch Patrícia (PTE BTK):

Honleányi tudományokkal felvértezve: Csapó Mária intézményes neveltetése és hatása

Kulcsszavak: lánynevelés, Tänzer Lilla, reformkor, honleány

A Tänzer-féle lánynevelde a reformkor számos nemes családjá (többek között: Bártfay, Csapó, Fáy, Kölcsey, Szendrey, Wesselényi) lányának vagy lányrokonának taníttatását biztosította. Az iskola pedagógiai és oktatási programjáról mindennek ellenére kevés információ áll rendelkezésre, s ezeket az ismereteket is elsősorban ego-dokumentumok vizsgálatával tudjuk feltérképezni. Az ugyanakkor bizonyos, hogy a korszak nevelési-művelődési eszményeihez igazodva, ez az intézmény (is) igyekezett tanítványait felkészíteni a honleányi eszmények betöltésére. Jelen kutatás az intézmény egy növendékének életpályáján keresztül igyekszik végigvezetni és megvizsgálni Tänzer Lilla iskolájának, nevelésének hatását dokumentumelemzés módszerével. Az előadás első felében bemutatásra kerülnek az iskolával kapcsolatos eddigi kutatási eredmények, melyek primer forrásai Kölcsey Antónia, Szendrey Júlia, Csapó Mária, Bártfay László naplói, illetve Fáy András, Wesselényi Miklós és Tänzer Lilla levelei. Az előadás második fele Vachott Sándorné privát és nyilvános szférában való honleányi tevékenységét vezeti végig. A primer forrásokat ebben a tekintetben Vachott Sándorné Csapó Mária emlékiratai, irodalmi tevékenysége és azok korabeli megítélése jelenti. A kutatás szakirodalmi bázisát a Tänzer Lilla intézetét az elmúlt években érintő kutatások (a saját eredmények mellett Gyimesi Emese, Kárpáti Attila István publikációi), Török Zsuzsa Vachott Sándornéval foglalkozó tanulmányai és a reformkori lánynevelés történetével foglalkozó munkák (Kéri Katalin, Pukánszky Béla, Virág Irén) jelentik. Az előadás célja – az egyéni pálya és annak honleányi eszménnyel való szintetizálásának bemutatása mellett –, hogy rávilágítson a pedagógus hatására a reformkori lánynevelő intézetekben.

Molnár-Kovács Zsófia (PTE BTK):

A pécsi pedagógusképzés jeles tanárai a „Szakmai életút-lapozgató” könyvsorozat tükrében

Kulcsszavak: tanárképzés, pedagóguspálya, tanárportré

A 2010-ben újtára indított „Szakmai életút-lapozgató” című könyvsorozat a pécsi tanárképzés jeles alakjainak tudományos életútja előtt tiszteleg, egyúttal felvillantja a szakmai életutak mérföldköveit, a pedagógiai ars poetica markáns vonásait. Az előadás célja a kiadványsorozat bemutatásán keresztül a pécsi neveléstudományi műhelyhez tartozó kiemelkedő tanárok, kutatók pedagógusképzésben játszott szerepvállalásainak fókuszba állítása, hangsúlyozása. A Pécsi Tudományegyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar Neveléstudományi Intézet gondozásában – Molnár-Kovács Zsófia (I., II., III., V., VI., VII. és VIII. kötet), Bohonya Réka (I. kötet), Hüber Gabriella Margit (IV. kötet), Takács Zsuzsanna Mária (IV. kötet), Nagy Adrienn (IV. kötet), Bárdossy Ildikó (V., VI. és VII. kötet) és Mrázik Julianna (IX. kötet) szerkesztése nyomán – ez idáig a széria kilenc kötete látott napvilágot. A kiadványok időrendben: Várnagy Elemér köszöntése (2010), Komlósi Sándor emlékkötet (2011), Vastagh Zoltán emlékkötet (2012), Válogatás Kovács Sándor írásaiból (2013), Válogatás Dudás Margit írásaiból (2014), Válogatás Bernáth József írásaiból (2017), Gáspár László emlékkötet (2017), Válogatás Bárdossy Ildikó írásaiból (2019), illetve Válogatás Huszár Zsuzsanna írásaiból (2022). A kötetek felépítése, a szerkesztési alapelvek lehetővé teszik a sokszínű kutatói-publikációs paletta főbb tematikai irányvonalainak megjelölését, ez alapján pedig az érdeklődési területeket, szakmai együttműködések reprezentáló tanulmányok, könyvrészletek kiválasztását és közzétételét. A kiadványokban elhelyezett – és gondosan összeállított – bibliográfiák (például Vastagh Zoltán publikációinak jegyzéke, valamint a Vastagh Zoltánról megjelent írásművek listája) igen tartalmas és sokrétű tudományos pályáról tesznek tanúbizonyságot. E listák egyfelől a teljességre törekedve közreadják az egy tőről fakadó, ugyanakkor szerteágazó szellemi produktumok jegyzékét, másfelől pedig útmutatóul is szolgálnak az utókorra hagyott gazdag szellemi örökségek elmélyültebb áttekintéséhez.

Nagyné Hegedűs Anita (SZTE JGYPK):

A belső erőforrások fejlesztésének szükségessége a pedagógusképzésben

Kulcsszavak: belső erőforrás, képzésfejlesztés, lelki egyensúly, pedagógusképzés

A nevelési-oktatási folyamatban a pedagógusok sokféle fejlettségi szintű, személyiségű, kulturális és szociális háttérrel rendelkező gyermekkel, családdal találkoznak, foglalkoznak. A pedagógusoknak egyre gyakrabban és többször kell szembenézniük a tanulócsoportok sokszínűségével, a növekvő agresszióval, a bántalmazás újabb és újabb formáival. Legfőbb munkaeszközük – a szakmai, tantárgyi tudás mellett – a személyiségük. Kutatási eredmények igazolják a pedagógusok körében a kiégés jelenlétét, életkortól, pályán töltött időtartamtól függetlenül. A pedagógusok speciális ismereteinek és eszköztárának bővítése mellett lelki jólétük és egyensúlyuk megőrzésének lehetőségeit is fontos megmutatni számukra – akár már a képzés folyamatában –, mely szakmai hatékonyságuk megőrzésének és növelésének egyik fontos tényezője. Ezen alapvetések mentén igazolható a leendő pedagógusok belső erőforrás-vizsgálatának szükségessége, az erősségek bemutatása mellett a kihívást jelentő területek megismerése, fejlesztési lehetőségeinek átgondolása. Az előadásban leendő gyógypedagógusok belső erőforrásainak kérdőíves vizsgálata által kapott eredmények bemutatására kerül sor, a mindennapi élet kihívásaival való megküzdés, a pozitív gondolkodás, az észlelt kontroll, az öntisztelet, az önmegvalósítás, a rugalmasság, az empátia, a kreativitás, a társas mobilizálás, a szociális alkotóképesség, a kihívások vállalása, a kitartás és az énhatékonyság vonatkozásában. Az eredmények tükrében megfogalmazható, hogy a képzési folyamatban az egyéni és csoportos személyiségfejlesztés során milyen belső erőforrásokra alapozva, mely területek fejlesztésére, alakítására, mélyítésére kell nagyobb hangsúlyt helyezni. E belső erőforrások a tanítás folyamatában biztos alapként, stabil támaszként lesznek jelen a pedagógusok eszköztárában. A saját magukra, lelki egyensúlyukra való tudatos odafigyelés pozitív hatásainak megtapasztalása – már a képzési folyamatban – segítségükre lesz későbbi szakmai munkájuk során is, protektív tényezőként a kiégéssel szemben.

Oláh Ferenc (SZTE JGYPK):

Nagyszéksós-tó. Milyen tantermen kívüli oktatási lehetőségeket kínál egy tanösvény és környezete?

Kulcsszavak: tanösvény, természeti környezet, természetközeli gazdálkodás, természetvédelem

Mórahalom és Rösze között található a Nagyszéksós-tó. Ugyanitt található egy egykori tanyasi iskola épületegyüttese, valamint a korábban Szegedet Ásotthalommal összekötő keskeny nyomtávú vasút állomásépülete. Ezen együttes példáján keresztül bemutatatható egy természetes környezeti változás folyamata, egy ember által indukált környezeti változás folyamata, illetve a természeti környezeti változások hatására bekövetkező társadalmi, gazdasági változás folyamata. Nyomon követhetjük egy természetvédelmi terület létrejöttét, fenntartását, folyamatos fejlesztését, a meglévő értékek védelmének biztosítását, bemutatását a tanösvény kialakításával, egy erdei iskola kialakítását, az egykor a környék és Szeged közötti kapcsolatot biztosító kisvasút jelentőségének bemutatását, illetve legújabb attrakcióként egy pihenési-rekreációs egység kialakítását. A környezetismeret és a természetismeret/természettudomány tantárgyakon keresztül lehetőséget kínál a környezetünk iránti felelősség, a környezettudatos szemléletmód alakítására, a fenntarthatóság megismertetésére, megértetésére, illetve tudatosíthatjuk a természeti értékek védelmének fontosságát. Emellett a történelem, valamint a vizuális kultúra, a magyar nyelv és a testnevelés tantárgyak tematikájába, anyagába is beépíthetők a tó és környezete megismerése során szerzett benyomások, új ismeretek.

Orosz-Martins Andrea Erzsébet (SZTE JGYPK):
Többsnyelvűség, korai angol nyelvtanulás Vietnámban

Kulcsszavak: Vietnám, angol nyelvtanítás, angol nyelvtanulás, személyes tapasztalatok, nyelvtanulási törekvések

A témám talán sokakat meglep. Mi közünk nekünk Vietnámmal? – tehetjük fel a kérdést. A válasz azonban egyértelmű: mindenhez közünk van, ami ezen a bolygón történik. Vietnámmal Európában még most is sokan elmaradott országnak tartják. Vajon tényleg elmaradott? Milyen szinten lehet náluk az angol nyelvtanulás és tanítás helyzete? Vajon a vietnámi háború még mindig érezteti negatív hatását az emberek angol nyelvtanuláshoz való negatív hozzáállásában? Négy évet töltöttem a távol-keleti országban, ahol alkalmam volt megismerni egyrészt az ország törekvéseit és tényleges lépéseit a többsnyelvűsége nevelés, ezen belül az angol nyelv oktatásának területén. Magam is aktívan vettem részt a hanoi japán iskola (Japanese International School) angol nyelvi programjának (tanterv) kidolgozásában. Iskolai és szakmai kapcsolataimnak köszönhetően sok gyermekkel és gyermekes családdal, egyetemistával ismerkedtem meg, így egyéni céljaimról is első kézből értesültem az idegennyelv-tanulás területén. A hazaitól és talán – mondhatni – a többi európai ország nyelvtanulási tendenciáitól és hozzáállásától is igen különböző nézetekkel találkoztam. Igyekeztem minél több nyelvtanári konferencián részt venni, kollégákkal ismerkedni, hogy minél teljesebb képet nyerjek a vietnámi idegennyelv- és ezen belül az angol nyelvtanítás, tanulás helyzetéről. Előadásom célja betekintés nyújtása az érdeklődő magyar pedagógusok számára a távoli Vietnám fentebb említett tendenciáiba, törekvéseibe mind intézményi, mind az egyén szintjén, mely a pusztán statisztikai adatokon túl csodálkozásra és talán elgondolkodásra készíthet bennünket is. Az angol nyelvtanítás és nyelvtanulás helyzetének ilyen jellegű tanulmányozására, összehasonlítására nem volt még érdemleges kutatás sem Magyarországon, sem Vietnámban. Igaz, messze van egymástól a két ország, de talán pont ezért lehet érdekes a téma alaposabb megismerése és vizsgálata. Az előadást alapvetően saját megfigyeléseimre, tapasztalataimra, a rendelkezéseimre álló oktatási dokumentumokra, a vietnámi és Vietnámban dolgozó külföldi kollégákkal való konferenciákon és iskolákban történt szakmai beszélgetésekre alapozom. Vajon nagyon különbözünk, vagy a távolság és a kulturális különbségek ellenére mégis hasonlítunk egymásra az idegennyelv-, ezen belül az angol nyelvtanítás és tanulás területén?

Ozsváth Gábor Dániel (KRE PK):

Kilenc évtized a tizenötből: a Kedves pedagógus-nemzetség a szegedi polgári iskolai tanárképzés szolgálatában. Kedves Miklós és gyermekei: Dr. Kedves Ferenc, Dr. Kedves Miklós Dr. Siposné Dr. Kedves Éva, Kedves Tamás

Kulcsszavak: Paedagogium, szabadalmak, kísérleti eszközök, néptanító, pedagógus-nemzetség

Kilenc évtized a tizenötből: Szegedet a trianoni tragédia állította a magyar egyetemi városok sorába. A Kolozsvárról elüldözött Ferencz József Tudományegyetem 1921 októberében nyitotta meg itt kapuit, amivel kezdetét vette a határszélre került városnak a nagy árvíz óta nem látott, nagyarányú fejlesztése. Klebelsberg Kuno vallás- és közoktatásügyi miniszter kiemelkedő zsenialitással teremtette meg az új egyetemváros intézményi és urbanisztikai hátterét. Az immár határszéli, rohamosan fejlődő város széles lehetőségeket kínált az utódállamokra esküt nem tevő értelmiségiek, közhivatalnokok, tanárok, tanítók számára, akik ily módon jelentős szerepet játszottak az új egyetemváros tudományos hírnevének kiépítésében. Az iskolaépítő kultuszminiszter a magyar vidék iskolák általi felemelkedését tartotta szem előtt; ezt szolgálta az általa megálmodott és megépült, mintegy félezer vidéki népiskola. Innen egyenes út vezetett a pedagógusképzés mennyiségi és minőségi fejlesztéséhez. 1928 szeptemberében Klebelsberg Kuno Szegedre helyezte a Paedagogium és az Erzsébet Nőiskola polgári iskolai tanárképző tagozatából alapított, állami tanárképző főiskolát. Az elődintézmények oktatóinak többsége nem folytatta tanári tevékenységét a kezdetben helyiséggonddal is küzdő Polgári Iskolai Tanárképzőben Szegeden. A Főiskolával tartó oktatók egyike Kedves Miklós görögkatolikus kántortanító volt, aki 1911-ben a polgári iskolai tanári oklevelét a jogelőd Paedagogiumban szerezte, majd 1921-től az akkor jogutódként életre hívott Polgári Iskolai Tanárképző Főiskola fizika tanszékének tanársegédje, 1928-tól a főiskola titkára. Szeged városa 1929. január 26-án a Szentgyörgy utcai, városi bérház (ma József Attila sgt. 4.), az úgynevezett pedagógusház 3. emeletén utalt ki számára bérlakást. 1935-ben egy újonnan épült, saját családi házat vásárolt a Szivárvány utca 1/B szám alatt, mely ingatlan 2020-ig állt a család birtokában. Kedves Miklós (Nagydobos, 1886 – Szeged, 1966) – korábban máramarosszigeti községi polgári iskolai tanár – 1919-ben, a város román megszállása után nem esküdött fel az utódállamra, ezért el kellett hagynia Máramarosszigetet. Ezt követően saját és családja élete egyaránt elválaszthatatlanul összefonódott a honi pedagógus és egyetemi képzéssel. Leánya, dr. Siposné dr. Kedves Éva (Szeged, 1935 – Szeged, 2010) kémia-fizika szakos tanár, c. főiskolai tanár. 1959-től mintegy fél évszázadon át kötődött a tanárképző főiskolához, 1971 és 1975 között mint főigazgató-helyettes. Kedves Miklós és

dr. Siposné dr. Kedves Éva egyaránt kiemelkedő szerepet vállalt a szemléltető eszközök elkészítésében, a tankönyvek írásában és az ismeretterjesztésben. A Kedves Miklós által az 1920-as évek közepén írt és a Franklin Társulat által kiadott tankönyvek a második világháború végéig hivatalos használatban álltak. Dr. Siposné dr. Kedves Éva szerzőtársaként 1986-ban a 8. osztályos kémia tankönyv szerzője. 1995-től a Mozaik Oktatási Stúdió kiadásában megjelenő kémia és környezetismeret tankönyvek szerzőjeként a témák szerzőgárdáját is irányította. Kedves Tamás (Szeged, 1939 – Debrecen, 2007) gordonkaművész volt, aki 1966-tól szerepet vállalt a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola Szegedi Tagozatának létrehozásában, 1972 és 1976 között pedig az irányításában is. Ezt követően a Zeneművészeti Főiskola Debreceni Tagozatát vezette. Gordonkaművészi pályafutása mellett a zenepedagógus-képzés előre viteléért munkálkodott. Több főiskolai jegyzet és egy mindmáig meghatározó jelentőségű zenepedagógiai tankönyv szerzője. Dr. Kedves Miklós (Szeged, 1933 – Szeged, 2003) a biológiai tudományok doktora, c. egyetemi tanár, a JATE növénytan tanszékének tudományos tanácsadója volt. Dr. Kedves Ferenc (Szeged, 1932 – Debrecen, 2012) a Kossuth Lajos Tudományegyetem alkalmazott fizika tanszékének vezetőjeként dolgozott. Előadásomban a dr. Siposné dr. Kedves Éva halála után a Szivárvány utcai Kedves-házban fellelt személyes tárgyak, elsődleges dokumentumok, naplójegyzetek, egyedi fényképfelvételek alapján teszek kísérletet a Kedves pedagógus-nemzetség szellemi örökségének megismertetésére. A Kedves család sírja a szegedi Alsóvárosi Temetőben található.

Pelesz Nelli (SZTE JGYPK):

Tanítóképzés a két világháború között – a szegedi irányzat

Kulcsszavak: tanítóképzés, professzionalizáció, Szeged, Horthy-korszak, szakmásodás

Kutatásaim központi kérdéseit képezik a tanítói szakma változásai, szakmásodási folyamatai, illetve (szemi)professzióvá válása. A professzionalizáció mikéntjét vizsgáló multidiszciplináris kutatások felvázolták az elméleti kereteket, a fejlődés főbb állomásait. A tanítóságot tekintve különösen a dualizmus kora részletesen vizsgált időszak, azonban a két világháború közötti korszak további kutatásokat igényel. Ekkoriban az oktatási reformok, közéleti-politikai események érdemi hatással voltak a tanítói szakmára is, így annak újra kellett alkotnia önmagát az időszak kihívásainak megfelelően. A hivatásról való gondolkodás, a szakmai öndefiníció kialakításának több terepe is lehetséges, ezek közül az egyik, alapvető jelentőségű maga – az akkor még középfokú – tanítóképző intézet. Itt a tanárok, a velük szoros munkakapcsolatban együttműködő gyakorlóiskolai tanítók, valamint a diákok is állandó eszmecserét folytattak a szakma kihívásaival, feladataival, a felkészülés módjával kapcsolatban. Nem vonták ki magukat az országos jelentőségű események hatása alól sem, sőt igyekeztek konkrét, aktuális gyakorlati válaszokat megfogalmazni a kihívásokra. A helyben kialakított stratégiák egy része nem maradt meg a lokalitás szintjén, hanem képes volt hatást gyakorolni a tágabb oktatási és társadalmi környezetre is. A szegedi katolikus férfiképző több sajátos újítással igyekezett reagálni az aktuális igényekre, ezeket kimondottan proaktív módon kezelték. Említésre méltó a gazdasági szakoktatás megszervezése, a népművelési tanfolyam beindítása, a számos módszertani-tanmenetbeli újítás stb. Mindezek hozzájárultak nemcsak a szegedi képzés és az itt végzetek tanítói gyakorlatának megújításához, hanem a szakma egészének újragondolásához is. Előadásomban a Magyar Nemzeti Levéltár Csongrád-Csanád Vármegyei Levéltár, valamint a Szeged-Csanádi Egyházmegyei Levéltár bőséges iratanyagának (tantestületi értekezletek jegyzőkönyvei, általános iratok, püspöki levelek stb.) alapján vizsgálom a tanítói szakma korabeli kihívásait, és ezekkel összefüggésben a szegedi képzés azon sarokpontjait, amelyek alapján joggal kijelenthető, hogy az ún. „szegedi irányzat” nemcsak létezett, hanem érdemi hatást gyakorolt a szakma szélesebb spektrumára is. Az elsődleges források alapján kirajzolódó intézményi profil mélyebb megértése közelebb vihet a tanítóságról, mint foglalkozási csoportról szóló tudományos diskurzus újabb eredményeihez.

Piczil Márta (SZTE JGYPK) és

Tóth Renáta (SZTE ETSZK):

Mérlegen az első 5 év – az óvodai és iskolai szociális segítség tapasztalatai a dél-alföldi régióban

Kulcsszavak: iskolai szociális munka, óvodai és iskolai szociális segítség, keresztmetszeti vizsgálat

Magyarországon az iskolai keretek között végzett segítő tevékenység hosszú múltra tekint vissza. Az 1920-as években az iskolai szociális munka már megjelent az intézményekben, azonban évtizedekig jellemző volt, hogy nem képzett szociális munkások (kezdetben védőnők, később pedagógusok) gyakorolták a hivatást. Ez azért is jelentett problémát, mert egyre markánsabban körvonalazódtak azok a területek, ahol szükséges lett volna a professzionális beavatkozás. A rendszerváltozás után új modellek körvonalazódtak („belső” iskolai szociális munka, ferencvárosi modell, pécsi modell), azonban a segítők jelenléte nem volt általános. Ezért jelentett fontos lépést, hogy 2018 szeptemberétől minden köznevelési intézményben megkezdték munkájukat az óvodai és iskolai szociális segítők. Prevenációs és korrekciós tevékenységük jelentős segítséget jelent gyermekeknek/tanulóknak, szülőknek és pedagógusoknak egyaránt. Miután hazánkban – ebben a formában – egy új segítői módról van szó, különösen fontos monitorozni az elmúlt öt év történéseit. Keresztmetszeti vizsgálatunk céljaul tűztük ki, hogy Csongrád-Csanád és Békés vármegyében feltérképezzük a segítők munkakörülményeit, a munkavégzés kereteit, munkájuk elfogadottságának megítélését, kapcsolataikat, együttműködésük minőségét az intézményekben dolgozó kollégákkal, javaslataikat hivatásuk gyakorlásának teljesebbé tételéhez, illetve jövővel kapcsolatos elképzeléseiket. Az önkitöltős online kérdőívet 2023 júniusában – a család- és gyermekjóléti központok vezetőinek hathatós közreműködésével – eljuttattuk a két vármegye valamennyi óvodai és iskolai szociális segítő szakemberének. Előadásunkban bemutatjuk a szolgáltatás bevezetése óta eltelt időszak néhány jellemzőjét, az óvodákban, iskolákban, kollégiumokban végzett óvodai és iskolai segítség aktuális helyzetét, dilemmáit. Kutatásunk következő lépéseként a köznevelési intézményekben dolgozó pedagógusokat bevonva azt szeretnénk vizsgálni, hogy miként válhat még hatékonyabbá az együttműködés.

Pintér Szilvia (SZTE Juhász Gyula Gyakorló Általános és Alapfokú Művészeti Iskola, Napközi Otthonos Óvodája) és

Szarvas Júlia (SZTE JGYPK):

Narratíva és dráma az angolórán: történetmesélés drámapedagógiai eszközökkel a nyelvelsajátítás támogatására

Kulcsszavak: történetmesélés, drámapedagógia, gyermekkori idegennyelv-elsajátítás

A mesemondás és történetmesélés a kisgyermekkori és gyermekkori nevelés, illetve fejlesztés egyik kulcsfontosságú eleme. A szakirodalom egyértelmű ajánlása és az elérhető segédanyagok ellenére azonban a gyermekkori idegennyelv-tanításban nem vagy csak alig jelenik meg a szóbeli történetmesélés, mivel a nyelvtanárok óráikon inkább az explicit nyelvtanítást segítő feladatokat részesítik előnyben. A gyermekkori idegennyelv-elsajátítás azonban természeténél fogva nehezebben mérhető és sokkal lassúbb folyamat, mint az idősebb korosztályok nyelvtanulása, ugyanakkor olyan lehetőségeket is kínál, amelyeket a történetmesélés ki tud aknázni. A jelen előadás egy esettanulmány bemutatása, amely egy szóbeli történetmesélésre épülő angolóra példáján keresztül tárja fel, hogy a történetmesélés hogyan egészíthető ki olyan drámapedagógiai feladatokkal, amelyek explicit nyelvtanulási feladatként is funkcionálnak, és rövid távon is látható tanulási eredményt hoznak. A kutatáshoz a *The Little Red Hen* című mesét dolgoztuk fel 2. osztályos nyelvtanulókkal, és azt vizsgáltuk, hogy a mese segítségével a tanulók hogyan sajátítják el a *Who will help me?* és a *Will you help me, please?* szerkezeteket. Ehhez a nyelvtanár a narratívát bizonyos pontokon megállította, és az eseménysor drámaként ismétlődött meg, illetve folytatódott tovább. Az explicit nyelvtanulási feladat a történethez illeszkedő beszédfunkciók használatának gyakorlását segítő drámapedagógiai gyakorlatokban valósult meg. A beszédfunkciók elsajátítása azonnali tanulási eredményként jelent meg.

Roszik Dóra (SZTE JGYPK):

A tanulási énhatékonyság pozitív hatásai a tanulók iskolai teljesítményére

Kulcsszavak: iskolai énhatékonyság, önszabályozó tanulás, tanulási eredményesség, kompetencia-illúzió

Egy univerzális megközelítés szerint az önhatékonyság fogalomrendszerét úgy definiálhatjuk, mint azon személyes, érzelmi és szociális készségek összessége, amelyek hatással vannak azokra a megküzdési képességeinkre, amelyek segítségével meg tudunk birkózni a társadalmi környezet követelményrendszerével, és ezáltal sikereket tudunk elérni a tanulmányi és az általános életszíntereinken. Napjainkban azonban a tanulóknak számos tanulmányi kihívással kell szembenéznük, köszönhető ez többek között azoknak az új tanulási igényeknek, amelyeket egyrészt a diáktársadalom, másrészt a szülők támasztanak az oktatási rendszerrel szemben, ezért a tanulók alacsony énhatékonysági szintje, valamint iskolai alulteljesítése fokozott aggodalomra adhat okot. Ahhoz, hogy ezekkel a tanulmányi kihívásokkal hatékonyan szembenézhesse- nek, a tanulóknak olyan magatartásformákat és attitűdöket kell kialakítaniuk, amelyek lehetővé teszik számukra, hogy az útjukba kerülő megpróbáltatásokat eredményesen teljesíteni tudják, és hogy a komplikált kihívásokkal szemben kitartást tanúsító szokásokat alakítsanak ki. Az önhatékonyságot a tanulmányi teljesítmény javításának és az életben jelentkező nehézségekkel való megbirkózás fontos egységének tekinthetjük (Yunus és Suraya, 2017).

Sáfárné Csengődi Marianna (SZTE JGYPK, Kiskőrösi EGYMI):
Generációk és a digitális világ a készségfejlesztő iskolai oktatásban

Kulcsszavak: generációk, digitális tananyagok, értelmileg akadályozottak, készségfejlesztő iskola, pozitív hatás

A kutatás feltárja, hogy a készségfejlesztő iskolákban oktatók miért és milyen digitális lehetőségeket alkalmaznak az értelmileg akadályozott tanulók fejlesztésében, rávilágítva arra, hogy milyen pozitív hatással bírnak a XXI. század nyújtotta lehetőségek ezen populáció számára. A témával kapcsolatosan fellelt kutatások, cikkek és tanulmányok a speciális igényű tanulók és a digitális eszközök használatának sajátosságait vizsgálják, de az ebben szereplő eredmények vagy nem az általam vizsgált csoportot helyezik előtérbe, vagy nem a fejlődésre gyakorolt hatását vizsgálják, vagy nem a generációk szokásait helyezik a kutatás előtérébe. Ez adta a motivációt arra, hogy huszonegy kérdéses, online kérdőíves vizsgálat keretében gyűjtsék adatokat arról, hogy a generációs különbségek okoznak-e eltéréseket a digitális tananyagok alkalmazásában a készségfejlesztő iskolákban. Továbbá, hogy az informatikai képzettség megléte, illetve hiánya befolyásolja-e a digitális tananyagok alkalmazását a készségfejlesztő iskolában tanító pedagógusok esetében. Valamint, hogy a készségfejlesztő iskola pedagógusai motiváltak-e, hogy digitális tananyagokat állítsanak össze tanulóik előrehaladásának megsegítése/megkönnyítése érdekében. Ezenkívül, hogy a válaszadók milyen hatásait tapasztalják a digitális tananyagoknak a készségfejlesztő iskolában az általuk oktatott, értelmileg akadályozott tanulóknál. A kérdőív szabad választ, egyszeres választást, többszörös választást, zárt és nyílt végű kérdéseket tartalmazott. A Központi Statisztikai Hivatal 2022. augusztus 17-i adatai alapján jelentős, 7169 fő tanul szakiskolai és készségfejlesztő iskolai nevelés és oktatásban. Úgy vélem, magas létszámuk is indokolja az általam választott terület körbejárását. A kutatás szempontjának megfelelő 46 intézmény 56 pedagógusa küldte el választát. Így egy kismintás adatmennyiséget sikerült begyűjteni, ennél fogva a kutatás nem ad reprezentatív eredményt, nem általánosítható. Az adatokból láthatóvá válik, hogy a generációk digitális eszközök és tananyag alkalmazási szokásaiban szignifikáns eltérés nem tapasztalható. Az eredmények alátámasztják, hogy a digitális eszközök és tananyagok alkalmazásának a készségfejlesztő iskolában oktatott, értelmileg akadályozott tanulók körében pozitív hatását tapasztalják a kutatás résztvevői.

A kutatás gyakorlati jelentősége, hogy bemutatja az érintett területen jól alkalmazható digitális felületeket; azt, hogy az itt dolgozó pedagógusok motiváltak, megtesznek minden tőlük telhetőt a vizsgált területen tanulmányokat folytató gyermekek érdekében, valamint rávilágít azokra a hiányosságokra, melyek pótlásával még hatékonyabbá

lehetne tenni az érintett tanulócsoport fejlesztését, fejlődését. Feltáró jellegű kutatás volt, ami rámutatott arra, hogy érdemes a témával mélyebben is foglalkozni reprezentatív, a tanárokat és a tanulókat külön-külön célzó kérdőíves felméréssel.

Somogyi Tímea (ELTE BGGYK):

Ők idegesek, én dadogok! Mediációval és családterápiával kísért dadogó gyermeket nevelő család esetbemutatása

Kulcsszavak: dadogás, családterápia, mediáció

Bacsárdi (2018) doktori disszertációjában összegezte diagnosztikus vizsgálatai és pszichoterápiás munkája tapasztalatait: az erősen szorongó, dadogó gyermekek tüneteinek hátterében a családi rendszer működésének inadekvát jelensége, legtöbbször az anya-gyermek kapcsolat frusztráltsága, zavara és a kötődési bizonytalanság áll. A dadogó gyermeket nevelő családokkal való munkám során az oki tünetek feltérképezése-felszámolása és a tapasztalt tünetek csökkentése egyaránt fontos kritérium. A nonverbális technikák interakciói, visszajelzése által plusz információkhoz juthatunk, melyek elősegítik a sikeres és eredményes terápiás folyamatot, sőt időben le is rövidíthetik azt, felszámolva a verbális csatorna nehezítettségét. A saját élményű gyakorlatok megélése, átélése segíti a szülők feltétel nélküli elfogadását gyermekük irányába, az újfajta családi kapcsolódásoknak köszönhetően a szülői kompetencia megerősítését, a szülőpár közötti verbális megnyilatkozásokat a dadogásról, a családi kapcsolatokról, valamint a folyamatban megjelenő családi mintázatok felismerését. Előadásom elméleti keretét a nyelvfejlődési és a pszichoanalitikus megközelítés adja a kognitív és a szociális komponensekre, a gyermek populációt érintő komplex megsegítési módozatokra fókuszálva, melyben újdonságként jelenik meg a mediáció és a családterápia, mint diagnosztikus és terápiás lehetőség. Terápiás szemszögből egy dadogó gyermeket nevelő család folyamatát követhetjük nyomon.

Sós Katalin (SZTE JGYPK):

Mert a fizika szép – adaptív motiváció fizikaórákon

Kulcsszavak: adaptív oktatás, motiváció, tantárgyközi kapcsolat

Tapasztalati tény, és az attitűdvizsgálatok is azt mutatják, hogy a természettudományos tantárgyak, élükön a fizikával, a nem szeretett tárgyak közé tartoznak. Ez a jelenség egész Európára igaz, ami megmutatkozik a természettudományos irányban továbbtanulók alacsony számában is. A fizika nem kedvező megítélésének számtalan oka lehet, többek között az egzakt fogalmak korai használata, a még mindig elméletcentrikus oktatás, a ma diákjainál már nem működő módszerek alkalmazása stb. Egy azonban biztos: a megoldáshoz meg kell változtatni a pedagógusok szemléletét, el kell fogadniuk, hogy napjainkban egy tantárgy sikeres tanítása annak a megszerettetésével kezdődik. Ehhez vegyük figyelembe a munkánk során, hogy minden gyereknek más az érdeklődése, más köti le a figyelmét, és ezt a különbséget természetesnek kell vennünk. Lényegében ez a jelszava az adaptív oktatásnak, azaz a tanórának alkalmazkodnia kell a diákok sokszínűségéhez, figyelembe kell vennie a tanulók eltérő képességeit, adottságait, ismereteit, tanulási környezetét és tanulási módszereit, s ehhez kell igazítani az oktatás és a számonkérés formáit, sőt a motivációt is. Motiváljuk jól, empatikusan és személyre szabottan a diákokat: ezt nevezhetjük adaptív motivációnak. Még egy általános tantervű osztályban is megtalálható az a fő érdeklődési vonal, ami a tanulók többségét vonzza. Lehet az technikai vonatkozás; biológiai, egészségügyi vagy földrajzi érdekesség, matematikai vagy számítástechnikai feladat, sporteredmény, háztartási alkalmazási lehetőség, történelmi kapcsolódás. És akár művészeti alkotás is. Ez a típusú ráhangolás és figyelemfelkeltés egyben jó lehetőséget nyújt a tantárgyközi kapcsolatok megteremtésének is, és nem csupán a természettudományos tárgyak között. Előadásomban a sok lehetőség közül a festészet és a költészet motivációs szerepét emelném ki, amely nem csak a művészeti érdeklődésű diákok esetében lehet eredményes. Vermeer és Iris Scott festményein, valamint Arany János, Dsida Jenő, Szabó Lőrinc, Vajda János, Villon és Teller Ede versein keresztül mutatok példákat az adaptív motiváció lehetőségére.

Stummer Krisztina (PTE):

A hazai női felső kereskedelmi oktatásról kialakult kép összehasonlítása a korszak nőképével

Kulcsszavak: nőkép, 20. század első fele, szakoktatás

A 20. század első felének nőideálját nagyban meghatározta az a hosszú múltra visszatekintő gondolat, miszerint a nők legfontosabb szerepe és erénye, hogy jó anya, jó feleség és jó háziasszony váljon belőlük. Elvárásként fogalmazódott meg velük szemben a mély vallásosság, a közügyektől való tartózkodás, valamint, hogy lehetőségeikhez mérten a lehető legkorábban kössenek házasságot. Biológiai, fizikai és lelki adottságaik alapján úgy ítélték meg, hogy a férfiak teljesítőképessége alatt maradnak. Ennek figyelembevételével a 20. század elejének leányiskolái nagy gondot fordítottak a női lelkületnek megfelelő tantárgyak oktatására, így tantervükben a kézimunka oktatása, a háztartástani, illetve gyermekgondozási ismeretek is helyet kaptak. A női intézmények tanulmányi ideje rövidebb volt, tananyaguk pedig a fiúiskolákénak töredékét kínálta. Ennek a korszaknak az új intézménytípusa a női felső kereskedelmi iskola. Az új mobilitási csatornát kínáló intézmény egyidejűleg biztosította növendékei számára a lehetőséget, hogy általános és szakmai ismereteket szerezzenek. Különlegessége, hogy szervezetében és tantervében a kezdetektől megegyezett a fiúiskolákéval, fejlődésük párhuzamosan történt; ezáltal az intézménytípus rendkívül vitatottá vált. Jelen előadás célja megvizsgálni, miként illeszkedett a társadalom női felső kereskedelmi iskolákról alkotott képe a korszak nőideáljához és a nőkkel szemben elvárt szerepekhez. A vizsgálat során sajtótermékekre (Családi Lapok, Kereskedelmi Szakoktatás, Magyar Pedagógia, Vasárnapi Ujság stb.) támaszkodva jártuk körül a témát.

Sütő Erika (SZTE JGYPK): Jugoszláv és magyar középiskolai reformkísérletek a 70-es években

Kulcsszavak: Jugoszlávia, egységes középiskola, szegedi modell

Jugoszláviában a rendszerszintű változások, szerkezeti átalakítások iránti igények a középfokú oktatás tekintetében már a 60-as évek második felében megjelentek a párt részéről. Az ideológiai okokon túl a szocialista piacgazdaságra való áttérés tette szükségessé a középfokú képzés átalakítását. Az 1974-es tanévben vezették be az egységes középiskolát, s ezzel együtt megszüntették a korábbi középiskolai rendszert. Magyarországon az iskolaszervezet megreformálásának első tervezete Nagy Józsefhez kapcsolódik. Ez a terv már ismert volt, amikor Ágoston György vezetésével hozzákezdték a középiskola megreformálásának első kísérletéhez 1973-ban. A kísérletek után néhány évvel dolgozták ki az egységes alapú középiskolát, azaz a szegedi modellt, amely más volt, mint Nagy József koncepciója. Előadásomban a jugoszláv és a szegedi modell összehasonlító elemzésére vállalkozom. Kitérek azokra a szakmai kapcsolatokra is, melyek alapján feltételezhetjük, hogy a jugoszláv modell ismert volt a szegedi kutatócsoport számára is.

Szakács Eszter (ELTE):

Munkamemória-kapacitás összehasonlítása nyelvi és nem nyelvi szakos egyetemi hallgatóknál

Kulcsszavak: munkamemória, nyelvtanulók, központi végrehajtó funkciók

A munkamemória fontos szerepet tölt be az egyetemi hallgatók életében. Az információ tárolása és feldolgozása létfontosságú az egyetemi feladatok elvégzéséhez. A kutatás a munkamemória központi végrehajtó három funkcióját hasonlította össze nyelvi és nem nyelvi szakos egyetemi hallgatóknál. Három teszttel – fordított számterjedelem, Numerikus stroop, számok és betűk – vizsgáltam, hogy a nyelv hatással van-e a munkamemória-kapacitásra és a hozzá tartozó kognitív funkciókra. A hallgatók (N=30) összesített eredményei között volt eltérés. A nyelvi csoport (n=15) összességében jobb eredményeket produkált, mint a nem nyelvi csoport (n=15). A nyelvi csoportnál a feladatok közötti váltás képessége, a gátlás és a figyelmi kontroll hatékonyabban működik. A nem nyelvi csoport viszont jobban teljesítette a fordított számterjedelem tesztet, ami az információ ideiglenes tárolását és annak manipulációját méri. Ebből lehet következtetni, hogy a kevesebb nyelvi háttérrel rendelkező hallgatók előnyben lehetnek számok megjegyzésekor. Az eredmények rámutatnak a nyelvek tanulásának fontosságára, illetve arra, hogy szerepet játszhatnak a központi végrehajtó fejlődésében.

Szalay Ignác (SZTE JGYPK):

Képanyag a harmincas évek magyar gimnáziumi történelemlétkönyveiben

Kulcsszavak: Horthy-korszak, tankönyv, történelem, illusztrációk

A prezentációm célja, hogy átfogó képet adjak a második világháború előtti gimnáziumi történelemlétkönyvek képanyagáról, amelyek a diákok számára az egyik legfontosabb eszközök voltak a történelmük és az őket körülvevő világ megértéséhez. Az előadásomban – a doktori témám jelenlegi progressziójának megfelelően – szeretnék összefoglalást nyújtani az 1932-től 1942-ig terjedő időszak magyarországi történelemlétkönyv-kiadásáról, a kor történelemszemléletéről, valamint a képek szerepéről az oktatásban akkor és napjainkban. Kutatásomban a Hóman Bálint vallás- és közoktatásügyi minisztersége alatt forgalomban lévő gimnáziumi történelemlétkönyvekkel és azok illusztrációival foglalkozom. Előadásom elején összefoglalom a kontextust és az eddigi szakirodalmi kutatásokat, valamint az illusztrációk és a képek forrásértékének fontosságát. A szakirodalmi áttekintés komplex és kritikai szellemű, emellett összehasonlító is, mivel doktori kutatásomban a kutatástörténeti rész is meghatározó. A szakirodalomban ugyanis megjelentek olyan eredmények, hogy egyes szerzők a polgári tudatformálás szándékával alkottak (Albert, 2006). Ezért vizsgálom azt, hogy ez a szándék megjelenik-e a gimnáziumi történelemlétkönyvekben. Kutatásom része egy szakirodalomnak megfelelő ikonográfiai eszközrendszer kialakítása, amivel a képek ikonográfiai leírása és interpretálása is lehetséges. Valamint a tankönyvek illusztrációinak egyes elemeit állítom összefüggésbe, fókuszáltnan arra, hogy megjelennek-e a könyvek illusztrációiban szignifikánsan bizonyos képelemek. Ennek példaként a harmincas évek korszerű, szellemtörténeti látásmódú tankönyveinek képeit vizsgálom, a Szent István Társulat és a Magyar Királyi Egyetemi Nyomda kiadásában. Ezek a képelemzések jelentik az előadás gerincét. Prezentációm kitérek a történelem tantárgy kereteiben fellelhető tankönyvtipológiákra, a magyar történelemlétkönyv-kutatásokra is.

Szigeti Mónika Veronika (MATE, PTE BTK):

A kiégés és a megelőzésében szerepet játszó protektív faktorok vizsgálata egyetemi hallgatók körében

Kulcsszavak: hallgatói kiégés, pszichológiai immunrendszer, protektív faktor, pszichoe-dukáció

Előadásunk célkitűzése, hogy bemutassa egyetemi hallgatók körében a depresszió és kiégés prevalenciáját, valamint a kialakulásuk megelőzésében szerepet játszó pszichológiai immunkompetenciát és adaptív megküzdési módokat. A nemzetközi szakirodalomban rendszeresen találkozhatunk az egyetemi hallgatók pszichés állapotának vizsgálatával és a veszélyeztető tényezők felmérésével, azzal a céllal, hogy a felsőoktatási tanulmányaik során támogatást kapjanak az életminőségük megtartásához vagy javításához (Campbell és mtsai., 2022; Abrams, 2022; Prince, 2015). Keresztmetszeti vizsgálatunk a nappali tagozatos gyógypedagógus hallgatók körében zajlott 2022-ben. Mivel ez a hallgatói csoport segítő hivatásra készül, különösen fontos annak ismerete, hogy milyen megküzdési erőforrásokkal rendelkeznek a szakmai kihívások megoldására. Vizsgálatunk célja, hogy a kiégés és a depresszió demográfiai és intézményi, rizikó-, valamint védő tényezőinek feltárását és diagnosztizálását elősegítsük. Vizsgálatunk során a depressziót a rövidített Beck Depresszió Kérdőívvel (Kopp és Fóris, 1993), a kiégést a Maslach-féle Kiégés Kérdőívvel (1981) mértük, emellett a Pszichológiai Immunrendszer Felmérést (Oláh, 1997) és a Megküzdési Módot Kérdőívet (Folkman és Lazarus, 1988) alkalmaztuk. Pilot kutatásunk eredményei szerint a vizsgált hallgatói populációnál (N=46) megfigyelhetők a kiégés tünetei, a pszichológiai immunrendszerük a várt eredményekhez képest bizonyos komponensek mentén alulműködik (pl. érzelmi kontroll, szociális alkotóképesség), valamint enyhe vagy közepes fokú depresszióval küzd a hallgatók 76%-a. Leíró statisztikai vizsgálatunk eredményei jelzik, hogy határozott pszichoedukációs beavatkozásra van szüksége hallgatóinknak a jóllétük megtartása és a jövőbeli szakmai hatékonyságuk érdekében.

Szontagh Pál Iván (KRE PK):

Értékkorientált vezetőképzés a protestáns köznevelés szolgálatában

Kulcsszavak: vezetőképzés, pedagógus-továbbképzés, felsőoktatás, szakvizsga, református

Napjainkra már nem vitatott, hogy a vezetőképzés és -továbbképzés a minőségi köznevelés egyik eminens feltétele. A 2020-ban elfogadott Köznevelési stratégia is kiemelt fontosságúnak tartja az intézményvezetők képzését. Nem kivétel ez alól a felekezeti fenntartású köznevelési intézményhálózat sem, melynek 2010 óta jelentős expanziója ment végbe Magyarországon. A református köznevelési hálózat, mint a magyarországi köznevelés önálló alrendszere 2018 óta rendelkezik saját, a felekezeti oktatás sajátosságaira figyelmes, a fenntartó küldetését támogató vezetőképzéssel. Előadásunkban a 2018–2023 közötti időszakot tekintjük át, melyben a protestáns köznevelési vezetőképzés a tematikus konferenciák szervezésétől az akkreditált pedagógus-továbbképzésen keresztül eljutott a 2011. évi CCIV. törvény által előírt pedagógus szakvizsgára felkészítő képzés megszervezéséig. A képzés szakmai háttere azért is figyelemre méltó, mert az a hollandiai Driestar Universityvel szoros együttműködésben, a nemzetközi Value Driven Leadership oktatásivezető-továbbképzés tapasztalatait és elemeit felhasználva került kidolgozásra. Előadásunkban részvételi adatok, elégedettségi statisztikák és résztvevői reflexiók tükrében tudományos igényességgel dokumentáljuk és értékeljük ezt a szakmai innovációt, kitekintést adva a Károli Gáspár Református Egyetem Pedagógiai Kara pedagógus szakvizsgát adó képzéseinek kombinált képzésszervezésére is. A képzés mai formájában a hat, intézményvezetői szakképzettséget adó köznevelési vezetőképzés egyike.

Tóth Sándor Attila (SZTE JGYPK):

A II. Ratio Educationis (1806) humanióra-tankönyveiről (Grigely József grammatikai, poétikai és retorikai kompendiumai)

Kulcsszavak: humaniórák, latin humanitas, grammatika, poétika, retorika

Ismert, hogy a II. Ratio Educationis (1806) oktatási rendszerének a már a 16. században kialakult tárgyait (studia humanitatis) Magyarországon Grigely József (1760–1818) könyvei szolgálták ki a 19. század elején (egészen a magyar nyelvet bevezető 1844-es törvénycikkelyig). Grigely korábban piarista novícius volt Privigyén, majd Kalocsán tanított, később a rendből kilépve (1790) a budai főgimnáziumban a humaniórák tanára. E tantárgyak a latin nyelvű középfokú oktatás három nagy területét fedték le: grammatika (a stilisztikával), retorika, poétika (ez utóbbit könyv formában már korábban igyekeztünk alaposabban is bemutatni). A latin tanulmányok és a latin humanitas alapja a grammatika, amelynek az oktatásban alapjait Emmanuel Alvares (De institutione grammaticae libri tres – először 1572-ben jelent meg, később magyar nyelvű példanyaggal is) tankönyve jelentette. Az ő metódusát követte nagyrészt Grigely. Grammatikájának részekre osztott könyvei – Institutiones grammaticae in usum scholarum grammaticarum regni Hungariae et adnexarum provinciarum, Buda, 1808; négy rész (Pars I–IV., 2. kiadás: Buda, 1817, 1821, 1840) – nemcsak a latin grammatika elemeit tartalmazták, hanem (a későbbi poétikai ismeretekhez és a majd latin verseket fabrikáló, vagy éppen a poézis felé hajló poétáknak) prozódiai és stilisztikai tudnivalókat is közöltek hasznos példatárakkal: pl. Phaedrus-meséken mutattak be latin grammatikai jelenségeket. Ezt követte a poétika (Grigely: Institutiones poeticae, 1807), amely az eloquentia, az ékes beszéd részeként a költészet (versificatio – versfaragás) elméleti fogalmait tárgyalta, valamint a műfajelméletbe vezette be a tanulókat, végül a retorika (Institutiones oratoriae, 1814) a szónoki mesterségbe. A tankönyvek célja a Magyarországon államnyelvként funkcionáló latin maradéktalan elsajátítása és kiművelése, a latin erudíció megteremtése. Grigely e tankönyvének legérdekesebb fejezeteiből válogat az előadás. Olyan ismeretekből, amelyek elsajátítása a latin nyelvi és irodalmi kultúra (s az erre épülő irodalmi hagyomány) mélyebb megismerésének igényét szolgálta.

Turcsányi Enikő (SZTE JGYPK):

Gyermekrajz, mint kiegészítő „mérőeszköz” az iskolai bevéálás bejólására

Kulcsszavak: gyermekrajz, óvoda-iskola átmenet, iskolai bevéálás

Az óvoda-iskola átmenet egy nagyon fontos szakasz mind a gyermek, mind a szülő, mind az óvodapedagógus szemszögéből nézve. Az iskolai bevéálás szempontjából nagyon fontos, hogy a gyermeknek ne csak az intelligenciaszintjét, vagyis az „okosságát”, hanem a szociális készségeit, a másokkal szemben tanúsított viselkedését, kiegyensúlyozottságát, önbizalmát, érzelmi intelligenciáját is felmérjük. Ebben segíthetnek nekünk a gyermekrajzok, elsősorban az ember- és családrajzok. Ezek a rajzok egyrészt – Goodenough munkássága nyomán – képet adhatnak arról, hogy a gyermek intelligenciakvóciense (IQ) az életkorának megfelelő tartományban található-e. Amennyiben jelentős mértékben eltér, képességfelmérés szempontjából a Pedagógiai Szakszolgálathoz kell küldeni a gyermeket. Másrészt a rajzok részletezettsége, pontossága, vonalerőssége, az alakok mérete, a lap kitöltése alapján a gyermek önbizalmáról, jellemző személyiségjegyeiről is képet kaphatunk. Utánkövetéses vizsgálatomban nagycsoportos óvodás gyermekek ember- és családrajzait elemeztem a sajátos személyiségjegyek szempontjából, majd az iskolai bevéálás tekintetében egy év múlva a gyermekek tanító nénijével készítettem interjút. A kapott eredmények arra utalnak, hogy a gyermekrajzok elemzése jól használható kiegészítő információt ad annak eldöntésére, hogy a gyermek képes lesz-e helytállni az iskolában, valamint beilleszkedni az új közösségbe.

Újvári Edit (SZTE JGYPK):

Képzés és programszervezés – az Európa-naphoz kapcsolódó kulturális projekt a szegedi Közösségszervezés BA szakon

Kulcsszavak: projekt módszertan, Európa-nap, szakmai gyakorlat, team-munka, kompetenciafejlesztés

A közösségszervezés BA szak gyakorlatorientált képzési programjában nagy hangsúlyt helyezünk a szakmai gyakorlatokra, valamint azoknak a kompetenciáknak az erősítésére, amelyeknek köszönhetően fejlődik a hallgatók team-munkában való együttműködési készsége, a kreativitásuk, a kommunikációjuk, és a szervezői feladatok megoldásában is jártasságra tesznek szert. Ehhez az oktatási célhoz a projekt módszer megfelelő eszköz, amellyel a képzés első évfolyamában, az Európa-nap szervezése során egy délutáni program szervezése és lebonyolítása a feladat, viszont a második tanévben már egy nagyobb volumenű, többnapos kulturális rendezvényt, a Közművelődési Konferenciát kell megszervezniük a hallgatóknak, ugyancsak projekt módszertannal. Ezért is megfelelő előkészítő feladat az elsősök számára az Európa-nap, amely az Európa-tanulmányok tantárgy kapcsán az elméleti tanulmányaikhoz, valamint a Szakmai gyakorlat 1. kurzushoz is kapcsolódik. Az előadás ennek a kulturális projektnek a bemutatását és elemzését célozza, összevetve a projekt módszer elméleti szakirodalmának megállapításaival. Az Európa-nap programmal a hallgatók szegedi középiskolások számára valósítanak meg egy Európára vonatkozó feladatokra épülő csapatvetélkedőt. A projekt munka során a hallgatók a szervezés valamennyi fázisát gyakorolják, a tervezéstől és ütemezéstől a szponzor keresésén át a vetélkedő feladatainak előkészítéséig és lebonyolításáig, a megnyitó és a díjátadó ünnepséget is beleértve. A korábban megvalósított Európa-nap szervezőivel készített interjúkkal a hallgatói tapasztalatokra kívánok rávilágítani. Ez a hallgatók aktivitására építő kulturális projekt a szegedi közösségszervezés BA képzés egyik innovatív elemének tekinthető. A tanulóközpontú, konstruktivista pedagógiák körébe tartozó projekt módszertan különösen alkalmas a közösségszervezés BA szakon a folyamattervezés, a csoportos tapasztalatszerzés és az együttműködés gyakorlására, a hallgatók képességeinek és készségeinek fejlesztésére, valamint a közös program megvalósításával a csoportkohézió élményalapú erősítésére.

Varga Emőke (SZTE JGYPK):

Mérlegen a kortárs gyermekkönyv – szegedi óvodapedagógus szakos hallgatók szakmai tapasztalatai

Kulcsszavak: gyermekkönyv, multimedialitás, irodalmi és vizuális nevelés

Az előadás a neveléstudomány rész- és határterületeinek, nevezetesen az óvodapedagógiának, valamint az irodalmi és a vizuális nevelésnek néhány, a kritikai-szakmai gyakorlatot aktuálisan foglalkoztató kérdését járja körül. A kortárs gyermekkönyv-, az illusztráció- és a szöveg-kép elméletek szempontrendszerének felvázolása mellett kismintás, empirikus kutatási eredményeket mutat be. Olyan online felmérés adatait, melyben az alanyok a Szegedi Tudományegyetem óvodapedagógus szakos hallgatói voltak, azaz a felsőfokú oktatás olyan szereplői, akiknek tudását és szemléletét (a mindenkorai oktatói célkitűzés szerint) a szakmai kurzusokon szerzett ismeretek alakítják és formálják, és akik (jövőbeli terveik szerint) ezt a tudást a 3–6 éves gyermekeknek adaptálni és közvetíteni fogják. Kutatásunk szempontjából lényeges kérdés ezért, hogy vajon a gyermekkönyvek jövődó közvetítői preferálják-e a kortárs kiadványokat, illetve milyen véleményt formálnak a versek és a mesék, valamint az illusztrációik minőségéről (egyrészt hogyan ítélik meg, másrészt van-e megfelelő eszközrendszerük a megítéléshez), továbbá van-e kellő nyitottságuk arra a szemiózusra, mely a gyermek-kultúrát alapvetően meghatározó multimedialitás szóban forgó reprezentációs formáját jellemzi. A kérdés mind az elmélet, mind a szakmai gyakorlat szempontjából, több okból is meghatározó jelentőségű. Az előadás e kauzalitást két perspektívából tekinti át. Egyrészt hangsúlyozza, hogy a nevelés folyamatában a multimedialis gyermekirodalmat közvetítő pedagógusnak tisztában kell lennie azzal, hogy a szöveg-kép reláció nem pusztán technikai kérdés, hanem olyan nexus, ahol a reprezentáció anyagságában akár (már a gyermekkönyvekben is) szemiotikai, történelmi, társadalmi stb. ellentétek játszzák ki magukat (*Mitchell, W. J. Th.*). Másrészt, az írni-olvasni nem tudó gyermekek anyanyelvi és vizuális fejlesztése nem kerülheti meg azt a történeti és antropológiai kutatásokkal igazolt tényt, hogy a vizuális nyelv a verbális nyelv előtt jelent meg.

Vígh Norbert (KGRE):

A marketingmixre épülő lehetséges vásárlói stratégia és annak oktatási vonatkozásai

Kulcsszavak: fogyasztó, vevő, 4P-7P

A vásárlás ugyan mindennapos tevékenységünk, azonban nagyon sokféle szempontból megközelíthető. Szerteágazó irodalma van annak, hogy miközben vásárlunk – ha nem is mindig tudatosan, de –, gazdálkodunk, mintát követünk, egy-egy fogyasztói magatartást képviselünk, döntést hozunk. Mára fontos stimulus, motívum lett az is, hogy fogyasztóként a fenntarthatóságra is figyelemmel kell lennünk: fogyasztásunkkal egyfajta lábnyomot hagyunk, hulladékot termelünk. Az eligazodás egy-egy vásárlási szituációban a fogyasztónak tehát igen bonyolult lehet, mindezek mellett érezhetően jelen lehet az eladói lépéselőny, egyfajta „Dávid és Góliát felállás” a vevő-eladó relációban. A gyerekek fogyasztói magatartásának legfontosabb, legelső alakító színtere a család, illetve a háztartás, későbbi lehetséges helyszínei az óvoda, az iskola. A pedagógus természetesen leginkább a két utóbbi helyszínen válhat alakító szereplővé, de a kutatások során rendszerint felmerülhet, hogy az intézményi szokások, foglalkozások, projektek hatása formálja-e a szülői attitűdöket, magatartásokat is. A felnőttkori mindennapokban és az oktatás-nevelési folyamatban követhetünk olyan gyakorlatban jól használható irányelvet, metódust, „utakat”, amelyek szerint a fogyasztási, vásárlási szokásainkat irányíthatjuk, illetve, amelyre pedagógusként a vásárlás-fogyasztás témájú tevékenységeinket építhetjük. Az egyik ilyen lehetséges út az ökológiai lábnyom számítása, amely főként a környezeti hatásokat vizsgálja. A fenntarthatóság három pillérének szem előtt tartása ezen felül a társadalmi és a gazdasági fenntarthatóságra is épít. A tudatos vásárló normarendszere ezek mellett a jogszabályi, etikai szempontokat is figyelembe veszi. Mindezekon felül, illetve ezekkel párhuzamosan a fogyasztói magatartásnak, vásárlói döntéshozatalnak egy régi-új, hasznos eszköze lehet a marketingmix elemeinek, a „4P-7P” (Product, Place, Price, Promotion, Process, People, Physical environment) elemek alkalmazása. A marketingmix évtizedek óta központi fogalom a piaci környezetben, amelyre akár a vállalkozási stratégia is épülhet. A jelenlegi gyakorlatban inkább egyfajta egyirányú út, amelynek segítségével az eladó, illetve annak terméke a vevőhöz eljut. Azonban ezt a kitaposott utat ellenkező irányban is alkalmazhatjuk: a termék, az ár, a hely, a promóció, illetve a személyzet, az előállítás, a fizikai környezet értékelésével a vevő is kiválaszthatja a megfelelő eladót, valamint terméket.

POSZTEREK

Benkő Zsolt István (SZTE JGYPK),
Dudás Tünde (SZTE JGYPK) és
Dürgő Hajnalka (SZTE JGYPK):
A technika oktatásának evolúciója

Kulcsszavak: technika, oktatás, korszerű, környezet

A technikai ismeretek oktatásának kezdetei a középkorig nyúlnak vissza. Addig gyakorlatilag csak kézműves termékek léteztek, amiket az emberek akár saját maguk állítottak elő. Minden szakmáknak voltak mesterei, de a legtöbb ember képes volt saját maga előállítani mindazt, ami neki az életviteléhez kellett, s ezt megtanulták otthon a gyerekek is. Európában a 12-13. században megalakultak a céhek, melyek megszabták, hogy egyes termékek milyen szabályok szerint és pontosan hogyan kell, hogy elkészüljenek. A céhek igen hasonló módon működtek, a tudást is szinte teljesen azonos módon adták át, így széles körben elterjedt gyakorlat volt, hogy egyes legények a mestertudásukat úgy szedték össze, hogy közben szinte Európa minden országában dolgoztak. Ez az évszázadokon át működő rendszer a 18-19. századra idejétmúlttá vált, amikor megjelent az ipari sorozatgyártás. A gyári munkákat persze mindig be kellett tanulni, de nagy előnyt jelentett, ha valaki már ismerte az alapvető szerszámokat. Szükségessé vált egy „technikai alpműveltség” elterjesztése a társadalomban. A technika oktatása ebben az érásban került be szinte minden ország közoktatásába. A kezdeti többféle irányzat közül a skandináv eredetű „szlőjd” terjedt el végül a legjobban: ez a képzés a szerszámhasználaton kívül az egyéni meglátásokat, alkotói szabadságot is szervesen oktatta, bátorította; ez megjelent a német, a brit és az amerikai közoktatásban is. Magyarországon az 1870-es években tűnt fel. A világ technikai fejlődése megkövetelte, hogy ez a tantárgy újra és újra megváltozzon. A kezdeti kézimunka, kerti és famunkák kibővültek: a 20. század elején mezőgazdasági és gazdálkodási ismereteket oktattak a gyakorlatban is. Elkezdődött a fémmegmunkálás is az iskolákban. A század közepétől pedig a fémmunka és a mezőgazdaság vált a két fő irányzattá. A világ technikai fejlődése kikövetelt egy újabb változást: az 1960-as, 1970-es években szinte minden háztartásban volt már elektromosság, így az iskolákban is meg kellett jelennie az alapvető elektromos szereléseknek. A csúcstechnika követéseképp foglalkoztak a fényképezéssel és a filmmel is. A PC 1981-es debütálásával a technika része lett a számítógépek működésének oktatása is. Mára a technika tantárgy szerepe felértékelődött:

iránymutatást kell nyújtson hétköznapi életünk számára, amit teljesen áthat a technika. A „technikai analfabetizmus” egy új fogalom, ami jól mutatja, hogy mekkora hátrányban van az, aki nem ismeri ki magát a technika világában. A világ ma bonyolultabb, mint eddig bármikor. Több ember él ma, mint bármikor. Az egyetlen út a túléléshez az előremenekülés a „jobb” technikákba, hogy ne pusztítsuk el magunkat, se a környezetünket. Ennek igen fontos eleme a technikai alpműveltség megszerzése. A technika tantárgy egy segédletként indult a korai tömeggyártáshoz, mára pedig szemléletformáló erővé lépett elő a környezet – s vele az emberek megóvásához.

Benkő Zsolt István (SZTE JGYPK),
Dudás Tünde (SZTE JGYPK) és
Dürgő Hajnalka (SZTE JGYPK):
A Technika Tanszék története Szegeden: múlt, jelen és jövő

Kulcsszavak: technika, oktatás, Szeged

A Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Karának Technika Tanszéke ugyan csak fennállásának 36. évét ünnepli, de oktatási és nevelési területei, úgymint a mezőgazdasági ismeretek, háztartás-gazdaságtan vagy a női kézimunka műveltségterülete már a tanítóképzés kezdeteitől jelentőséggel bírtak. A munkára nevelés kezdetei 1873-ra, az Állami Polgári Iskolai Tanítóképző Intézet és az Állami Polgári Iskolai Tanítónőképző Intézet megalapításának évére tehetőek. Az oktatás 1893-ig szakcsoportként történt, majd ezt megszüntetve önálló szakképzési intézetet hoztak létre. A tanárnőképzésben még az 1895-ös tantervben megszervezték a „Női kézimunka és ipar” szakkört, de az 1901-es tanterv már ezt is megszüntette, a technikai kézügyesség háttérbe szorult. 1918-ban a tanítóképzőket Polgári Iskolai Tanárképző Főiskolákká szervezték át, majd a tanárképzés 1928-ban Klebersberg Kuno kultuszminiszter reformjainak eredményeként Szegedre került. Ekkortól beszélhetünk Szőlőjd Tanszéki csoportról, mely csak férfi hallgatókat oktatott. Ehhez a változáshoz hozzátartozott a tanszék személyi állományának és infrastruktúrájának fejlesztése is: tantermek, műhely, eszközök és az oktatási rendszer (tanmenet) kialakításával. A mezőgazdasági ismeretek oktatása ettől az évtől a Növénytani Tanszékhez került. A gyakorlati oktatáshoz használt kert Szeged alsóvárosi részén terült el, és egészen 2010-ig szolgálta a tanítást, amikor egy csere keretein belül a jelenlegi Rajz Tanszék épületét kapta érte az egyetem. A női kézimunka kiegészítő szakkör az 1935/36-os tanévben indult, ehhez újabb eszközökre és oktatókra volt szükség, hasonlóan a néhány évre rá bevezetett Háztartástan-gazdaságtan kiegészítő szakkör indításához. A politechnikai képzés beindítása 1954-től volt napirenden, 1959-ben pedig létrejöttek a Mezőgazdasági Ismeretek és Gyakorlatok (dr. Pálfi György vezetésével), valamint a Műszaki Ismeretek és Gyakorlatok Tanszékek (Tímár András). 1963-ban új termekkel bővült a tanszék: elektrotechnikai és fémtechnikai szaktermek, fotólabor és egyéb szaktermek létesültek az újonnan felépült lánykollégium alagsorában. 1969-től Ivanics János lett a tanszék vezetője. A különböző szakirányok és tanszékek évek alatt jutottak el a „technika” tantárgy létrehozásáig, maga a Technika Tanszék 1987-ben jöhetett létre, vezetője dr. Kóki Lajos lett. Minden szakterületen tapasztalt oktatók tanították a hallgatókat. 1995-ben a tanszékvezetést Kesztyűsné dr. Dobos Katalin vette át, őt követte dr. Pitrik József 2009-től 2013-ig, majd dr. Benkő Zsolt István 2013-tól napjainkig. A tanszék

jelenleg négy fő oktatóból, két technikusból és egy titkárnőből áll, az oktatók szakmailag lefedik az összes oktatott tudományterületet. A technika, mint tantárgy és mint szemlélet továbbra is jelentős marad, sőt egyre fontosabbá válik, minél inkább függ a létünk a technológiától.

Nagyné Hegedűs Anita (SZTE JGYPK):
Az énhatékonyság szerepe a tanulói sikerességben

Kulcsszavak: énhatékonyság, fejlesztés, sikeresség, teljesítmény

Az énhatékonyság egy olyan kognitív konstruktum, mely a személyiségfejlődésben központi jelentőséggel bír, hatással van a megismerésre, a motivációra, az érzelmekre, a viselkedésre, az adaptív emberi funkcionálás fontos tényezője. Megmutatja, hogy az egyének hogyan vélekednek a saját mindennapi működésüket, hatékony funkcionálásukat meghatározó képességeikről. A hatékonysági vélekedések befolyásolják az egyének életének alakulását és személyes fejlődését, hatással vannak arra, milyen kontextusokat választanak, illetve, milyen tevékenységekben vesznek részt.

Az énhatékonyság oktatási kontextusban az egyén tanulásra vagy bizonyos cselekvések adott szintű teljesítésére vonatkozó észlelt képességeként definiálható kognitív faktor. Az iskolai, teljesítménybeli énhatékonyság magában foglalja a követelmények teljesítésének észlelt képességét, az ismeretelsajátítás irányításának, a különböző tantárgyak megtanulásának és az iskolával kapcsolatos elvárások teljesítésének képességébe vetett hitet. Az énhatékonyság és az iskolai teljesítmény kölcsönös kapcsolatban van egymással. Az énhatékonyság az iskolai teljesítmény kulcstényezőjének, a tanulók ismeretelsajátításának és teljesítményének magyarázatában fontos konstruktumnak tekinthető, és viszont, az iskolai teljesítmény is fontos tényezője az énhatékonyság alakulásának. A fentiek alapján megállapítható, hogy pedagógiai szempontból is érdemes annak figyelembevétele, hogy annál sikeresebb lesz a tanuló, minél inkább úgy gondolja, hogy képes teljesíteni az iskolai követelményeket. A készségek, képességek, ismeretek elsajátítása során, a tanulmányi előmenetelben, a teljesítményben az énhatékonyság direkt és indirekt hatását számos kutatás igazolja. A tanulói énhatékonyság a teljesítményben akár a mentális és tantárgyi vonatkozású képességekhez hasonló erősségű hatással is bírhat, összefüggést mutatva az intelligenciával és a képességekkel. Az erős énhatékonyság-érzet fokozhatja a teljesítményt például az elköteleződés, az erőfeszítés növelése, a nehéz helyzetek kihívásként való kezelése, a kitartás által, míg a gyenge énhatékonyság-érzet alacsonyabb szintű erőfeszítést, elköteleződést és kitartást, alacsonyabb szintű teljesítménycélt eredményezhet. Az énhatékonyság tudatos és célzott fejlesztése a nevelési-oktatási folyamatban a tanulók sikerességének egyik fontos tényezője. A fejlesztés lehetőségeinek, nevelési-oktatási folyamatba beépíthető elemek átgondolására és néhány gyakorlatának bemutatására kerül sor jelen munkában.

Roszik Dóra (SZTE JGYPK) és

Juhász Boglárka Anna (SZTE JGYPK):

A nevelési stílusok hatása a performancia-minősítő helyzetekben jelentkező szorongásra

Kulcsszavak: nevelési attitűd, teljesítményhelyzet, tesztzorongás, alulteljesítés, distressz

Vitathatatlan, hogy a szorongásos zavarok kiemelt népegészségügyi jelentőséggel bírnak. Jelenlétük gyakorta csökkent mértékű szociális funkciókkal, valamint életminőség-romlással járnak együtt, ennek szembeötlő jele az étellel való elégedettség mértékének radikális csökkenése (Hendriks és mtsai., 2016). A diákok tanulmányi előmenetelére megannyi gyermek- és ifjúkori pszichés zavar befolyással lehet. Az iskolai nevelési-oktatási intézményekben tapasztalt, nyíltan szembeötlő, a környezet számára is negatív hatással bíró tünetegyüttesek jobbra megfelelő figyelmet kapnak a nevelési színterek szereplőitől, úgymint a pedagógusoktól, a szülőktől és az intézményi munkához szorosan kapcsolódó egyéb szakemberektől. Ezekben az explicit esetekben felszínre bukkanó tünetek az eredményes és hatékony tanítási-tanulási folyamatot meggátolják, a zavartalan diák-diák, valamint felnőtt-gyermek interakciókat preventálják (Sáfrány, 2020. 59–75. o.). Iskolai környezetben sokkal könnyebben azonosíthatók a magatartászavaros és a figyelemzavaros gyermekek, szemben a szorongással küzdőkkel. Ennek oka abban keresendő, hogy előbbieket jelentősen gátolják a gyermekek tanulóközösségekben való részvételét, míg utóbbi diszkrétebben jelentkeznek, kevésbé tűnik ártónak. A teljesítményhelyzetekhez köthető szorongásformákat tesztzorongásként határozhatjuk meg, az efféle szorongástípus a negatív motiváció egyik legfontosabb aspektusa, és közvetlen gyengítő hatással bír az iskolai teljesítményre. A tesztzorongás az értékelő helyzetekben jelentkező szorongásérzésből eredő válaszreakciók összessége, amelyet a tanulók az érzelmek és kogníciók (aggodalom) két széles dimenziójában élnek át. Kutatásunkban arra kerestük a választ, hogy a szülők által preferált nevelési stílusoknak milyen hatásai lehetnek a tanulók iskolai teljesítményére. Fontosnak tartottuk feltárni, hogy a nevelési elvek milyen mértékben befolyásolják az értékelési helyzetekben jelentkező tesztzorongást, hiszen a korunkat jellemző gyors ütemű társadalmi változások átformálták a klasszikus családmodelleket és a családról alkotott képünket, egyre inkább tapasztalható az a tendencia, miszerint új kihívásokkal kell szembenézniük és megküzdíteniük ezeknek a kiscsoportoknak (Novák, 2009). Rendkívül fontos tehát, hogy a szülők milyen nevelési stílust alkalmaznak, mennyi tudással rendelkeznek arra nézve, hogy milyen minőségű családi légkör a legalkalmasabb gyermekük ideális szellemi és testi fejlődésének megteremtéséhez.

Kiadó:

Juhász Gyula Felsőoktatási Kiadó
Felelős kiadó: *A Kar dékánja*

Nyomdai kivitelezés:
Innovariant Nyomdaipari Kft.
Felelős vezető: *Drágán György*
www.innovariant.hu
www.facebook.com/Innovariant

Programfüzet

